DE

CHRISTO IMITANDO,

Contemnendisque

Mundi Vanitatibus

LIBELLUS

Authore *Thoma Kempisio*, Libri Tres,

Interprete

SEBASTIANO CASTELLIONE.

Quibus adjungitur

Liber Quartus *Latinè* redditus,

ET DE

SACRAMENTO

Vulgò inscriptus.

Este imitatores Dei, ut chari Filii, & cum charitate vitam agite: quemadmodum Christus adamavit nos, & seipsum pro nobis dedidit fertum hostidmq; Deo ad suavem odorem Eph. 5.2.

CANTABRIGIÆ,

Ex officinâ *Joh. Hayes*, Celeberrimæ Academiæ Typographi. 1685.

Impensis *G. Graves*, jun. Bibliop. *Cantab.*

Sebaſtiani Caſtellionis

De ſua hac Tranſlatione Præfatiuncula.

Libellum hunc conſcripſit olim Latinè Thomas *dictus de* Kempis, *quem nos* Kempiſium *appellamus, natione* Germanus, *Ordinis Canonicorum regularium* Auguſtini, *qui claruit circa Annum* 1410.

Editus eſt autem libellus hoc titulo. Libellus verè aureus de Chriſto imitando, ex fontibus ſacræ potiſſimum ſcripturæ excerptus, Authore Domino Thoma de Kempis. *Eum noſtro tempore tranſtulit in Germanicum ſermonem homo quidam, ut ego arbitror, pius, ſapiúſque editus eſt hoc titulo,*

Nachfolgung Chriſti.

Wie man alle eitelkeit dieſer welt verſchmahen ſoll: von einem wolgelehrten liebhaber Gottes vor viel jaren beſchrieben, jetzs abermals fleiſſiger überſehen, und von neuwen außgangen. *Hoc eſt, Imitatio Chriſti: quo-*

nam pacto vitanda sit omnis hujus mundi vanitas: opus ante multos annos à quodam bene docto & Dei amante conscriptum, & nunc denuò recognitum ac recens editum.

Hunc ego libellum, quia pietatis plenus, non mihi solum, sed & aliis piis multis visus est, putavi de Latino in Latinum, hoc est de agrestiore sermone in paulo mundiorem, sed tamen simplicem, esse convertendum: in qua quidem mea conversione judicium sequutus sum interpretis Germanici. Omisit enim ille prudens quædam, paucula etiam nonnihil immutavit, quia illius vel temporis, vel status superstitionem sapiebant: quod idem ego mihi faciendum esse judicavi.

Restat ut utriusque mei facti videlicet & quòd transtuli, & quòd sic transtuli, rationem reddam. Erunt enim credo, quibus etiam ridiculum videbitur, librum de Latino in Latinum convertere. Alii in alieno opere quicquam mutare aut detrahare ne-

fas

fas esse judicabunt. Quibus ego utrisque breviter respondebo.

Quòd Latiniorem feci, causam habui hanc, quòd multi latiniora libentiùs legunt: & ego homines ad piorum librorũ lectionem omni licita ratione alliciendos esse censeo. Fingat me aliquis de Helvetica *lingua in* Suevicam, *hoc est de* Germanica *in* Germanicam *transtulisse: nihil habebit ea res peccati: nonnihil etiam boni. Quòd si cui hæc ratio non satisfaciat, non ero in meo facto defendendo vel diligentior vel curiosior: extat ipse suâ linguâ: per me legat qui volet: ego volentibus, non nolentibus transtuli. Eadem res est, aliter atque aliter vestita: utra quisque veste delectabitur, ea utatur. ego vel ineptire malo, quàm non prodesse volentibus.*

Quòd ad alterum attinet, postquam Christi lux nostro seculo sic affulsit, ut multos errores & superstitiones detexerit, puto non nefas esse nonnullos castrare libros, ut

omnia probantes, quæ bona ſunt teneamus. Quòd ſi cui hoc non placebit, faciat quod ſolent in Martiali *Poeta multi. Caſtravit eum quidam: quod ejus factum caſti omnes laudant: & caſtratum legunt: at ſalaces totum. Sic & hunc totum per me licet legant, quibus hæc improbatur caſtratio. Me quidem operæ meæ neque pudet, neque pœnitet, & eam nemini nocituram, nonnullis profuturam eſſe confido, Deúmque ut ita faxit oro.*

Die 5. *Junii* Anno 1563.

INDEX CAPITUM.

Cap.	Lib. I.	Pag.
I.	*De mundanarum vanitatum contemptu*	1
II.	*De Modeſtia*	3
III.	*De doctrina veritatis*	5
IV.	*De prudentia in rebus agendis*	8
V.	*De ſacrarum literarum lectione*	9
VI.	*De animi perturbationibus*	10
VII.	*De vana ſpe faſtuque fugiendo*	11
VIII.	*De cavenda familiaritate nimia*	12
IX.	*De obedientia & ſubjectione*	13
X.	*De cavenda familiaritate verborum*	15

XI. *De*

XI. *De pace consequenda, studióq; proficiendi* 16
XII. *De utilitate rerum adversarum* 18
XIII. *De resistendo tentationibus* 19
XIV. *De vitando temerario judicio* 23
XV. *De charitatis operibus* 24
XVI. *De tolerandis aliorum vitiis* 25
XVII. *De solitaria vita* 27
XVIII. *De exemplis sanctorum Patrum* 28
XIX. *De exercitationibus hominis verè religiosi* 31
XX. *De amore solitudinis & silentii* 34
XXI. *De stimulando animo* 38
XXII. *Humanæ miseriæ consideratio* 40
XXIII. *De meditatione mortis* 44
XXIV. *De ultimo Dei judicio, & pœnis peccatorum* 47
XXV. *De ferventi correctione totius vitæ nostræ* 15

Lib. II.

I. *De interiore hominis vita* 57
II. *De modestia & obedientia* 61
III. *De bono & placido homine* 62
IV. *De mentis sinceritate, intentionisque simplicitate* 64
V. *De sui consideratione* 65
VI. *De bonæ conscientiæ lætitia* 67
VII. *De Jesu super omnia amando* 69
VIII. *De familiari amicitia Jesu* 70
IX. *De vacuitate solatii* 73
X. *De gratitudine erga Dei beneficia* 76
XI. *De paucitate amatorum crucis Jesu* 79
XII. *De Christi cruce ferenda* 81

INDEX.

Lib. III.

I. *De interiore Christi colloquutione cum anima fideli* 89

II. *Veritatem intus loqui sine strepitu verborum* 90

III. *Dei verba summisse esse audienda, eáque à plerisque non ponderari* 92

IV. *Precatio quâ divina doctrina & religio imploratur* 94

V. *Veritatem modestiámque coram Deo colendam esse* 95

VI. *Dei laudatio, & de ejus beneficiis gratiarum actio: itemq; de vi amoris Dei* 98

VII. *De veri amatoris exploratione, & quomodo sit hosti resistendum* 101

VIII. *De Dei beneficiis modestè occultandis* 104

IX. *De seipso in Dei oculis parvi faciendo* 107

X. *Omnia ad Deum, ceu ad finem ultimum, esse referenda* 109

XI. *Dulce esse contempto mundo servire Deo* 110

XII. *Animi cupiditates examinandas esse & moderandas* 113

XIII. *De ratione patientiæ, & certamine adversus cupiditates* 114

XIV. *De obediendo majoribus, exemplo Jesu Christi* 117

XV. *De occultis Dei judiciis considerandis, ne bonis expellamur* 118

XVI. *Quo animo esse, & quid dicere oporteat in rebus expetendis* 120

XVII.

XVII. *Preces ob Dei voluntatem exequendam* 122
XVIII. *Verum ſolatium in ſolo Deo eſſe quærendum.* 123
XIX. *Omnem ſolicitudinem eſſe Deo committendam* 124
XX. *Hujus vitæ miſerias Chriſti exemplo ferendas eſſe æquo animo* 125
XXI. *De injuriarum tolerantia, & quemnam verè patientem eſſe conſtet* 127
XXII. *De infirmitatis ſuæ confeſſione, & hujus vitæ miſeriis* 129
XXIII. *In Deo ſupra omnia bona donáq; acquieſcendum eſſe* 132
XXIV. *De tot Dei beneficiorum recordatione* 135
XXV. *De quatuor pacis conciliantibus* 138
XXVI. *Precatio adverſus malas cogitationes* 139
XXVII. *Preces ad mentis illuminationem obtinendam* 140
XXVIII. *De vitanda curioſa inquiſitione in vitam alterius* 141
XXIX. *In quibuſnam firma pax animi, verúſque profectus conſiſtat* 142
XXX. *De liberæ mentis excellentia: itémque ſupplicem precationem præſtare lectioni* 144
XXXI. *Amore ſui à ſummo bono maximè retardari homines* 146
XXXII. *Preces ad animi mundiciem, cœleſtémque ſapientiam obtinendam* 147

XXXIII. *In maledicos* 148
XXXIV. *In rebus adverſis quomodo ſit invocandus laudandúſque Deus* 149
XXXV. *De divino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ* 150
XXXVI. *De ſpernendis omnibus rebus humanis, ut creator poſſit inveniri* 153
XXXVII. *De ſui abnegatione, & omnis cupiditatis abdicatione* 156
XXXVIII. *De humani animi inſtabilitate, déque Deo ſibi ante omnia proponendo* 158
XXXIX. *Deum amanti, ſupra omnia & in omnibus eſſe jucundum* 159
XL. *Hanc vitam nunquam à tentationibus eſſe tutam* 161
XLI. *Contra hominum vana judicia* 163
XLII. *De pura integráque traditione ſui, ad animi libertatem obtinendam* 164
XLIII. *De rebus externis ritè adminiſtrandis, déq; confugiendo ad Deum in periculis* 166
XLIV. *Ne importunus ſit homo in negotiis* 167
XLV. *Hominem nihil ex ſeipſo habere boni, neque de ulla re gloriari poſſe* 168
XLVI. *De mortalis honoris contemptu* 171
XLVII. *Pacem ſibi in hominibus non eſſe collocandam* 172
XLVIII. *In vanam ſecularémq; ſcientiam* 173
XLIX. *De non attrahendo ad ſe res exteriores* 175
L. *Non omnibus eſſe credendum: itémq; de facilitate lapſus verborum* 175
LI. *De habenda in Deo confidentia, ſi maledictorum jaculis appetare* 179. LII.

LII. *Ob æternam vitam omnia gravia esse toleranda* 182
LIII. *De æternitatis die, & hujus vitæ angoribus* 184
LIV. *De æternæ vitæ desiderio, & quanta sint certantibus bona promissa* 187
LV. *Quemadmodum malis pressus homo sese Deo tradere debeat* 191
LVI. *Humilibus operibus insistendum esse, quum deficitur à summis* 195
LVII. *Debere hominem non consolatione, sed verberibus dignum se existimare* 196
LVIII. *Dei favorem, cum iis quorum mens terrestris est, nihil habere negotii* 198
LIX. *De naturæ & gratiæ motibus diversis* 200
LX. *De naturæ corruptione, & divinæ gratiæ viribus* 204
LXI. *Nos ipsos abnegare, Christúmque per crucem imitari debemus* 208
LXII. *Ne nimium dejiciatur homo, si quando in aliquod delictum lapsus est* 210
LXIII. *De altioribus rebus, occultisque Dei judiciis non scrutandis* 212
LXIV. *Omnem spem & fiduciam in solum Deum esse defigendam.* 216

Lib. IV.

Ad corporis, & sanguinis Christi Communitatem, Exhortatio 219
I. *In Communitate quanta sit adversus Christum adhibenda reverentia* 220
II. *De amore, quo Deus homines in cœna prosequitur* 227

III. *Quod facis, id ut ſæpiſſimè faciæ, tuâ refert maximè* 230
IV. *In rebus Chriſti cœleſtibus omni ubertate divinâ fortunabuntur ritè communicantes* 233
V. *De myſterii dignitate, déque ſtatu, quem obtinent ſacris Præfecti* 237
VI. *Ante quàm panē frangimus diſquiſitio* 239
VII. *Mores quiſque ſuos corrigere debemus, & diligenter expendere* 240
VIII. *De oblatione Chriſti in cruce, quam ubi rectè perpendimus, omnem voluntatis noſtræ ſenſum renunciamus* 243
IX. *Et ipſi nos, & quicquid noſtrum eſt offerre Deo debemus, &c.* 245
X. *Ad cœnam domini quod attinet, &c.* 247
XI. *Animæ fidenti nihil perinde gratū, &c.* 251
XII. *Omni curâ, ſtudióque præparare ſe debere ritè communicaturum* 256
XIII. *Id frangenti panem eſt in votis, &c.* 259
XIV. *De fidentium quorundam ad Chriſti corpus recipiendum animo fervente* 263
XV. *Ardoris beneficium animi demiſſione, ſuíque denegatione obtineri* 265
XVI. *Uſus omnes noſtros evolvendos eſſe Chriſto, & ejus opem obnixè requirendā* 267
XVII. *Super amoris incendio, vehementiſſimóque ſtudio Chriſtum ſuſcipiendi* 270
XVIII. *Arcanum Euchariſtiæ docetur homo non tam minutè perſcrutari, quàm humili penicillo (ſi poſſet aſſequi) Chriſtum imitari, fidémq; ſuam non in hominum ſapientia, ſed in Dei virtute collocare* 273.

DE

DE
Imitando Chriſto, &c.

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

De mundanarum vanitatum contemptu.

QUI me ſequitur, non ambulat in tenebris, ſed vitæ lumen habet: Hæc Chriſti verba ſunt, quibus admonemur, ut ejus vitam & mores imitemur, ſi verè colluſtrari, & ab omni cordis cæcitate liberari volumus. Quamobrem Chriſti vitam ſummo ſtudio meditari debemus. Excellit ſanè doctrina Chriſti omnem omnium ſanctorum doctrinam: & ſi quis ejus ſpiritu præditus eſt, is abditum ibi manna invenit. Sed fit ut multi, quia Chriſti ſpiritu carent, ideo ex frequenti evangelii auditione exiguam cupiditatem concipiant. Enimvero ſi quis Chriſti verba

plenè & cum voluptate vult intelligere, huic neceſſe eſt, ut omnem vitam ſuam ſecundùm illum componere ſtudeat. Quid prodeſt ardua de Trinitate diſputatio, ſi animi ſummiſſione careas, ideoque diſpliceas Trinitati? Enimvero non ardua dicta ſanctum juſtumque reddunt hominem, ſed ſtudioſa vita Deo charum efficit. Equidem peccatorum pœnitentiam ſentire, quàm ejuſdem definitionem tenere malim. Si vel univerſas ſacras literas, atque adeo philoſophorum omnium dicta, memoria teneas, quid proſunt iſta omnia ſine Dei charitate & gratia? Vana vanitas, & omnia ſunt vanitas, præterquam Deum amare, eique ſoli ſervire. Ea demum ſumma eſt ſapientia, per mundi contemptum ad cœleſte regnum tendere. Vanitas eſt perituras quærere divitias, & in eis ſpem ſuam collocare. Vanitas eſt & honores ambire, ac ſeipſum extollere. Vanitas eſt & carnis cupiditates ſequi, eaque appetere, quæ tibi deinde graves pœnas ſint allatura. Vanitas eſt longam vitam optare, & interim bonam vitam parùm curare. Vanitas eſt præſentem duntaxat vitam intueri, & interim futura non prævidere. Vanitas eſt ea diligere quæ ſumma celeritate prætereunt, & illuc non feſti-

feſtinare ubi ſempiterna durat lætitia. Memento frequenter illius proverbii: Nec oculus viſu, nec auris expletur auditu.

Quamobrem da operam, ut animum ab aſpectabilium rerum amore abſtrahas, teque ad inaſpectabilia convertas. Qui enim cupiditatibus ſuis obſequuntur, ii & animum ſuum peccatorum conſcientia contaminant, & Dei gratiam amittunt.

CAP. II.

De Modeſtia.

SUnt omnes homines natura diſcendi cupidi: ſed quid prodeſt ſcientia religionis expers? Eſt omnino vel viliſſimus agricola, ſed qui Deum colat, ante ponendus ſuperbo Philoſopho, qui ſeipſo neglecto cœli curſum conſiderat. Qui ſeipſum probè novit, ſeipſum parvi facit, nec laudibus delectatur humanis. Si vel omnia quæcunque in toto orbe conſtant, ſciam, idemque Dei amore caream, quid mihi id profuturum eſt apud Deum, qui de me ex factis meis judicaturus eſt? Superſede nimio diſcendi ſtudio, utpote quòd animum multum diſtrahat atque decipiat. Cupiunt enim

ſuſpici docti, ſapienteſque dici. Jam verò multa ſunt, quorum ſcientia animo parum, ne dicam nihil, prodeſt: & valde inſipiens eſt, qui aliis rebus incumbit, quàm iis quæ ad ipſius ſalutem conferunt. Non ſatiant animum multa verba, ſed mentem reficit vita bona, præſtatque homini bene ſibi conſcius animus magnam ad Deum confidentiam. Quanto tu plura melioraque didiceris, tanto graviores pœnas lues, niſi eò ſanctius vixeris. Quamobrem noli ulla vel arte vel ſcientia inſoleſcere, quin potius conceſſa tibi rerum cognitione timidior eſto.

Quòd ſi tibi multa ſcire multáque percepiſſe videris, ſcito longè plura eſſe quæ neſcias, ac ſuperbire noli, ſed potius ignorantiam tuam agnoſce. Cur tu te cæteris anteponas, cum multi te doctiores & legis peritiores reperiantur? Si vis utiliter aliquid ſcire & diſcere ama neſciri, proque nihilo haberi. Nam ſui ipſius vera cognitio atque deſpectio, ea demum ſumma eſt utiliſſimaque eruditio. ſeque ipſum parvi, alios magni facere, & in precio habere magna eſt ſapientia atque perfectio. Si quem apertè peccare, aut grave aliquod facinus perpetrare videris, non idcirco meliorem te debes exiſtimare: neſcis enim quandiu ſis in virtute per-

perſeveraturus. Sumus equidem omnes fragiles: ſed fragiliorem te exiſtimato eſſe neminem.

CAP. III.

De doctrina veritatis.

FElix quem veritas non figuris vocibuſque pereuntibus, ſed ipſa per ſe uti eſt, docet. Nam ſæpe nos opiniones ſenſuſque noſtri fallunt, parumque valent. Quid prodeſt de occultis obſcuriſque rebus arguta diſceptatio, quarum ignoratio nobis fraudi futura non ſit in Dei judicio? Inſignis ſanè ſtultitia eſt, quòd neglectis utilibus & neceſſariis, ultro incumbimus curioſis & damnoſis, uſqueadeo oculis præditi, tamen non videmus. Quid cauſæ eſt cur genera illa ſpecieſque Dialecticas curemus? Quem enim æternus ille ſermo alloquitur, is à multis opinionibus expeditur. Nam ab uno ſermone ſit omnia, & unum loquuntur omnia, eſtque hoc principium illud quod nos alloquitur, & ſine quo nemo rite rem intelligit aut judicat. Cui verò omnia ſunt unum, quique ad unum trahit omnia, & in uno videt omnia, is

& animo eſſe conſtanti, & in Deo perpetuò acquieſcere poteſt. O veritatis Deus, fac me unum tecum in charitate perpetua. Tædet me ſæpe multa legere & audire, in te eſt quicquid volo & cupio: taceant doctores omnes: ſileat omnis rerum natura in tuo conſpectu: tu me ſolus alloquere. Nam quanto quiſque ſibi conjunctior eſt, quantoque magis ſecum habitans, minus extra vagatur, tanto & plura & altiora ſine labore percipit, quippe qui intelligentiæ lumen ſupernè accipit. Purus, ſimplex conſtanſque animus in multa opera non diſtrahitur, utpote qui omnia ad Dei honorem faciat operamque det ut ab omni amore ſui ocietur. Quid enim hominem magis impedit atque vexat, quàm animi indomitæ perturbationes? Bonus & religioſus homo antequam opera aggrediatur, prius ipſe ſecum conſultat: neque ſe operibus ſuis ad vitioſas cupidines abſtrahi patitur, ſed eas rectæ rationis arbitrio inflectit. Equidem nullum gravius certamen eſt, quàm ut ipſum vincere conari, atque hoc opus habere debemus, ut nos ipſos vincamus, & in dies nobis ipſis fortiores fiamus, ſemperque nonnihil in virtute proficiamus. Omnis enim in hac vita perfectio imperfecti quiddam ſibi an-

annexum habet, omniſque noſtra veri perſpicientia caligine non caret. Eſt omnino humilis ſui cognitio certior ad Deum via, quàm profunda ſcientiæ perveſtigatio. Neque tamen culpanda ſcientia eſt, aut cujuſpiam rei cognitio, quæ ſi ritè conſideretur, bona eſt, & divinitus condita: ſed ei ſemper anteferendus eſt animus ſibi bene conſcius, & conjuncta cum virtute vita. Sed quia plerique magis ſcire, quàm bene vivere ſtudent, efficitur ut plerumque errent, & penè nullum, aut certè exiguum fructum ferant. Qui ſi tantam exhiberent diligentiam tum in vitiis extirpandis, tum in virtutibus ſerendis, quantam adhibent in quæſtionibus movendis, profectò nec in vulgo tot ſcelera flagitiaque perpetrarentur, nec in literatis tanta vitæ licentia vigeret. Certè ubi venerit dies judicii, non quid legerimus, ſed quid egerimus: neque quàm bene dixerimus, ſed quàm religioſe vixerimus, exigetur à nobis ratio. Age jam, ubi nunc ſunt omnes illi magiſtri primariique viri tibi, olim dum viverent ſtudiiſque florerent, noti? quorum nunc ſtipendiis alii fruuntur, qui fortaſſe de illis ne quidem cogitant. Illi quidem dum viverent aliquid eſſe videbantur, nunc de eis ſiletur: tam cito

perit humana gloria. qui ſi vitam ſcientiæ ſuæ conſentaneam egiſſent, feliciter literis operam dediſſent. Quàm multi vana ſcientia pereunt in hoc ſeculo, quia Dei cultum parum curant: quoniamque magni, quam demiſſi eſſe malunt, fit ut vanis cogitationibus utantur. Verè magnus eſt qui magnam habet charitatem. Verè magnus eſt, qui ſuo judicio parvus, omne culmen honoris pro nihilo ducit. Verè prudens eſt qui terreſtria omnia pro ſtercoribus habet ut Chriſtum lucrifaciat. Et verè bene doctus eſt, qui Dei voluntatem exequitur, relinquitque ſuam.

CAP. IV.

De prudentia in rebus agendis.

NON cuivis dicto aut inſtinctui credendum eſt, ſed cautè ac per ocium res eſt ſecundum deum ponderanda. Sæpe malum, proh dolor! facilius quàm bonum de altero & creditur & dicitur: ita ſumus infirmi. Sed perfecti homines non cujuſvis orationi credunt, quippe qui ſciant infirmitatem humanam & ad malum proclivem & in verbis ſæpe labentem. Magnæ ſapientiæ eſt, nec in agendo præ-

præcipitem esse, nec in eo quod semel animo concupiveris pertinacem. Ejusdem sapientiæ est neque quibuslibet hominum verbis credere, neque audita aut credita mox in aliorum aures effundere.

Cum sapiente & religioso homine consilium inito, potiusque à meliore instrui, quàm ipse tua inventa sequi studeto. Facit bona vita hominem sapientem secundum Deum, & multorum peritum. Quanto quisque submissiorem Deoque subjectiorem se præstat, tanto idem in omnibus & sapientior est & pacatior.

CAP. V.

De sacrarum literarum lectione.

IN sacris literis veritas, non eloquentia quærenda est, debentque eodem quo dictatæ sunt spiritu legi, & in eis utilitas potius quam orationis subtilitas quæri: nec minus libenter religiosos rudesque libros quàm arduos profundosque legere convenit. Neque verò te scribentis autoritas moveat, utrum parvæ an magnæ literaturæ fuerit: sed puræ veritatis amor ad legendum te attrahat: néve quis dicat, sed quid dicatur attende. Intereunt

homines, sed divina veritas durat in æternum: & nos nulla personarum habita ratione variis modis alloquitur Deus. Sæpe nos in literarum lectione impedit nostra curiositas, dum ea percipere ac discutere volumus, quæ simpliciter prætereunda essent. Si fructum inde vis percipere, submisse, simpliciter, fideliter legito, néve scientiæ nomen unquam affectato. Sanctos homines interrogare amato, eorumque dicta tacitus audito, néve seniorum figuratis verbis offenditor: neque enim temere enunciantur.

CAP. VI.

De animi perturbationibus.

QUandocunque aliquid intemperanter appetit homo, statim animo redditur inquieto. Superbus aut avarus nunquam quiescit, sed qui animo pauper & summissus est, is in alta pace degit. Qui verò animi perturbationes nondum planè necavit, is & facilè tentatur, & parvis etiam vilibusque rebus vincitur. Infirmus animo, & adhuc nonnulla ex parte carnalis & ad sensibilia propensus, seipsum à terrenis cupiditatibus totum abstrahere

vix potest : ideoque dum abstrahit, sæpe cum dolore id facit, & si quis ei resistit, facilè irascitur. Sin prosequutus est quod concupivit, confestim peccati conscientia angitur, quia cupiditati suæ obsequutus est, quæ ad eam, quam quærebat, pacem, nihil profuit. Igitur non serviendo, sed resistendo cupidinibus invenitur vera pax animi : existitque ea pax non in corde carnalis hominis, non in addicto rebus externis homine, sed in fervido & spirituali.

CAP. VII.

De vana spe fastuque fugiendo.

IN hominibus ceterisque rebus creatis spem suam collocare, levitatis est. Ne te pudeat aliis servire amore Jesu Christi, & pauperem in hac vita videri. Noli teipso niti, sed in deo spem tuam colloca. Conare pro virili, & Deus aderit bonæ tuæ voluntati. Ne confide vel tuæ scientiæ, vel cujusquam mortalium astutiæ, sed potius Dei favori, qui & submissos adjuvat, & insolentes deprimit. Ne gloriare vel de divitiis, si adsunt, vel de amicis, si potentes sunt, sed de Deo qui

& omnia præstat, & seipsum super omnia dare cupit. Ne te extolle de corporis vel magnitudine vel pulchritudine, quæ vel levi morbo corrupta fœdatur. Noli ipse tibi de dexteritate ingenióve tuo placere, ne Deo displiceas, cujus est quicquid boni à natura habes. Cæteris meliorem te ne existimato, ne fortè apud Deum, qui novit quid sit in homine, deterior habeare. Rectè factis superbire noli: nam longè alia sunt Dei quàm hominum judicia, quippe cui sæpe displiceat quod hominibus placet. Si quid in te boni est, credito de altero meliora, ut animi submissionem retineas. Vel omnibus seipsum subjicere nihil nocet: at nocet vel uni seipsum præponere. Summissus homo jugi pace fruitur: at superbi animus ira & indignatione frequenter agitatur.

CAP. VIII.

De cavenda familiaritate nimia.

NON cuivis animum tuum aperito, sed cum sapiente ac religioso negotium tuum communicato: cum juvenibus autem & extraneis rarus esto. Divitibus blandiri noli, néve cum magnatibus

bus libenter versare: quin te modestis & simplicibus, religiosis, beneque moratis associato, & conducibilia tractato. Mulieri nulli familiaris esto, sed in universum omnes bonas mulieres commendato. Soli Deo ejusque angelis familiaris esse optato: hominum quorumdam familiaritatem evitato. Charitas habenda est erga omnes: sed familiaritatem non expedit. Quandoquè accidit ut ignotus aliquis secunda fama clarus sit, idem postea cognitus ac præsens vilescat obscuriorque fiat. Putamus aliquando nos aliis inita familiaritate placituros, à quibus ubi morum nostrorum improbitas animadversa est, eis magis etiam displicemus.

CAP. IX.

De obedientia & subjectione.

PErmagnum est alterius imperio subjectum vivere, neque sui juris esse: multoque tutius paretur quam imperatur. Multi necessitate magis quàm charitate obediunt, iidemque id cum labore faciunt, & facilè murmurant, nec mentis libertatem adipiscuntur, nisi & ex animo & pro-

propter Deum ſeſe dicto audientes præbeant. Quocunque te vertas, nullam uſquam, niſi in alterius imperio modeſtè ferendo, quietem invenies. Multos fefellit locorum imaginatio atque mutatio. Agit equidem quiſque libenter arbitrio ſuo, & in eos qui ſecum ſentiunt propenſior eſt. verum ſi inter nos verſatur Deus, omnino cedendum eſt aliquando noſtra ſententia propter bonum pacis. Quis enim ita ſapit, ut omnia ſciat? Quare noli nimis tuæ ſententiæ confidere: ſed aliorum quoq; judicium libenter audito.

Quòd ſi bonam alioquin tuam ſententiam, tamen propter Deum miſſam feceris, aliaque ſequutus fueris, magis inde proficies. Audivi enim ſæpe, tutius eſſe audire & accipere conſilium, quàm dare. Fieri enim poteſt ut ſit alioquin bona cujuſpiam ſententia, & tamen ſi idem aliis, dum id ratio aut cauſa poſtulat, obtemperare nolit, hoc argumento ſuperbiam pertinaciamque ſuam oſtendat.

CAP. X.

De cavenda familiaritate verborum.

HOminum turbas, quoad ejus fieri poteſt, caveto: multum enim officiunt qui de rebus mundanis vulgò haberi ſolent.

lent ſermones, etiam ſi alioquin à ſimplici animo proficiſcantur. Facilè enim vanitate capti inquinamur, fitque ſæpe ut me tacuiſſe, & in turba non fuiſſe optem.

Quòd ſi cauſa quæratur, cur tam libenter inter nos colloquamur & confabulemur, cum tamen raro ſine conſcientiæ labe aliqua ad ſilentium redeamus, hanc eſſe comperietur, quòd ex frequentibus colloquutionibus ſolatium aucupamur, & fatigatum diverſis cogitationibus animum relevare cupimus: ac quanto quidque vehementius diligimus & avemus, quantóve quidque nobis magis adverſari ſentimus, tanto magis de eo loqui libet & cogitare, idque plerumque fruſtra. Nam hæc exterior conſolatio interiori divinæque conſolationi non exiguum detrimentum affert. Itaque vigilandum orandumque eſt, ne tempus ocioſe tranſigatur: quòd ſi loqui libet & expedit, utilia loquere. A garriendo quidem deterrere nos illud maximè debet, quòd & vitioſa eſt conſuetudo garriendi, & profectum noſtrum remoratur. Cæterùm conducit non parum ad proficiendum in rebus divinis religioſa de eis colloquutio, præſertim ubi homines animo ſpirituque ſimiles inter ſeſe in Deo copulantur.

CAP. XI.

CAP. XI.

De pace consequenda, studioque proficiendi.

POssemus alta pace frui, nisi aliorum dictis & factis, quæ nostræ procurationis non sunt, occuparemur. Sed quî possit is in pace diu degere, qui se alienis curis immiscet? qui occasiones foris quærit? qui vel parum vel rarò sese intus colligit? Beati simplices: nam ii multam pacem assequuntur. Jam verò cur quidam sanctorum ita perfecti, itaque divinarum rerum contemplationi addicti extiterunt? nimirum quia terrenas cupiditates omnes enecare studuerunt, ideoque totis animi sensibus Deo adhærere, libereque vacare potuerunt. At nos animi nostri perturbationibus nimium occupamur, rebusque caducis nimium solicitamur. Rarò etiam vel unum vitium perfectè vincimus, & ad quotidianum profectum non accendimur: ideoque frigidi & tepidi manemus. Qui si nobis ipsis planè mortui, interius minimè impliciti teneremur, fieret profectò ut divina sentire, cœlestiumque rerum contemplationem nonnihil experiri possemus. Est omnino maximum, ne dicam omne impedi-

pedimentum in eo positum, quod ab animi perturbationibus & cupiditatibus non sumus liberi, nec perfectam sanctorum viam conamur ingredi.

Quòd si quando vel tantulum rerum adversarum occurrit, nimis facilè dejicimur, & ad humanas consolationes nos convertimus. Quòd si, ut viros fortes decet, in prælio stare niteremur, non dubium est quin auxilium nobis de cœlo mitti videremus. Idem etiam certantes, suumque favorem sperantes paratus est adjuvare, qui nobis certandi occasiones procurat ut vincamus. Quòd si in exterioribus duntaxat rebus istis præstandis gressum religionis collocaverimus, brevi finem habitura est nostra religio. Radici admovenda est securis, ut à cupiditatibus expurgati, pacatum animum adipiscamur. Si vel unum vitium quotannis extirparemus, citò perfecti viri efficeremur. Nunc contrà fit, ut sæpe nos initio correctionis nostræ meliores purioresque fuisse deprehendamus, quàm post multos professionis annos: quò fit ut cum debeat ardor progressusque noster indies crescere, magnum judicemus, si quis ardoris primi partem retinere queat. Si principio vim aliquantam nobis inferremus, efficeretur ut postea omnia cum suavitate

vitate lætitiaque præstare possemus. Est equidem grave, assueta relinquere : gravius etiam suæ ipsius voluntati repugnare: verum si parva leviaq; non viceris, quando superabis difficiliora ? Resiste principio proclivitati tuæ, pravamque consuetudinem relinque, ne fortè paulatim ad majorem te ducat difficultatem. O si animadverteres quantam & tibi pacem, & aliis lætitiam teipsum probè gerendo afferres, næ tu de proficiendo in rebus divinis magis esses solicitus.

CAP. XII.

De utilitate rerum adversarum.

CAlamitatibus & rebus adversis interdum premi nobis conducibile est, utpote quæ sæpe hominem in seipsum revocent, quo se exulare sciat, nec in ullis humanis rebus spem suam collocet.

Neque non illud è re nostra est, esse interdum qui de nobis maledicant, maleque & siniſtrè de nobis sentiant, etiam si bonis moribus bonoque animo simus. Nam hæc sæpe conducunt ad modestiam, & ab ambitione nos tuentur. Siquidem ita fit ut tanto magis interiorem testem Deum

Deum quæramus, quando foris contemnimur ab hominibus, nec nobis ſatis creditur. Itaque debet homo ſic totus à Deo pendere, ut ei multas quærere conſolationes non ſit neceſſe. Quum enim bonæ voluntatis homo rebus adverſis premitur & tentatur, aut malis cogitationibus angitur, tunc ſibi tanto magis Dei opem neceſſariam eſſe intelligit, ſine quo nihil boni ſe poſſe comperit. tunc dolet, tunc gemit, tunc ut ab ea quam patitur miſeria liberetur orat, tunc eum diutius vivere tædet, mortemque optat, ut ex hac vita profectus, cum Chriſto degat, tunc probè perſpicit perfectam ſecuritatem, plenamque pacem, in hac vita conſtare non poſſe.

CAP. XIII.

De reſiſtendo tentationibus.

QUandiu in hac vita ſumus, à miſeriis & tentatione abeſſe non poſſumus: quam etiam ob cauſam in Jobo ſcriptum habetur, hominis in terris vitam eſſe tentationem. Itaque debet quiſque de ſuis tentationibus eſſe ſolicitus, & invigilare precibus, ne diabolus locum inveniat decipiendi, qui nunquam dormitat, ſed ſemper

ſemper oberrat quærens quem devoret. Nemo tam perfectus & ſanctus eſt, qui non petatur aliquando tentationibus, nec eis planè carere poſſumus. Sunt tamen tentationes homini ſæpe valde utiles, licet moleſtæ, utpote quibus homo deprimatur, purgetur, erudiatur. Res adverſas & tentationes ſancti omnes obierunt, & in eis ad virtutem profecerunt: eaſque qui ſatis ferre nequiverunt, ii rejectanei evaſerunt ac defecerunt. Nullus vel ordo tam ſanctus, vel locus tam ſolitarius eſt, quin in eo tentationes & adverſa exiſtant. denique quamdiu vivit homo, nunquam prorſus à tentationibus tutus eſt, utpote cum inſit in nobis ipſis idipſum à quo tentamur, poſtquam in cupiditate nati ſumus. Succedunt tentationes tentationibus, miſeriæ miſeriis, ſemperque aliquid patiendum habemus. nam felicitatis noſtræ bonum perdidimus. Multi dum tentationes declinant, in graviores incidunt. Non ſola fuga vicerimus, ſed patientia veraque modeſtia efficiemur hoſtibus fortiores. Qui tentationes tantùm externe declinans, radicem non evellit, is tantum abeſt ut proficiat, ut tanto eum citius repetant tentationes, tantoque deterius habeat. Paulatim & cum patientia durando, adjuvante Deo, facilius ſuperabis, quàm

quàm duritia & importunitate. In tentatione sæpius utere consilio, & si quis tentatur, ei durum te præbere noli, sed potius consolationem adhibe, sicut ipse tibi adhiberi velis. Omnium malarum tentationum initium est animi inconstantia, & parva de Deo confidentia. Ut enim destituta gubernaculo navis ultro citroque ventis impellitur: ita remissus & propositi parum tenax homo variè tentatur. Ut ferrum ignis, sic hominem explorat tentatio. Quid possimus, sæpe nescimus: sed quid simus aperit tentatio. Vigilandum est autem maximè tentationis initio: nam tunc facilius vincitur hostis, si mentis ostium intrare nequaquam sinitur, sed ei extra limen, simulac pulsavit, obviam itur. Itaq; rectè dixit quidam,

Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Nam primò occurrit menti nuda cogitatio: deinde vehemens imaginatio: postremò delectatio, motusque pravus, & assensio, quo fit ut paulatim penitus intret malicioſus hostis dum illi non resistitur principio; ac quanto quisque diutius ad resistendum torpet, tanto & ipse indies debilior, & hostis in eum fortior evadit. Nonnulli principiò correctionis

sui

sui graviora certamina patiuntur: alii in fine: alii per omnem vitam vexantur: sunt qui leviter oppugnantur, pro divini decreti sapientia & æquitate, quæ hominum mores meritaque pensat, & cuncta ad electorum suorum salutem prius dispensat. Itaque non debemus, dum tentamur, desperare, sed eo ardentius Deum orare, ut nos in omnibus rebus adversis dignetur adjuvare, facturus utique secundum dictum Pauli, ejusmodi tentationis eventum, ut ferre valeamus. Quamobrem in omnibus tentationibus & rebus adversis submittamus animos nostros potenti manui Dei, qui animo demissos servare solet & extollere. In tentationibus & rebus adversis exploratur homo quantum profecerit, in eoque & gratia major existit, & virtus magis patescit. Neque verò magnum est, si quis nulla se premente religiosus est & ardens: sed si miseriæ tempore patientem se præstat, spes est multum esse profecturum. Sunt qui ex magnis tentationibus incolumes evadunt: iidem in parvis & quotidianis sæpe vincuntur, ut ita dejecti, nunquam sibi ipsis in magnis confidant, qui in tantulis infirmi sunt.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De vitando temerario judicio.

IN teipsum oculos converte, de aliorum factis ne judices caveto. Nam de aliis judicando & frustra laboratur, & sæpius erratur, & facilè peccatur: at de seipso judicando, & seipsum examinando semper fructuosè laboratur. Ut erga quanque rem affecti sumus, sic de ea plerumque judicamus: faciléque, privato amore cæcati, verum judicium amittimus. Quòd si solius Dei studio semper duceremur, non tam facilè nos turbaret repugnans veritati sensus noster. Sed sæpe aliquid vel intus latet, vel etiam foris accedit, quod unà secum nos trahat. Multi in actionibus suis sibimetipsis inscientes student: iidemque tantisper tranquillo pacatoque animo videntur, dum res ex ipsorum arbitrio & sententia succedunt: sin aliter quàm ipsi cupiunt, res feruntur, facilè permoventur, & dolore afficiuntur. Ob sententiarum opinionumque diversitatem non parum frequenter oriuntur dissensiones inter amicos & cives, interque religiosos & divino cultui

tui addictos homines. Nam antiqua conſuetudo difficulter relinquitur. ultra id quod videt nemo libenter ducitur. Igitur ſi tuæ vel rationi vel induſtriæ magis inniteris, quàm ei virtuti quæ hominem Jeſu Chriſto ſubjicit, vix aut ne vix quidem fiet, ut is ſis, quem divinum lumen illuſtraverit. Vult enim Deus nos ſibi totos ſubjici, & omnem rationem inflammato amore tranſcendere.

CAP. XV.

De charitatis operibus.

NUllam prorſus ob rem, aut ullius mortalium amore quicquam mali fieri debet: ſed ob utilitatem indigentis opus bonum aliquando vel intermittendum, vel in melius mutandum eſt. Hoc enim facto opus bonum non negligenter, ſed in melius commutatur. Sine charitate quidem opus externum nihil prodeſt: ſed charitate quicquid agitur, id quàmlibet parvum ſit & abjectum, totum efficitur fructuoſum. Siquidem magis ſpectat deus quanto quidque amore fiat, quàm quantum idipſum ſit. Multum facit qui multum diligit: multum facit qui

qui rem aliquam bene facit. Bene facit qui magis publicæ utilitati, quàm ſuæ voluntati ſervit. Sæpè videtur eſſe charitas, quæ potius caro eſt: nam rarò fit ut abſit carnalis proclivitas, ſua cujuſque voluntas, præmii ſpes, cupido commoditatis. Qui vera perfectaque charitate præditus eſt, is nulla in re ſibimetipſi ſervit, ſed Dei tantum gloriæ in omnibus ſtudet. Nulli etiam invidet, quippè qui nullum amet privatum gaudium, nec in ſeipſo gaudere velit, ſed in Deo ſuper omnia bona beari optet. Nemini quicquam boni tribuit, ſed omnia prorſus Deo accepta fert, à quo ceu fonte manant omnia, in quo ad extremum ſancti omnes cum boni fruitione acquieſcunt. Quòd ſi quis vel ſcintillam habet veræ charitatis, næ ille terrena omnia ſentit eſſe plena vanitatis.

CAP. XVI.

De tolerandis aliorum vitiis.

QUÆ quiſque vel in ſeipſo vel in altero corrigere nequit, ea patienter ferre debet, donec Deus aliud ſtatuat.

Cogita præstare forsan ut ita fit, ad tui explorationem & patientiam, sine qua non magni pendenda sunt merita nostra. Debes tamen ob hujusmodi impedimenta Deo supplicare, ut tibi sic subvenire dignetur, ut ista æquo animo ferre queas. Si quis semel, aut iterum admonitus non obtemperat, noli cum eo contendere, sed rem totam Deo committe, ut quod ex ejus & voluntate & honore fit, id fiat in omnibus ejus cultoribus: qui malum in bonum convertere probè sciat. Da operam ut sis patiens in tolerandis aliorum quibuscunque vitiis & infirmitatibus, utpote qui ipse quoque multis labores, quæ viciſſim toleranda sint aliis. Si ipse teipsum qualem velles, reddere non potes, quâ possis alterum arbitrio tuo componere? Cupimus alios esse perfectos, cum ipsi interea vitia nostra non corrigamus. Volumus ut alii severè corrigantur, ipsi corrigi recusamus. Displicet aliorum immodica licentia, ipsi interim repulsam pati nolumus. Alios statutis coërceri volumus, ipsi nos amplius cohiberi minimè patimur. Hinc patet quàm non eodem quo nos ipsos loco alterum habeamus. Enimvero si essent omnes perfecti, quid esset quod ab altero in Dei gratiam pateremur? Nunc sic visum est Deo,

Deo, ut diſcamus alter alterius onera ferre, quippe cum nemo vitii, nemo oneris ſit expers, nemo ſibi ſatis ſit, nemo ſibi ſatis ſapiat, quin neceſſe eſt ut nos inter nos feramus, conſolemur, adjuvemus, inſtruamus, admoneamus. Jam qua quiſque virtute ſit, facilius pateſcit occaſione rerum adverſarum.

Namque occaſiones hominem fragilem non faciunt, ſed qualis ſit oſtendunt.

CAP. XVII.

De ſolitaria vita.

OPortet ut diſcas teipſum in multis frangere, ſi vis pacem & concordiam cum aliis tenere. Si rite conſiſtere vis & proficere, fac ut te exulem & peregrinum in terris eſſe exiſtimes.

Stultum te fieri propter Chriſtum oportet, ſi vis religioſam vitam ducere. Veſtis & tonſura nihil conducunt; ſed morum mutatio, & cupidinum plena interfectio, verè religioſum faciunt hominem. Qui aliud quàm merum Deum animæque ſuæ ſalutem quærit, is nihil niſi miſerias & dolores inveniet.

Neque verò diu tranquillus manere poteſt, qui non conatur eſſe minimus,

& omnibus ſubjectus. Ad ſerviendum veniſti, non ad regendum. Ad patiendum & laborandum ſcias te vocatum, non ad ociandum & fabulandum. Hîc explorantur homines ſicut aurum in fornace: hîc conſiſtere nemo poteſt, niſi qui ſe toto corde propter Deum deprimere velit.

CAP. XVIII.

De exemplis ſanctorum Patrum.

INtuere ſanctorum illorum patrum exempla fervida, in quibus vera perfectio refulſit & religio, & videbis quàm exiguum & pene nihil ſit quod nos præſtamus. Heu quid eſt vita noſtra, ſi cum illis conferatur? Sancti illi homines, amicique Chriſti, Domino ſervierunt in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in labore & fatigatione, in vigiliis & jejuniis, in precibus ſanctiſque cogitationibus, in multis perſecutionibus & opprobriis. Quot, quámque graves miſerias paſſi ſunt Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, denique reliqui omnes, qui Chriſti veſtigia ſequi voluere? Nam animas ſuas in hac vita odio habuerunt, ut

ut eas in æternam vitam ſervarent. O! quàm ſeveram, quàm tetricam vitam ſancti illi patres in ſolitudine duxerunt? Quàm longas & graves tentationes pertulerunt? Quàm frequenter ab hoſte vexati ſunt? Quàm crebras & ardentes preces Deo libarunt? Quanta cum ſeveritate continentes ſe præſtiterunt? Quanto ſtudio & ardore in rebus divinis progreſſus facere contenderunt? Quàm acre bellum in edomandis vitiis geſſerunt? Quàm ſincero rectoque erga Deum animo præditi fuerunt? Interdiu laborabant, noctu divinis precibus vacabant: quamquam ne laborando quidem à mentis precationibus ceſſabant. Denique omne tempus utiliter impendebant, omniſque hora ad vacandum Deo brevis videbatur, adeo ut præ cogitandi dulcedine etiam neceſſitas corpora curandi oblivioni traderetur. Omnibus divitiis, authoritatibus, honoribus, amicis, cognatis, renunciabant, neque mundani quicquam habere cupiebant. Quid multis? Vix neceſſaria vitæ adhibebant, uſq; adeo ut corpori etiam in neceſſitate eſſe ſerviendum dolerent. Ergo rebus terrenis pauperes, ſed divino favore virtutibuſque prædivites erant, & foris egentes, intus Dei gratia & conſolationibus

recreabantur. Erant Mundo alieni, sed Deo proximi ac familiares amici. Erant & suo nihili, & Mundi judicio despecti: sed Deo summi eximiique habebantur. In vera modestia perstare, in simplici obedientia vivere, in charitate & patientia degere, ideoque quotidie in spiritu proficere, & magnam à Deo gratiam obtinere. Denique religiosis omnibus exemplo esse debent, nosque plus ad strenuè progrediendum provocare, quàm tepidorum multitudo retardare. Quantus ardor extitit omnium religiosorum in principio sancti illius eorum instituti? Quanta precationum religio? Quanta virtutis æmulatio? Quàm severa viguit disciplina? Quanta reverentia & obedientia sub regula magistri in omnibus floruit? Testantur adhuc relicta vestigia verè sanctos perfectosque fuisse viros illos, qui tam strenuè militantes Mundum subegerint. At nunc magnus putatur si quis in præcepta non deliquit, si quis accepta cum patientia tolerare potuit. Ah temporis statusque nostri socordiam, quòd tam cito declinamus de ardore pristino, & jam tædet vitæ præ lassitudine & tepore! Utinam in nobis non planè dormiat virtutum progressus, qui sæpè tot vidimus exempla religiosorum!

CAP. XIX.

CAP. XIX.

De exercitationibus hominis verè religioſi.

DEbet omnino hominis religioſi vita omnibus pollere virtutibus, ut ſit interne talis, qualis externè videtur hominibus: quinimò multo plus intus meritò eſſe debet, quàm foris cernitur: quippe cum noſtri ſit inſpector Deus, quem ſummopere revereri debemus, ubicunque ſumus, & angelorum ritu in ejus conſpectu mundi incedere. Quotidie renovare debemus propoſitum noſtrum, & perinde ac ſi hodie primùm ad frugem converſi eſſemus, ad ardorem nos ipſos excitare, atque ita dicere: Adjuva me, mi domine & Deus, in bono inſtituto ſanctoque tui cultu, & mihi da hoc ipſo die perfectè incipere: nam quod hactenus feci, nihil eſt. Ad noſtrum currendi proficiendique propoſitum magna diligentia opus eſt, ſi inſtitutum ritè perficere volumus: nam ſi is, qui negotium hoc fortiter inſtituit, tamen ſæpe defatiſcitur, quid faciet qui vel rarò vel minus conſtanter id inſtituit? Variis e-

quidem modis contingit defertio inſtituti noſtri,& vel levis exercitationum omiſſio, vix ſine aliquo diſpendio accidit. Juſtorum inſtitutum à Dei favore, non ab ipſorum ſapientia pendet, eidemque ſemper confidunt, quicquid aggrediuntur, Nam homo inſtituit ille quidem, ſed Deus decernit, nec penes hominem eſt ipſius actionis eventus. Si quando vel pietatis vel fraternæ utilitatis cauſa omittitur conſueta inſtituti exercitatio, eadem facilè revocari poteſt. Sin animi tædio aut negligentia facilè intermittitur, id verò nec parum vitioſum eſt & detrimentum parit. Conamur licet pro virili, tamen facilè delinquemus in multis. Semper tamen certi aliquid ſtatuendum eſt, præſertim contra illa quæ nos præ cæteris impediunt. Exteriora nobis pariter ac interiora ſcrutanda componendaque ſunt, quippe quæ utraque ad profectum neceſſaria ſint. Quod ſi continenter à teipſo rationem exigere non vales, id ſaltem interdum, & ut minimum ſemel quotidie facito, manè videlicet aut veſpere. Manè quid ſis acturus inſtitue veſpere, veſpere diſcute mores tuos, qualis hodie verbis, factis, cogitationibus fueris: nam in his ſæpius forſitan & Deum & homines offendiſti. Accin-

cingere, ſicuti virum decet, contra diabolicam nequitiam: frenato gulam, & omnem carnis cupiditatem facilius fœnabis. Nunquam planè ocioſus eſto, ſed ſemper aut legito, aut ſcribito, aut orato, aut cogitato, aut utilitatis aliquid in commune procurato. Corporis exercitationibus utendum eſt non ſine diſcrimine, nec omnibus æquè adhibendæ ſunt. Quæ communia non ſunt, ea foris oſtendi non debent: nam domi tutius exercentur privata. Cavendum tamen ne ad publica piger, ad privata ſis promptior: quin officio mandatiſque defunctus, ſi quid amplius vacat te tibi reddito, ut tua poſtulat religio. Non omnes eandem habere poſſunt exercitationem: quin aliæ aliis magis conveniunt. Neque non pro temporum ratione diverſæ placent exercitationes, ut aliæ feſtis, aliæ profeſtis magis adlubeſcant: aliis nobis opus eſt tempore certaminis, aliis tempore pacis & quietis, alia, dum dolemus, libet cogitare, alia dum læti ſumus in Domino. Sæpe renovandæ ſunt exercitationes bonæ, præſertim feſtis diebus, quaſi tunc ex hac vita migraturi, & ad æterna feſta perventuri ſimus, itaque ſolicitè nos præparare debemus eo tempore, & religioſiores præbere, omniaque præcepta ſeve-

rius exequi, tanquàm laboris noſtri præmium brevi à Deo percepturi. Quod ſi dilatum fuerit, credamus nos minus bene præparatos, & adhuc indignos tanta gloria certo tempore nobis exhibenda, demuſque operam ut nos diligentius ad exitum præparemus. Beatus ille ſervus (inquit evangeliſta Lucas) quem Dominus, quum venerit, vigilantem invenerit. hoc certò ſcitote, futurum, ut eum ſuis omnibus bonis præficiat.

CAP. XX.

De amore ſolitudinis & ſilentii.

QUære aptum tempus vacandi tibi, & de Dei beneficiis frequenter cogita: omiſſiſque curioſis, ejuſmodi argumenta lectitato, quibus magis ſtimuletur animus, quàm occupetur. Nam ſi teipſum à ſuperfluis loquutionibus ocioſiſque circuitionibus, nec non à rebus novis & rumoribus audiendis abſtraxeris, tempus invenies & longum ſatis & aptum bonis cogitationibus exercendis. Sic maximi ſanctorum humana conſortia, ubi poterant, vitabant, & Deo ſeorſum vivere malebant. Dixit quidam: Quoties inter ho-

homines fui, minor homo redii, hoc quippe sæpius experimur, quando diu confabulamur. Facilius est omninò tacere, quàm verbis modum non excedere. facilius domi latere, quàm foris à peccando se satis continere. Igitur qui ad interiora & spiritualia contendit, oportet ut turbam cum Jesu declinet. Nemo tutò prodit, nisi qui libenter latet. nemo tutò præest, nisi qui libenter subest. nemo tutò præcipit, nisi qui libenter obedire didicit. nemo tutò gaudet, nisi qui animi bene sibi conscii testimonium habet. nemo tutò loquitur, nisi qui libenter tacet. Semper tamen sanctorum hominum securitas plena timoris Dei extitit: nec eo minus soliciti & animo demissi fuere, quia magnis virtutibus diviniſque donis pollerent. At improborum securitas ex superbia & fastu oritur, tandemque in sui deceptionem vertitur. Nunquam tibi tuta omnia in hac vita promittito, quamvis religiosus & rerum humanarum contemptor esse videaris. Sæpe accidit ut qui hominum opinione cæteris essent meliores, ii gravius periclitati fuerint ob nimiam confidentiam. quo fit ut multis sit utilius, non carere prorsus tentationibus, sed sæpius impugnari, ne fortè nimium securi superbia efferantur, néve

ad externas consolationes licentius declinent. Quòd si quis perituram lætitiam nunquam quæret, si cum mundo nunquam rem haberet, ô quàm bene sibi conscium animum perpetuò retineret? Si quis omnem vanam solicitudinem amputaret, & duntaxat salutaria ac divina cogitaret, suamque spem omnem in Deo collocaret, ô quanta is pace & quiete frueretur? Nemo dignus est cœlesti consolatione, nisi qui se diligenter in animi sancta stimulatione exercuerit; quam quidem animi stimulationem si vis adipisci, intra in cubiculum tuum, hominumque tumultus excludito, sicut habet scriptum illud: Hæc in cubilibus vestris taciti cogitate. In cella sæpius invenies quod foris amittes: cella perpetuata dulcescit: eadem negligentius habita tædium gignit. Quòd si eam principio tuæ ad frugem reversionis rite frequentaveris, teque intra eam continueris, fiet tandem ut tibi nihil jucundius, nihil solatii plenius sit. In silentio & quiete proficit religiosus animus & discit abdita literarum. Ibi invenit flumina lachrymarum, quibus singulis noctibus sese lavet & mundet, ut conditori suo tanto familiarior fiat, quanto longius degit ab omni hominum tumultu. Igitur qui se à notis & amicis abstrahit,

hunc

hunc adit ipſe Deus cum ſuis ſanctis angelis. Præſtat latere, & ſui curam gerere, quàm ſeipſo neglecto vel miracula edere. Laudabile eſt homini religioſo rarò foras ire, fugere videri, nolle etiam homines videre. Cur vis videre quod non licet habere? perit & mundus & ejus cupido. Alliciunt voluptatis cupiditates ad ſpaciandum, ſed poſtquam hora præteriit, quid tu inde niſi gravem pœnitentiam, animique vagationem reportaſti? Lætus exitus ſæpe triſtem reditum parit: & læta vigilia ſerotina triſte matutinum facit. Sic omne carnale gaudium blandè intrat: ſed ad extremum mordet & perimit. Quid potes alibi videre quod hîc non videas? ecce tibi cœlum & terram, & omnia elementa: nam ex iſtis omnia ſunt facta. Quid uſquam videre poſſis quod diu ſub ſole duret? Satiatum iri te forſitan ſperas, ſed id nunquam aſſequeris. Si vel omnia videres præſentia, quid illa eſſent niſi inanis aſpectus? Attolle in ſublime ad Deum oculos, & peccatorum delictorumque tuorum veniam ora. Vana vanis relinque: tu iis intende quæ tibi præcipit Deus. Conclude te intra oſtium tuum, & dilectum tibi Jeſum ad te vocato. Cum eo in cella maneto: nam alibi nuſquam pacem tantam

tantam invenies. Si non exiviſſes, nec rumorum quicquam audiviſſes, facilius in bona pace permanſiſſes, nunc poſtquam nova interdum audire delectat, efficitur ut animi ſit ferenda perturbatio.

CAP. XXI.

De ſtimulando animo.

SI quid proficere vis, Dei metum retine, néve nimis liber eſto, ſed ſenſus tuos omnes ſub diſciplina cohibe: neve te futili lætitiæ dedideris. Addice teipſum animi ſtimulationi, & religionem invenies. Invenit ejuſmodi ſtimulatio multum boni, quod ſocordia cito perdere conſuevit. Mirum eſt poſſe quemquam unquam verè lætari in hac vita, qui ſuum exilium & tot animæ ſuæ pericula conſideret, atque perpendat. Ob animi levitatem, & in delictis noſtris ſocordiam non ſentimus animi noſtri dolores, ſed ſæpè leviter ridemus, quum meritò flere deberemus. Nulla uſquam vera libertas bonaque lætitia eſt, niſi in Dei metu cum animo bene ſibi conſcio. Felix qui poteſt abjectis occupationum omnium impedimentis uni ſeſe dedere animi ſtimulationi.

Felix

Felix qui à ſe abdicat quicquid ejus conſcientiam polluere aut gravare poteſt. Certa viriliter: conſuetudo conſuetudine vincitur. Si animum induxeris cæterorum negotiis te non immiſcere, ipſi ſe viciſſim tuis non immiſcebunt. Alienum negotium tibi accerſere, aut te majorum cauſis implicare noli. In te primum conjectos ſemper oculos habeto, teque ipſum in primis præ omnibus tibi charis commonefacito. Si hominum favore cares ægrè id facere noli, ſed illud graviter ferto, quòd te non ſatis bene geras & circumſpectè, ſicuti Dei cultorem & verè religioſum hominem vivere decet. Eſt homini ſæpe & utilius & tutius in hac vita non multas habere conſolationes, præſertim humanas: nam divinas quidem quòd aut non habemus, aut rarius ſentimus, ipſimet in culpa ſumus, qui nec animi quæramus aculeos, nec vanas & externas conſolationes omnino abjiciamus. Cognoſce te non ſolum indignum divina conſolatione, verùm etiam dignum magna miſeria. Si quando ſtimulatur homo animi veris igniculis, fit ut gravis ei & amarus ſit totus orbis. Bonus homo magnas ſatis invenit cauſas dolendi atque flendi. Sive enim ſeipſum conſiderat, ſive alterum intuetur, videt neminem hîc ſine cala-

calamitate vivere: quantoque ſeſe acrius conſiderat, tanto gravius dolet. Sunt autem juſti doloris & ſtimulationis animi cauſæ peccata vitiaque noſtra, quibus ita involuti jacemus, ut rarò cœleſtia contemplari valeamus. Si frequentius de morte tua, quàm de vitæ longitudine cogitares, non dubium eſt quin ardentius teipſum corrigeres. Rurſum ſi futuros Orci cruciatus animo perpenderes, libenter opinor laborem doloremque tolerares, nec ſeveritatem ullam reformidares. Sed quia in animum illa non demittuntur, & blanditias adhuc amamus, fit ut frigidi admodum pigrique eſſe pergamus, ſæpè ſpiritus inopia laborantes, unde fit ut tam facilè conqueratur miſerum corpus. Quamobrem ſummiſſe Deum orato, ut in animo tuo divinos excitet igniculos, & cum vate illo ſic dicito: Paſce me Domine pane lachrymarum, meamque potionem fletu dilue.

CAP. XXII.

Humanæ miſeriæ conſideratio.

MIſer es ubicunque ſis, & quocunque te vertas, niſi ad Deum te convertas. Quid turbaris, quia tibi res ex animi

animi ſententia non ſuccedunt? quis eſt cui ex voto cadant omnia? non ego, non tu, non ullus mortalium: nemo inquam uſquam eſt omnis calamitatis & angoris expers, non rex, non ipſe Papa. Cujus eſt igitur omnium optima conditio? nimirum ejus qui Dei cauſa aliquid pati valet. Dictitant plerique imbecilles & infirmi: En quàm beatam vitam vivit ille, quàm dives, quàm potens, quàm excelſus, quàm magnus, quàm pulcher? Sed intuere in cœleſtia bona, & videbis iſta omnia hujus vitæ bona nihili eſſe, quippe prorſus incerta atque oneroſa, utque nunquam ſine ſolicitudine & timore poſſideantur. Non in hujuſmodi bonorum copia ſita eſt hominis felicitas: quin ei ſatis eſſe debet mediocritas, nam in terris vivere vere miſeria eſt. Quo ſe quiſque diviniorem eſſe cupit, eo fit ei hæc vita acerbior, quanto videlicet humanæ vitioſitatis delicta & magis ſentit, & clarius videt. Nam comedere, bibere, vigilare, dormire, quieſcere, laborare, cæteriſque naturæ neceſſitatibus ſubjacere, verè magna miſeria & calamitas eſt homini religioſo, qui ſe ab omni peccato immunem liberumque eſſe cupit. Graviter enim premitur homo corporis neceſſitatibus in hac vita: ideoque ſuppliciter orat

orat ille vates ab hisce liberum se fieri his verbis : Ex necessitatibus meis erue me, Domine.

Sed miseri sunt qui miseriam suam non norunt, & insuper miseriores qui miseriam hanc mortalemque vitam diligunt, quam quidem usque adeo amplectuntur nonnulli, (cum tamen labore ac solicitudine sua vix etiam necessaria sibi comparare queant) ut si semper hîc vivere liceret, Dei regnum nihil curarent. O insani & animo infidentes, qui ita altè demersi jacent in terris, ut nihil nisi carnalia in animo habeant miseri, & tandem aliquando non sine cruciatu sensuri quàm vile quámque nihili fuerit quod adamarunt. At sancti illi Dei homines, & religiosi omnes, quotquot Christo amici fuerunt, non in ea intuebantur quæ carni placerent, aut quæ hoc tempore florerent, sed ad æterna bona omni spe & aviditate anhelabant, totoque animo ad suprema & inaspectabilia ferebantur, ne aspectabilium amore traherentur ad infima. Noli, frater, desperare de proficiendo in rebus divinis, adhuc habes tempus & horam : cur procrastinas institutum tuum ? Surge & protinus incipe, atque ita ratiocinare : Nunc agendi, nunc pugnandi, nunc vitam corrigendi tempus est : in rebus

rebus duris & adversis tempus est promerendi. Per ignem & aquam transeundum est, antequam venias in refrigerium. nisi ipse tibi vim feceris, vitium non superabis. quandiu fragile corpus hoc gerimus, sine tædio & dolore vivere nequimus. Cuperemus equidem ab omni miseria quietem habere: sed quia peccato perdidimus innocentiam, amisimus etiam veram beatitudinem. Itaque tenenda nobis patientia est, & Dei expectanda misericordia, donec prætereat injustitia, & hæc mortalitas absorbeatur à vita. O quanta est humana fragilitas, quæ semper prona est ad vitia? Hodie confiteris peccata, & eadem confessus, cras iterum perpetras. Nunc cavere statuis, & post unam horam sic agis quasi non statuisses. Itaque magna nobis causa est nosipsos deprimendi,, & nihil unquam præclari de nobis sentiendi, qui tam fragiles simus & instabiles. Cito etiam negligentia perdi potest, quod multo labore vix tandem Dei ope quæsitum est: quid nobis ad extremum futurum est, qui tam maturè tepescimus? Væ nobis si sic ad quietem contendimus, quasi jam pax sit & securitas, cum nullum adhuc veræ sanctitatis vestigium appareat in moribus nostris. Enimvero nobis opus est ut de integro

ceu tyrones, ad bonos mores instruamur, si qua fortè spes est reditionis ad frugem, & majoris rerum divinarum profectus.

CAP. XXIII.

De meditatione mortis.

CUM tam cito finienda sit vita tua, vide quid agas. Hodie viget homo: cras nusquam extat: & ex hominum oculis sublatus, mox etiam ex eorumdem memoria elabitur. O hebetudinem & duritiam cordis humani, quod solum præsentia cogitans, futuri rationem non habet. Sic te in omni & opere & cogitatione gerere debes, quasi statim sis moriturus. Si tibi bene conscius esses, non multum mortem timeres. Præstat peccata cavere, quam mortem fugere. Si hodie paratus non es, quomodo cras eris? Incerta est crastina dies: quî scis an in crastinum victurus sis? Quid prodest diu vivere, quando tam parum corrigimur? Enimvero longa vita non semper corrigit hominem: quin sæpe culpam auget. Utinam vel unum diem bene nos gessissemus in hac vita. Multi annos computant correctionis sui cum sæpe sit ejus

ejus fructus exiguus. Si mori formidolosum est, forsitan periculosius est diutius vivere. Beatus qui mortis horam semper habet ob oculos, seque ad moriendum quotidie componit. Si quando hominem mori vidisti, cogita eadem tibi via migrandum. Manè dubitato an ad vesperum sis perventurus: itemque vespere matutinum tibi polliceri ne audeto, semperque ita paratus esto. itaque vivito, ut nunquam te imparatum mors inveniat. Multi subito nec opinantes moriuntur: nam qua hora non putatur filius hominis venturus est. Ubi externa illa hora venerit, multo aliter sentire incipies de omni anteacta vita tua, graviterque dolebis quod tam negligens fueris & remissus. O felicem & prudentem qui nunc in hac vita talis esse conatur, qualis in morte inveniri optat. Magnam enim spem affert feliciter moriendi perfectus mundi contemptus, ardens cupido in virtute proficiendi, amor disciplinæ, labor pœnitentiæ, promptus animus ad obediendum, abnegatio sui & cujuslibet calamitatis tolerantia ob amorem Christi. Multa tu dum sanus es rectè facere potes: ægrotus nescio quid poteris: nam pauci morbo emendantur, & qui vitæ correctionem in illud tempus differunt rarò sancti fiunt.

Præ-

Præstat mutare, & ita nunc, quando licet, vivere, ut postea vivas in perpetuum. Alioquin si occasionem hanc de manibus amiseris, postea serò requires, eritque cum vel unum diem aut horam ad te corrigendum fortasse frustra cupies. Quare age, perpende quanto periculo eximere, quantum malum vitare possis, si semper cautus mortem prospicias. Da operam ut nunc ita vivas ut in hora mortis gaudeas potius quam timeas. Disce nunc mori mundo, ut tunc cum Christo vivas. Disce nunc omnia contemnere, ut tunc liberè possis ad Christum pergere. Subige nunc corpus tuum vitæ correctione, ut tunc certam habeas confidentiam. Ah stulte, quid te diu victurum cogitas, cum nullum hîc diem habeas exploratum? quàm multi decepti sunt, & ex insperato ex corpore extracti? Quoties dici audivisti: Ille gladio cecidit: ille aqua submersus est: ille ex alto delapsus cervicem fregit: ille cibum capiendo obriguit: ille ludendo vitam finivit: alius igne, alius ferro, alius peste, alius latrocinio periit: ita est omnium finis mors: præteritque quasi umbra quædam, vita hominum. Quis tibi post mortem, si in vita occasionem amiseris, opem feret? nunc, nunc agendi tempus est,

eſt, dum & mortis horam ignoras, & in futurum tutò tibi proſpicere potes. Dum tempus habes, congere tibi divitias immortales & nihil niſi de ſalute tua cogita, ſolaſque res divinas cura. Nunc tibi amicos para, qui te vita defunctum accipiant in æterna tabernacula. Præbe te in terris peregrinum & hoſpitem, ad quem mundi negotia nihil pertineant. Animum habe liberum, & ad Deum ſurſum erectum, quum durabilem hîc civitatem non habeas. Illuc preces & gemitus quotidianos cum lachrymis dirige, ut ſpiritus tuus poſt mortem ad Deum feliciter migret.

CAP. XXIV.

De ultimo Dei judicio, & pœnis peccatorum.

OMnibus in rebus finem intuere, & quomodo coram ſevero illo judice ſtaturus ſis, cui nihil ocultum eſt, qui nec muneribus placatur, nec injuſtas excuſationes admittit, ſed ex æquo & vero judicat. Miſerum te & inſipientem, ô homo nocens, quid Deo reſpondebis, omnia peccata tua ſcienti, qui irati hominis vultum

tum interdum reformidas? Cur tibi non prospicis in illius judicii diem, in quo nemo ab altero excusari defendive poterit? quippe quisque sibi satis magno erit oneri. Nunc fructuosus est tuus labor, nunc fletus acceptus, nunc exaudiri potest gemitus: & Deum pacare dolore, ac te expiare. Et omnino salutariter expiatur patiens homo, qui dum afficitur injuria, magis ob alterius improbitatem, quàm ob illatam sibi injuriam dolet, & adversariis suis veniam libenter orat, eisque ex animo ignoscit, & ipse ab aliis veniam petere non cunctatur, & facilius misereturr, quam irascitur, & ipse sibi vim frequenter facit, carnemque suam spiritui prorsum subjicere conatur. Atque hæc non differenda, sed in hac vita, & quidem primo quoque tempore præstanda sunt. Sed nos profectò intemperato amore carnis nos ipsos decipimus. Enimvero quid aliud comburet ignis ille quam peccata? Quanto tu tibi magis nunc indulseris, carnique obsequutus fueris, tanto postea graviores pœnas lues, tantoque copiosiorem materiam tibi ad ardendum congesseris. Nam in quibus quisque peccaverit, in iisdem pro peccati magnitudine punietur. Ibi segnes ardentibus stimulis pungentur. ibi epulones acri fame

&

& siti cruciabuntur. ibi luxurioſi & voluptatum amatores ardenti pice fœtidoque ſulphure perfundentur. ibi invidi rabioſorum canum ritu ululabunt. denique nullum vitium non afficietur ſuo cruciatu. Ibi ſuperbi omni probro obruentur, & avari miſerrima egeſtate vexabuntur. Quid multis? ibi erit una hora gravior in pœna, quàm hic longum tempus in corrigendis moribus. Ibi nulla requies, nulla miſeris conſolatio. at hîc eſt interdum doloris intercapedo, & amicorum demulcet conſolatio. Quamobrem eſto nunc ſolicitus & ob peccata tua doleto, ut in illius judicii die tutus gaudeas cum beatis. Tunc enim ſtabunt juſti magna cum conſtantia adverſus eos à quibus vexati fuerint & oppreſſi. Tunc ſedebit ad judicandum qui nunc ſe demiſſe ſubjicit hominum judicio. Tunc magna erit fiducia pauper & modeſtus, pavèntibus undique ſuperbis. Tunc videbitur ſapiens in hac vita fuiſſe, qui pro Chriſto didicit ſtultus & deſpectus eſſe. Tunc erit toleratæ patienter miſeriæ jucunda recordatio, cum interea injuſti omnes obmuteſcent. Tunc gaudebunt omnes religioſi, mœrentibus omnibus irreligioſis. Tunc magis exultabit antea vexatus homo, quam ſi in perpetuis fuiſſet nutritus de-

liciis. Tunc ſplendebit habitus vilis, & obſcurabitur veſtis ſubtilis. Tunc magis laudabitur pauperculum domicilium, quàm nunc inauratum palatium. Tunc plus juvabit conſtans patientia, quàm univerſa mundi potentia. Tunc magis extolletur ſimplex obedientia, quàm hominum omnis aſtutia. Tunc hominem magis exhilarabit munda & bene ſibi conſcia mens, quàm docta philoſophia. Tunc pluris erit contemptus divitiarum, quàm mortalium omnium theſaurus univerſus. Tunc tibi majus ſolatium afferet religioſa precatio, quàm eſus cupediarum. Tunc magis gaudebis ſervato ſilentio, quàm longa confabulatione. Tunc plus poterunt ſancta tua opera, quàm copioſa eloquentia. Tunc jucundior erit ſevera vita, & corrigendorum morum aſperitas, quàm omnis terrena delectatio. Quocirca diſce nunc parva pati, ut tunc à gravioribus liberari queas. Hîc antè explorato quid poſtea perferre poſſis. Quòd ſi nunc tantula tolerare nequis, quî poteris tunc æternos ferre cruciatus? Et ſi nunc tantulus dolor impatientem efficit, quid gehenna tunc faciet? Nam profectò bis beatus eſſe non potes, ut & in hac vita voluptatibus fruare, & poſtea in cœlo cum Chriſto regnes. Jam verò

finge

finge te in hodiernum diem in perpetuis honoribus & voluptatibus vixisse, quid tibi ista omnia profuissent, si te è vestigio mori contingeret? Nonne vides omnia esse vana, excepto amore cultuque solius Dei? Qui enim Deum toto corde amat, is nec mortem, nec supplicium, nec judicium, nec Orcum metuit: quippe cum perfectus amor tutum ad Deum aditum præbeat. At quem adhuc peccare delectat, non mirum est, si is mortem judiciumque timet. Expedit tamen si te à malo nondum amor revocat, ut saltem gehennæ timor coerceat. Qui verò Dei timorem repudiat, is diu in bono stare non potest, sed in diaboli laqueos cito incurrit.

CAP. XXV.

De ferventi correctione totius vitæ nostræ.

ESto in Dei cultu vigilans & diligens, & cui rei destinatus, cur mundum reliqueris, frequenter cogitato, nimirum ut Deo viveres, & divinus homo fieres. Igitur ad proficiendum ardens esto, nam brevi laborum tuorum mercedem accipies

pies nec ullus deinceps timor erit aut dolor in tuis finibus. Paululum nunc laborabis, & magnam requiem, imo perpetuam lætitiam invenies. Si tu in agendo fidelem te gnavumque perpetuò præstiteris, Deus proculdubio fidelem se & locupletem præbebit in remunerando. Spem bonam foveto assequendæ palmæ: sed vitanda securitas est, ne torpeas aut insolescas. Extitit aliquando quidam, qui inter metum & spem anxius fluctuans, inter precandum supplex sic dicebat: O si me perseveraturum esse certò scirem! ac protinus intus in animo audivit divinum hoc responsum: Quid tum postea si scires, vellesne facere? Agedum, fac quod facere velles, & de perseverantia dubitare noli. Hac ille consolatione confestim confirmatus, divinæ se commisit voluntati: ita cessavit anxia fluctuatio, noluitque curiosè vestigare, quid sibi futurum foret, sed potius inquirere studuit quidnam Dei voluntati conveniens, eidemque acceptum ac perfectum esset, ad opera laudabilia inchoanda atque perficienda. Spem habeto in Domino, & rectè facito, inquit vates, & terram incoles, ejusque opibus pascêris. Unum est quod multos à profectu & ferventi sui correctione retrahit, horror difficultatis,

tatis, laborque certaminis. Enimvero illi maxime præ cæteris in virtutibus proficiunt, qui graviſſima quæque, & ſibi maximè adverſantia, viribus vincere nituntur. Nam tanto magis proficit quiſque, Deique gratiam tanto obtinet ampliorem, quanto magis ſeipſum vincit, & divina ope ſubigit. Sed non in omnibus tantundem ineſt ad vincendum & moriendum: verùm qui hoc opus diligentius urgebit, is valentior erit ad promovendum (etiam ſi plura ſint ei toleranda) quàm alius bene alioquin moratus, ſed ad virtutes ſegnior. Sunt autem duo potiſſimum quæ ad ſui correctionem multum conducunt, videlicet ab iis ſe violenter abſtrahere, in quæ propenſa eſt natura vitioſa, & in id bonum ſummo ſtudio incumbere quo indigeas. Illa quoque in primis tibi cavenda vincendaque ſunt, quæ tibi in aliis maximè & frequentiſſime diſplicent. Fac ut tibi ex uſu ſint omnia: ut ſi qua rectè factorum exempla videas aut audias, ad imitandum accendaris: ſin aliquid vituperandum animadvertas, caveas ne ipſe idem facias: aut ſi quando feciſti, cito teipſum corrigere ſtudeas. Sicut tu in alios, ſic alii viciſſim in te conjectos habent oculos. Quam jucundum & dulce eſt videre ardentes & religioſos homines

Christianos, bene moratos & Christi disciplinæ obtemperantes? Rursumq; quàm triste & grave est videre intemperanter viventes, & ea ad quæ vocati sunt non exercentes? Quàm detrimentosum est ordinis tui institutum deserere, & ad ea quæ tibi mandata non sunt, inclinare? Memor esto instituti tui, & imaginem tibi propone crucifixi Christi, teque pudeat ejus inspecta vita, qui hactenus in illo imitando diligentiorem te non præstiteris, cum tamen Christianam vitam jam diu professus fueris. Certè religiosus homo, si se attentè & addictè in sanctissima illa Jesu vita & supplicio exercet, omnia sibi utilia & necessaria ibi abundè inveniet, nec opus est ut extra Jesum aliquid melius quærat. Si Jesus crucifixus nobis in animum veniret, quàm cito & satis docti evaderemus? Ardens homo Christianus jussa facilè capessit atque fert: idem si negligens & tepidus est, calamitatibus aliis super alias premitur, & undique angoribus vexatur, quippe qui & interiori consolatione careat, & exteriorem quærere vetetur. Et omnino quisquis Christi disciplinæ limites excedit, is gravi ruinæ subjectus est: & qui laxiorem & remissiorem vitam quærit, is semper angitur: quia semper aliquid est quod

quod ei displiceat. Propone tibi potius sanctorum illorum Christi apostolorum & discipulorum severam illam & religionis plenam vitam, & eos tibi imitandos ducito, ac de Dei erga te benevolentia, quin tibi ad illa vires libenter concessurus sit, dubitare noli. Hac via, virium spe que plenus evades: hac via, cœlesti passu sic illuc contendes, ut humana omnia despicias. Atque utinam nihil faciendum incumberet, quàm ut Deum toto corde & ore laudaremus, ejusque præcepta exequeremur. Utinam mundanis negotiis soluti sola divina summa ope totisque viribus curaremus. Nam postquam eò pervenit homo, ut à nulla re mortali solatium quærat, tum demum sit, ut ei Deus verè sapere incipiat: uti omnem rerum eventum boni consulat, nec rebus secundis lætitia efferatur, nec afflictis angatur, sed sese totum Deo confidenter committat, qui est omnia in omnibus, cui nihil perit aut moritur, sed omnia vivunt, & ad nutum incunctanter inserviunt. Semper finem spectato, & perditum tempus nunquam reversurum memento.

Virtutem quidem sine solicitudine & diligentia nunquam assequêris. Quòd si tepescès, in deterius ferentur res tuæ: sin

ardenti animo operi incumbes, altam pacem invenies, levioremque laborem ſenties, tum ob Dei erga te favorem, tum ob tuum virtutis amorem. Homo ardens & diligens ad omnia paratus eſt. Majoris eſt laboris reſiſtere vitiis & animi perturbationibus, quam corporis inſudare laboribus. & qui parva delicta non vitat, is paulatim labitur in majora. Gaudebis ſemper veſpere, ſi diem impenderis fructuoſè. Tibi ipſi invigila, teipſum excita & admone, teipſum noli negligere, quicquid tandem aliis fiat. tantum proficies, quantum ipſe tibi vim intuleris.

Libri primi finis.

DE

DE
Imitando Chriſto, &c.

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

De interiore hominis vita.

REgnum Dei intus in vobis eſt, inquit Dominus. Converte te toto animo ad Dominum, relicto hoc miſero mundo, & inveniet animus tuus requiem. Diſce exteriora contemnere, & interioribus te addicere, & videbis regnum Dei in te venire. Eſt enim regnum Dei pax & gaudium in ſpiritu ſancto, quod non datur impiis. Veniet ad te Chriſtus, ſuam tibi conſolationem exhibiturus, ſi ei ſe dignam intus paraveris manſionem. Intus enim ſitus eſt omnis ejus ſplendor & pulchritudo, ibi libenter verſatur. Frequens illi

itio est ad hominem internum dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas singularis. Agedum anima fidelis, præpara huic sponso cor tuum, quo ad te venire & in te habitare dignetur. Sic enim dicit: Si quis me diligit, is dicta mea exequetur, & ego paterque meus ad eum veniemus, & apud eum degemus. Da ergo Christo locum, cæteris omnibus ingressum ad te denegans: illum si habebis dives eris & copiosus. Ipse tibi prospiciet, tuaque omnia ita fideliter procurabit, ut in hominibus te spem habere nihil sit opus. Homines enim cito mutantur, velociterq; deficiunt. at Christus in perpetuum manet, suisque constanter adest ad extremum. Non est neque magna fiducia collocanda in homine fragili & mortali, etiam si utilis sit & charus: neque magnopere dolendum, si is interdum adversetur & contra dicat. Qui hodie à te sunt, iidem cras ut adversentur fieri potest, & contrà, quippe qui sæpe ut aura vertantur. Tuam omnem fiduciam in domino collocato, facitoque ut hunc timeas, hunc ames. Ipse tuam causam probè aget, & quàm optimè componet. Non habes hîc durabilem civitatem, & ubicunque es externus es & peregrinus, nunquam requiem adepturus,

rus, nisi cum Christo intimè conjunctus. Quid hic circunspicis, cum non sit iste locus tuæ quietis? In cœlestibus debet esse habitatio tua, suntque tibi terrestria omnia obiter aspicienda, ut prætereant omnia, neque non tu itidem cum eis. Sic ea aspice ut eis non adhærescas, ne captus pereas. Ad supremum Deum ferantur cogitationes tuæ, Christumque precibus sine intermissione interpellato. Si ardua cœlestiaque contemplari nescis, acquiesce in Christi supplicio, inque vulneribus ejus libenter habita. Si enim ad salutaria illa Christi vulnera vibicesque religiosè confugeris, magnam in rebus adversis confirmationem senties, nec multum curabis hominum despicientiam tui, & facilè eorum calumnias feres. Ipsemet Christus in mundo fuit hominibus despectui, & in maxima necessitate à notis & amicis inter probra derelictus. Christus ipse pati voluit & despici, & tu de ullo audebis conqueri? Christus adversarios habuit & maledicos, & tu tibi vis omnes amicos esse & benedicos? Unde conabitur patientia tua, si adversi nihil occurrerit? Si nihil quod tibi contrarium sit vis pati, quomodo eris amicus Christi? Adversa tibi & cum Christo & pro Christo ferenda sunt, si cum Christo regnare vis.

Si vel ſemel in Jeſu penetralia verè intraſſes, ejuſque amoris ardorem vel tantulum deguſtaſſes, non ſolum tua commoda aut incommoda nihil curares, verùm etiam infamia tua gauderes: facit enim amor Jeſu ut ſeipſum homo contemnat. Poteſt inquam amator Jeſu, & verè interior homo, & intemperantium cupiditatum expers, ſeſe ad Deum liberè convertere, ac ſupra ſeipſum ſpiritu elatus, eo quietè frui. Cui ſapiunt omnia ut reipſa ſunt, non ut dicuntur aut exiſtimantur, is verè ſapiens eſt & à Deo potius doctus, quam ab hominibus. Qui & intus verſari, & externa parvi pendere ſcit, is nec loca requirit, nec tempora expectat ad religioſas exercitationes uſurpandas. Citò ſe recolligit interior homo, quippe qui nunquam ſe totum extra effundat. Non illi obeſt labor exterior, aut occupatio ad tempus neceſſaria: quin ut quæque eveniunt, ſic ille ſe eis accommodat. Qui intus ritè compoſitus & comparatus eſt, is hominum mirificos perverſoſque mores non curat. Tantum quiſque impeditur & diſtrahitur, quantum ad ſe res attrahit.

Si ritè compoſitus ac probè purgatus eſſes, omnia tibi bono commodoque eſſent. Ideo tibi multa diſplicent, teque

ſæpe

sæpe perturbant, quia nondum tibimet-ipsi planè mortuus, nec ab omnibus terrestribus sejunctus es. Animum hominis nihil sic contaminat & implicat, ut impurus amor rerum creatarum. Si externarum rerum consolationes aspernatus fueris, fiet ut cœlestia contemplari, & frequenter interius exultare queas.

CAP. II.

De modestia & obedientia.

QUis à te sit aut contrà noli magni pendere, sed illud age & cura, ut tibi in cunctis operibus tuis adsit Deus, animumque habeas sibi bene conscium: ita fiet ut te Deus probè defendat. Nam quem is tueri volet, huic nullius perversitas nocere poterit. Si tacere patique scies, auxilium Domini proculdubio videbis. Ipse tui liberandi tempus novit, ideoque te illi debes concredere. Dei est adjuvare, & hominem ab omni probro liberare. Sæpe multum prodest ad nos magis magisque deprimendos, vitia nostra ab aliis sciri atque argui. Dum se homo ob vitia sua demittit, facilè alios placat, parvoque negotio sibi irascentibus

bus satisfacit. Demissum hominem Deus protegit & liberat: ad demissum sese demittit, demisso multa largitur, eumque post ipsius depressionem ad gloriam extollit. demisso arcana sua patefacit, eumque suaviter ad se trahit & invitat. Demissus licet contumelia ignominiaque affectus, tamen pacato est animo, quippe Deo nixus, non mundo. Noli te quicquam profeciſſe existimare, nisi te omnium infimum esse sentias.

CAP. III.

De bono & placido homine.

TIbimet primo pacem concilia: ita demum cæteros pacificare poteris. Plus prodest homo placidus, quàm bene doctus. At contentiosus etiam bonum in malam partem trahit, & malum facilè credit. Bonus & placidus homo omnia in bonam partem convertit. Qui pacato est animo, is de nullo siniſtrè suspicatur: at qui sua sorte contentus non est, & variis suspicionibus agitatur, is nec quiescit ipsè, nec alios quiescere patitur. dicit sæpè quod non debet, & omittit quod fieri expediret. Quid aliorum sit officii

officii conſiderat, ipſe ſui negligens. Quare tuum officium in primis curato: ita demum alterius quoque officium meritò curabis. Tu facta tua excuſare ac tolerare probè noſti, & aliorum excuſationes non admittis. Æquius eſſet ut teipſum accuſans, alterum excuſares. Si ferri vis, ferto tu viciſſim alterum: ac vide quàm procul abſis adhuc à vera charitate atque modeſtia, quæ nulli, niſi ſibimetipſi, indignari iraſcíve novit. Cum bonis & manſuetis rem habere haud magnum eſt, quippe cum id omnibus naturaliter jucundum ſit, & pacem quiſque exoptet, ſibique conſentientes plus cæteris diligat. Sed cum duris & perverſis, nobiſque adverſantibus, aut malè moratis, pacatè poſſe vivere, hoc verò magni fortiſque viri eſt, & magna laude digni. Sunt autem qui & ipſi ſecum & cum aliis pacem colunt. ſunt qui nec ipſi pace fruuntur, nec alios eadem frui ſinunt, graves illi quidem cæteris, ſed ſibimetipſis ſemper graviores. Sunt & qui tum ſeipſos in pace retinent, tum alios ad pacem reducere ſtudent. Cæterùm omnis pax noſtra in hac miſera vita, potius in modeſta tolerantia ponenda eſt, quàm in non ſentiendo adverſa.

Quo

Quo quisque magis adversa pati novit, eo majore pace fruitur, idemque & victor est sui, & dominus mundi, & amicus Christi, & hæres cœli.

CAP. IV.

De mentis sinceritate, intentionisque simplicitate.

Duabus alis homo supra terrestria attollitur, simplicitate videlicet & sinceritate. Simplicitas intentionis, sinceritas affectionis est: illa Deum intendit, hæc apprehendit & gustat. Nulla te bona actio impediet, si animum habebis ab omni intemperato affectu liberum. Si nihil aliud quàm Dei voluntatem & alterius utilitatem intendes & quæres, fruêris animi libertate. Si rectus esset animus tuus, esset tibi universa rerum natura speculum vitæ, & liber sanctæ doctrinæ. nam nulla tam parva tamque vilis res est, quæ Dei bonitatem non repræsentet. Quòd si bonum purumque animum haberes, omnia sine impedimento videres, & probè perciperes. Purus enim animus & cœlum penetrat & Orcum: ac qualem quisque animum habet, sic & de rebus

rebus externis judicat. Si uſquam gaudium eſt, eo fruitur puri cordis homo. rurſum ſi uſquam eſt calamitas & anguſtia, eam melius novit nemo quam animus ſibi malè conſcius. Sicut ferrum conjectum in ignem rubiginem amittit, totumque candens efficitur: ſic homo ad Deum ſe totum convertens, torporem exuit, & in novum hominem mutatur. Tepeſcens homo vel tantulum laborem refugit, & externam ambit conſolationem. idem ſi ſeriò ſeipſum vincere, divinaque via viriliter ingredi cœpit, fit ut quæ prius gravia ſentiebat, eadem nunc levia ducat.

CAP. V.

De ſui conſideratione.

NObis ipſis nimis credere non debemus: nam ſæpe & dotes nobis & ſenſus deeſt. Exiguo lumine prædiți ſumus, & idipſum negligentia facilè amittimus. Sæpe etiam tam cæco eſſe nos animo non advertimus: ſæpe & peccamus, & peccatum inſuper pejus excuſamus, & interdum cupiditate perciti, ſtudium putamus. In aliis parva reprehendimus: ipſi noſtra majora præterimus.

quæ

quæ ab aliis nobis inferuntur, ea facillimè sentimus & magni pendimus: quid à nobis ferant alii non advertimus. Enimvero si quis sua bene rectéque perpenderit, is cur de altero gravius judicet causam non habebit. Interior homo suipsius curam omnibus curis anteponit: & qui sibimetipsi diligenter intendit, is facilè de altero tacet. Interior & religiosus nunquam eris, nisi de altero silebis, & in teipsum in primis intueberis. Si tibi & Deo totus intendes, parum te movebunt quæ extrinsecus accident. Ubinam es, dum ipse tibi præsens non es? aut postquam omnia percurristi, quid te neglecto profeciisti? Ut veram pacem & concordiam adipiscaris, necesse est ut omnibus postpositis te solum ob oculos habeas. Itaque & multum proficies, si omni humana cura supersedebis: & multum decrescet, si quid humanum magnifacies. Nihil altum, nihil magnum, nihil gratum, nihil acceptum tibi sit, nisi quod aut planè Deus, aut Dei sit: à rebus quidem creatis quicquid solatii affertur, id totum inane ducito. Dei amans anima præ Deo despicit universa. Solus Deus æternus, immensus, implens omnia, solatium est animæ, & vera cordis lætitia.

CAP. VI.

CAP. VI.

De bonæ conſcientiæ lætitia.

BOni viri gloria in animi ſibi bene conſcii teſtimonio poſita eſt. Eſto tibi bene conſcius, & perpetua fruéris lætitia. Bene ſibi conſcius animus, & plurima ferre poteſt, & inter adverſa etiam exultare lætitia. at malè ſibi conſcius ſemper timidus eſt & inquietus. Suaviter requieſces ſi te animus tuus non reprehendet. Noli lætari niſi cum bene feceris. Mali nunquam nec vera lætitia fruuntur, nec animi pacem experiuntur, quippe cum impii (ut ait Dominus) ſint pacis expertes. Quòd ſi ſe in pace degere, nec malis invadendos, nec quemquam ſibi nocere auſurum dixerint, eis ne credito. nam tanta in eos repentè exiſtet ira Dei, ut & in nihilum rediganturtur eorum actiones, & pereant cogitationes. De calamitate gloriari amanti difficile non eſt: ſic enim gloriari, eſt de Domini cura gloriari. Brevis eſt gloria quæ ab hominibus vel tribuitur vel accipitur, humanamque gloriam ſemper comitatur triſtitia. Bonorum gloria in ipſorum conſcientia, non in hominum ore

ſita

sita est. Justorum lætitia & de Deo & in Deo est, eorumque gaudium de veritate. Qui veram æternamque gloriam cupit, is temporariam non curat: qui verò temporariam aut quærit aut non ex animo contemnit, is omnino minus amat cœlestem. Magnam habet animi tranquillitatem qui nec laudes nec probra curat. Facilè forte sua contentum pacatumq; se præbet is, cujus conscientia munda est. Neque sanctior es si laudaris, neque deterior si vituperaris: id ipsum es quod es, neque major dici potes, quàm quantus Dei judicio es. Si attendes quid intus in animo sis, non curabis quid de te foris loquantur homines. Homo vultum, Deus animum videt: homo facta, Deus consilia pensat. Semper bene facere, & seipsum parvi pendere, modesti animi indicium est. Nullius humanæ rei solatium admittere, singularis sinceritatis & intimæ fiduciæ argumentum est. Qui nullum aliunde de se testimonium quærit, non dubium est quin is se totum Deo commiserit. Non enim qui seipsum commendat, is probandus est, inquit Paulus, sed quem Deus commendat. Habere cum Deo negotium in animo, nec ulla affectione extrinsecus agitari, status est hominis interioris.

CAP. VII.

CAP. VII.

De Jeſu ſuper omnia amando.

BEatus qui intelligit quid ſit Jeſum amare, & ſeipſum propter Jeſum contemnere. Ob diligendum relinquendus eſt dilectus, quandoquidem vult Jeſus ſe ſolum amari ſupra omnia. Eſt humanarum rerum dilectio fallax & inſtabilis: at Jeſu fidelis & durabilis. Humanæ rei qui adhæret, is cum caduco caſurus eſt, at Jeſum qui amplectitur, is in perpetuum conſiſtit. Illum dilige, ejus amicitiam retine, qui omnibus diſcedentibus non ſit te derelicturus, neque tandem perire paſſurus. Ab hominibus velis nolis aliquando divellêris: quocirca tum vivens tum moriens adhæreſce Jeſu, ejuſque fidei te committe, qui omnibus deficientibus ſolus tibi opem ferre poteſt. Eſt ille tuus amicus eo ingenio ut alienum non admittat, ſed ſolus animum tuum ſibi vendicet, & in ejus ſolio tanquam rex ſedeat. quòd ſi rerum omnium humanarum ſocietatem abjicere ſcires, libenter tecum habitaret Jeſus. Penè totum perditum invenies quicquid extra Jeſum in quem-

quemcunque impenderis. Noli confidere aut imiti nutanti calamo: nam mortales omnes herba sunt, & eorum omnis gloria floris instar cadit. Facile decipieris, si duntaxat in hominum speciem oculos conjeceris. nam si in aliis solatium lucrumque tuum quæres, sæpe detrimentum patiere. si Jesum in omnibus quæres, Jesum utique invenies: sin teipsum quæres, teipsum equidem invenies, sed ad tuam perniciem. Nam ipse sibi quisque plus nocet, si Jesum non quærit, quàm universus orbis, omnesque adversarii.

CAP. VIII.

De familiari amicitia Jesu.

DUM Jesus adest, bene se habent omnia, nec quicquam difficile videtur: eodem absente omnia dura sunt. Jesu in hominis animo non loquente, quævis consolatio parum habet momenti: eodem vel unum verbum loquente, mera sentitur consolatio. Sic Maria Magdalena de loco surrexit in quo flebat, simulatque magistrum adesse, ipsamque vocare ei Martha nunciavit. Felix hora qua

qua Jesus à lachrymis vocat ad gaudium spiritus. Quàm aridus & durus es sine Jesu? quàm insipiens & vanus si cupis aliquid extra Jesum? majore profectò jactura, quàm si totum mundum perderes. Quid enim potest conferre mundus sine Jesu? Esse sine Jesu, acerba mors: cum eodem esse, vita dulcis est. Si tecum erit Jesus, nullus nocere poterit inimicus. Jesum qui invenit, bonum thesaurum invenit, vel potius summum bonorum. eundem qui amittit, nimium amittit.

Quid dixi nimium? plus amittit, quam si universum orbem amitteret. Sine Jesu qui vivit, pauperrimus est: cum Jesu cui bene convenit, ditissimus est. Cum Jesu versari magnæ artis est, eundemque scire retinere, magnæ prudentiæ. Esto modestus & placidus, & tibi aderit Jesus. Esto religiosus & quietus, & tecum permanebit Jesus. Eundem facilè fugaveris, ejusque gratiam amiseris, si ad exteriora deflexeris. Quòd si illum fugatum amiseris, ad quem tunc confugies? aut quem tunc quæres amicum? Sine amico quidem diu vivere non potes: quòd si Jesus tibi præ cæteris omnibus amicus non erit, desertus ab eo supra modum dolebis. Itaque stultè facis, si ulli alii confidis,

dis, aut alio lætaris. Præstat vel totum orbem, quàm unum Jesum habere infensum. Quamobrem omnium qui chari sunt, sit Jesus longè dilectissimus. cæteri propter Jesum, Jesus propter seipsum diligatur. Solus Jesus Christus singulariter est amandus, qui solus amicorum bonus & fidelis inveniatur. Propter hunc & in hoc tibi chari esse debent tum amici tum inimici, idemque pro omnibus illis orandus est, ut eum omnes cognoscant & diligant. Nunquam cupias singulariter laudari & amari: hoc enim Dei est, qui parem non habet. neu velis ut cujusquam animus tibi sit addictus, neu tu in cujusquam amore occuperis: sed & in te & in omnibus bonis viris sit Jesus. Mundum liberumque animum habeto, & ab omni humanarum rerum impedimento vacantem. Nam mundus sis oportet, & sincerum animum ad Jesum afferas, si vis vacare, & quàm suavis sit Dominus videre. Et quidem eò nunquam pervenies, nisi ejus favore præventus & attractus, ut omnibus abolitis & abdicatis solus soli copuleris. Nam si Dei favor homini intervenit, fit ut nihil non possit homo: idem si discessit, pauper est & infirmus, & quasi tantum ad flagella relictus. Quæ dum fiunt, dejici non debes, aut desperare,

sed

sed erga Dei voluntatem æquum animum gerere, omnesque casus tuos ad Jesu Christi laudem perpeti. nam hyemem sequitur æstas, & post noctem redit dies, & tempestati succedit magna serenitas.

CAP. IX.

De vacuitate solatii.

NON arduum est, humanum contemnere solatium, dum adest divinum. sed tum humano tum divino posse carere solatio, & ob Dei gloriam animi exilium libenter ferre, & nulla in re sibi studere, aut meritum suum spectare, hoc demum magnum est, vel potius maximum. Quid magni est, si dum Dei favor adest, tu hilaris es & religiosus? quis illam horam non optet? Suaviter equitat, quem Dei gratia portat: & quid mirum, si onus non sentit, qui portatur ab omnipotente, & ducitur à summo ductore? Libenter alicujus rei solatio adhærescimus, & difficulter homo seipso exuitur multumque & diu certandum est homini, antequam discat seipsum plenè superare, suosque sensus omnes ad Deum trahere. Quandiu seipso nititur homo,

facilè delabitur ad humana solatia: sed Christi verus amator, & studiosus virtutum sectator, ad solatia illa non declinat, nec tales sensuum dulcedines quærit, sed potius vehementes exercitationes, & pro Christo duros labores. Igitur si quando tibi spirituale solatium divinitus datur, id tu cum gratiarum actione accipito, & Dei munus, non meritum tuum, esse scito, neve eo superbito. Noli dono nimium gaudere, aut inaniter insolescere, sed esto potius tanto modestior, neque non in cunctis actionibus tuis cautior atque timidior. Nam præteribit tempus illud solatii, sequeturque tentatio. Igitur sublato solatio ne protinus desperato, sed cœlestem opem cum modestia & patientia expectato. Potest enim Deus ampliore te & dono & consolatione iterum afficere. Neque verò novum istud est, aut insolens, experto viam Dei. siquidem præcipuæ sanctitatis homines, priscique vates, hujusmodi vicissitudinem sæpe sunt experti. Itaque quidam divina ope fultus ita dicebat: Equidem cum in tanta fælicitate essem, nunquam mihi labefactandus videbar.

Eadem sublata quid sibi evenerit, subjungit his verbis: Deinde te vultum tuum abdente perturbatus sum.

Interea

Interea tamen nequaquam desperat, sed tanto vehementius Dominum orat, atque ita dicit: Invocavi te, Domine, supplicavi Domino.

Tandem supplicationis suæ fructum reportat, seque exauditum testatur dicens, Exaudivit Dominus, meique misertus est. Sed in quonam? Tu meum mœrorem, inquit, in chorum vertisti, meque exutum centone, amicivisti gaudio. Quòd si hæc tantæ sanctitatis viris contigerunt, nobis humilibus & inopibus desperandum non est, si modò in frigore, modò in ardore sumus: quandoquidem spiritus venit abinque arbitratu suo. Eam ob causam dicit Jobus. Eum tanti facis, ejus ut rationem habeas, eumque quotidie cures, & per singula momenta explores.

Quanam ergo in re spem habere, aut cui confidere debeo, nisi soli illi summæ Dei misericordiæ gratiæque cœlesti? Nam licet adsint homines boni religiosique fratres, & amici fideles, aut sancti libri & elegantes sermones, aut dulces cantus & carmina, omnia hæc parum juvant, parum arrident, si divina ope destitutus, meæ sum relictus inopiæ. Tunc nullum est melius remedium, quàm patientia & abnegatio mei secundum Dei voluntatem. Equidem in nullum unquam

incidi religiosum hominem, cui non aliquando subtractum fuerit divinum præsidium, aut qui non senserit ardoris diminutionem: nec extitit ullus unquam vir sanctus tam altè raptus & illuminatus, quin is vel citius, vel serius, aliquando certè fuerit tentatus. Non est dignus alta Dei contemplatione, qui pro Deo non fuit exercitatus aliqua miseria.

Solet enim præcedens tentatio sequentis consolationis esse signum. Nam iis qui tentationibus explorati sunt, cœlestis promittitur consolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de arbore vitæ. Et datur consolatio divina, ut sit homo fortior ad adversa perferenda. Et sequitur tentatio, ne bono superbiat. Non dormit diabolus, nec adhuc mortua est caro: ideoque nunquam intermittito teipsum ad certamen præparare: nam à dextra siniſtraque sunt hostes irrequieti.

CAP. X.

De gratitudine erga Dei beneficia.

QUid quæris quietem, cum natus sis ad laborem? Dede te potius patientiæ, quàm consolationi, & cruci portandæ quam

quam lætitiæ. Quis enim vel mundanus homo non libenter consolatione spirituali semper fruatur, si semper potiri queat? quippe quæ omnibus mundi deliciis carnisque voluptatibus antecellat. Nam omnes mundanæ deliciæ aut turpes sunt aut vanæ: at spirituales solæ jucundæ, solæ honestæ, ex virtutibus progenitæ, & à Deo puris infusæ mentibus. Sed ejusmodi sunt divina hæc solatia, ut eis nemo suo arbitrio frui queat, quippe cum non diu cesset tentatio. Multum adversatur cœlesti auxilio falsa libertas animi, nimiaque sui confidentia: & Deus bene facit, qui in hominem solatii beneficium conferat: sed homo malè facit, qui non totum Deo cum gratiarum actione acceptum ferat. Hinc fit ut in nos influere divina dona ideo nequeant, quia ingrati sumus in authorem, nec omnia refundimus in fontis originem. Gratiam enim qui habet novam provocat: & à superbe ingratis auferri solet, quod in modestè gratos conferatur. Nolo solatium quod mihi auferat aculeos, nec affecto rerum perspicientiam quæ me evehat in superbiam. Non enim quicquid altum est, idem & sanctum: nec omnis cupiditas pura est: nec quicquid dulce, idem & salubre: nec quicquid homini

charum, idem & Deo gratum. Libenter ea beneficia accipio, quibus modestior timidiorque reddar, & ad meipsum relinquendum paratior. Qui acceptis à Deo beneficiis, & iisdem postea subtractis doctus atque castigatus est, is sibi nihil audet boni arrogare, sed potius inopem se nudumque confitetur. Da Deo quod Dei est, & tibi ascribe quod tuum est: hoc est Deo gratias pro beneficiis age, tibi verò culpam tribue, & pro culpa pœnas deberi censeto. Habeto te semper infimo loco, & tibi dabitur summus: nam sine infimo summus non constat. Quos Deus nomine sanctitatis pro summis habet, ii seipsos pro minimis habent: quantoque sunt gloriosiores, tanto se gerunt summissius, pleni veritate & gloria cœlesti, non vanæ gloriæ cupidi. Qui Deo nixi consistunt, ii ut insolescant fieri nullo modo potest: & qui Deo ascribunt quicquid boni adepti sunt, ii mutuam gloriam non ambiunt, sed eam quæ à solo Deo est volunt, Deumque tum in se tum in omnibus cæteris sanctis hominibus laudari supra omnia cupiunt, semperque eòdem tendunt. Quocirca gratum te in parvis præstato, & dignus eris qui majora consequare. Sint tibi vel minima viliſſimaque dona pro maximis

mis & eximiis. Nam si datoris dignitas spectatur, nullum donum aut munus parvum aut vile videri debet. Non enim parvum munus est quod à summo Deo donatur, usqueadeo, ut si vel pœnas & verbera donet, id gratum esse debeat, utpote cum semper ad salutem nostram faciat quicquid nobis usu venire permittit. Qui Dei gratiam retinere cupit, is se & gratum pro collatis & patientem sublatis beneficiis præbeto, utque redeant orato, & ne amittat cautus & modestus esto.

CAP. XI.

De paucitate amatorum crucis Jesu.

HAbet nunc Jesus regni sui cœlestis amatores multos: sed crucis gestatores paucos: habet consolationis cupidos multos, sed calamitatis paucos: mensæ socios invenit frequentes: sed continentiæ paucos. Cum Christo gaudere volunt omnes: sed cum eodem adversa ferre pauci. Jesum multi ad panis usque fractionem sequuntur: sed ad supplicii calicem potandum pauci: Ejus miracula venerantur multi: sed crucis ignominiam

ſequuntur pauci. Jeſum multi diligunt quandiu adverſa non contingunt: eundem multi laudant & gratias agunt, quandiu aliquid ſolatii ab eò accipiunt. Idem ſi ſe abſcondit, & pauliſper eos relinquit, aut in querimonias aut in animi dejectionem nimiam cadunt. At qui Jeſum propter Jeſum, non propter ullum ſuum ipſorum ſolatium diligunt, illi eum in calamitatibus & animi angoribus æquè ac in ſummis ſolatiis concelebrant, eique ſemper gratias agunt, idem facturi etiam ſi ille omnem eis conſolationem in perpetuum denegaret. tantum poteſt merus amor Jeſu nullo privato commodo aut amore ſui permixtus. Itaque omnes mercenarii dicendi ſunt qui ſemper quærunt ſolatia: omnes ſui magis quàm Chriſti amatores eſſe perſpicuum eſt, qui ſua commoda lucraque ſemper cogitant. Gratis quidem ſervire Deo qui velit quotus quiſque eſt? aut qui ſit ita ſpiritualis ut omnibus humanis rebus ſit nudatus? Vere inquam animo pauperem, & ab omnibus mundanis rebus nudum quis inveniat? precioſum illum, & ab ultimis uſque orbis finibus petendum? Si vel omnes facultates ſuas impendat homo, nihil adhuc egit: & ſi gravi ſe peccatorum pœnitentia caſtiget, ad-

adhuc parum eſt: & ſi ſcientiam omnem percipiat, adhuc longè abeſt: & ſi ſingulari virtute, ardentiſſimáque ſit religione præditus, adhuc multum ei deeſt, unum ſcilicet, quod ei ſummè neceſſarium eſt. Sed quidnam illud tandem? nimirum ut cæteris omnibus relictis ſeipſum relinquat, totuſque ex ſeipſo egreſſus, nihil privati amoris retineat. Quum omnia fecerit quæ facienda ſciverit, nihil ſe feciſſe ſentiat, neve magni pendet quòd magnus haberi poſſit, ſed verè inutilem ſervum ſe pronunciet, ſicut veritas ait. Quum feceritis omnia quæ vobis præcepta ſunt, tamen ita dicitote: Servi ſumus inutiles. Tum demum animo inops & nudus erit, eique cum vate illo dicere licebit. Solus & inops ego ſum. Et tamen illo nemo ditior, nemo liberior, nemo potentior, qui & ſe & omnia relinquere ſciat, & ad infima ſe dejicere.

CAP. XII.

De Chriſti cruce ferenda.

DUrum multis videtur dictum hoc, Abnega temetipſum, tolle crucem tuam, & Jeſum ſequere. Sed multo du-

rius erit illud ultimum, Ite hinc execrabiles in ignem æternum. Qui enim nunc libenter audiunt & sequuntur dictum crucis, ii tunc non horrebunt tristem illam æterni supplicii sententiam. Atque hoc erit signum crucis in cœlo, quum Dominus ad judicandum veniet. Tunc omnes servi crucis, qui vitam crucifixo congruam vixerint, ad Christum accedent judicem cum magna fiducia. Quid igitur crucem tollere dubitas per quam itur ad regnum? In cruce salus est, in cruce vita, in cruce præsidium adversus hostes, in cruce infusio supernæ suavitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus, in cruce virtus summa, in cruce perfectio sanctitatis. denique absque cruce nec animæ salus, nec æternæ vitæ spes est. Tolle ergo crucem tuam, & sequere Jesum, & ibis in vitam æternam. Processit ille ferens crucem suam, & in cruce pro te mortuus est, ut tu quoque crucem feras, & in cruce mori cupias. Nam si unà cum eo mortuus fueris, unà etiam vives: & si socius fueris supplicii, socius eris & gloriæ. Etenim ut hoc scias, in cruce atque in moriendo sita sunt omnia, nec ad vitam veramque pacem animi ulla alia via est quam crucis, & quotidianæ enectionis sui.

ſui. Quocumque te vertas, in quamcumque partem conjicias oculos, nullam uſquam ſupra infráve vel alteriorem vel tutiorem viam invenies, quam crucis. Omnia arbitrio judicioque tuo componas licet atque compares, fieri non poterit quin tibi vel volenti vel invito ſemper ſit aliquid patiendum, ſemperque in crucem incurras. Aut enim corporis dolorem experiere, animi ægritudine cruciabere. interdum à Deo derelinqueris, interdum ab altero exerceberis: & quod gravius eſt, ſæpe tibimetipſi gravis eris: idque ita ut nullo remedio queas aut ſolatio liberari, quin tibi, quamdiu volet Deus, id ſit perferendum. Vult enim Deus ut miſeriam ſine conſolatione pati diſcas, eique te totum ſubjicias, & modeſtior calamitate fias. Chriſti ſupplicium nemo ſic animo ſentit, ut is cui ſimilia pati contingit. Crux igitur ſemper parata eſt, & ubique te manet, nec effugere potes, quocunque curras: nam quocunque veneris, teipſum tecum portas, & ſemper teipſum invenies. Converte te ſurſum, converte deorſum, converte extrorſum & introrſum, ubicumque crucem invenias, ac neceſſe eſt ut ubicumque patientiam teneas, ſi animi pace frui, & perpetuam obtinere vis coronam.

Si tu crucem libenter portabis, ipsa te viciſſim portabit, & ad optatum finem perducet, ubi videlicet patiendi finis erit, qui quidem hîc futurus non eſt. Sin invitus portabis, onus tibi facies, & teipſum magis gravabis, & tamen ferendum erit. Si crucem unam abjicies, in alteram profectò incurres, & quidem forſitan graviorem. Téne ſperas evaſurum quod nulli mortalium licuit declinare? Quis ſanctorum virorum in orbe ſine cruce fuit & miſeria? Ipſe dominus noſter Jeſus Chriſtus nullam horam fuit expers doloris & cruciatus, quandiu in hoc orbe vixit. Oportebat enim Chriſtum pati & à mortuis reſurgere, atque ita gloriam ſuam inire. & tu aliam viam quæres, ac non regiam hanc viam crucis? Tota vita Chriſti crux fuit & cruciatus, & tu tibi requiem quæres & lætitiam? Erras, erras ſi aliud quæris quam calamitatum perpeſſionem: quippe cum tota hæc vita mortalis plena ſit miſeriis, & circunſepta crucibus. ac quanto quiſque in rebus divinis majores progreſſus habet, tanto ſæpe in graviores cruces incidit, utpote cum calamitatis dolor magis amore creſcat. Neque tamen iſte tam multis calamitatibus preſſus hic de quo loquor, caret levamento conſolationis, quando-

qui-

quidem & hac cruce ſua uberem fructum percipere ſe ſentit. Nam dum ſe cruci ſponte ſubjicit, fit ut omne calamitatis onus in divinæ conſolationis fiduciam convertatur: ac quanto magis labefactatur calamitate caro, tanto magis animi conſolatione corroboratur ſpiritus. adeoque non nunquam confirmatur ſenſu calamitatis & rerum adverſarum (tantus eſt amor ſimilitudinis crucis Chriſti) ut dolore & miſeria vacare non optet: quoniam tanto ſe Deo acceptiorem eſſe credit, quanto plura & graviora pro eo ferre poteſt. Neque verò fit illud hominis virtute, ſed Chriſti beneficio, quod tantum poteſt, tantumque perficit in carne fragili, ut quod naturaliter ſemper abhorret & fugit homo, id ardore ſpiritus aggrediatur & amet. Non humanæ facultatis eſt crucem ferre, crucem amare, corpus domare & ſubigere, fugere honores, libenter ferre contumelias, ſeipſum deſpicere & deſpici optare, adverſa quæque cum damnis perpeti, & nihil proſperitatis in hoc orbe cupere. Horum tu nihil tuo marte poteris, ſi à teipſo pendebis: ſin Domino confides, dabitur tibi de cœlo fortitudo, tuæque ditioni ſubjicietur mundus & caro. quin ne Diaboli quidem inimicias timebis, ſi fide armatus,

matus, & Jesu cruce signatus eris. Quamobrem applica te, sicuti fidelem bonumque Christi servum decet, ad ferendam viriliter crucem domini tui, pro te præ amore in crucem sublati. Paratus esto ad toleranda multa adversa & varia incommoda in hac misera vita: siquidem sic tecum agetur ubicunque deges, eritque tibi omnino hæc ferenda conditio ubiubi latebis, nec ulla usquam via est evadendi calamitatum dolorumque miseriam, quin ea perpetienda est. Tu domini calicem avidè pota, si ejus amicus & consors esse cupis: quod ad consolationes attinet, eas Deo committe, iis ipse utatur arbitrio suo. tu ferendis calamitatibus deditus esto, easque pro maximis solatiis ducito. Neque enim pares sunt hujus temporis calamitates futuræ gloriæ, qua fumus aliquando afficiendi, etiam si solus tu omnes perferre posses. Postquam eò perveneris ut tibi pro Christo adversa ferre dulce sit & jucundum, tunc tecum bene agi existimato, qui cœleste regnum inveneris in terris. Rursum quamdiu ferre gravaberis, & fugitabis, tamdiu malè tecum agetur, teque ubique vexabit fuga calamitatis. Sin te ad officium tuum, hoc est ad patiendum moriendumque applicabis,

cabis, brevi sublevaberis, & pacem invenies. Etiamsi vel in tertium cœlum cum Paulo raptus fueris, non ideo exploratum habebis, nihil tibi adversi esse eventurum. Ego (inquit Jesus) ei ostendam quantum ei sit meo nomine patiendum. Itaque ut patiare necesse est, si Jesum diligere, & ei perpetuò servire placet. Atque utinam dignus sis qui pro Jesu nomine aliquid patiaris: quanta inde & tibi gloria, & sanctis omnibus lætitia, & hominibus utilitas existet? Nam patientiam commendant omnes, licet pauci pati velint. Equidem magna causa est cur pro Christo paululum pati velis, quum multo graviora patiare pro mundo. atque illud certò scito, tibi moriendo vivendum esse, ac quanto quisque sibi magis moritur, tanto eundem Deo magis vivisce re. Nemo aptus est ad comprehendenda cœlestia, nisi qui se submiserit ad adversa pro Christo ferenda. Denique nihil vel Deo acceptius, vel tibi salutarius in hac vita, quàm libenter pati pro Christo: adeò ut si tibi detur optio, malle debeas pro Christo adversa pati, quàm multis consolationibus recreari: ita enim & Christo & omnibus ejus cultoribus sanctis similior existes. Neque animi in copia voluptatum

tum & consolationum situm est meritum nostrum officiique profectus, sed potius in gravibus malis calamitatibusque perferendis. Quod si quid melius aut homini salutarius esset quam adversa pati, utique Christus id & verbis & factis ostendisset. Nunc & discipulos sectatores suos, & omnes sui sequendi cupidos manifestò ad crucem ferendam hortatur in hunc modum: Si quis post me venire vult, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & me sequatur. Igitur omnibus perlectis & exploratis sit hæc orationis conclusio. Per multas calamitates nobis in Dei regnum intrandum est.

Libri secundi finis.

DE

DE
Imitando Christo, &c.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De interiore Christi colloquutione cum anima fideli.

AUdiam quod in me loquatur dominus Deus. Beata anima, quæ loquentem in se Dominum audit, & ex ejus ore sermonem consolationis accipit. Beatæ aures quæ divini susurri sonitum accipiunt, & hujus mundi susurrationes nihil advertunt. Beatæ planè aures, quæ non foris sonantem vocem auscultant, sed loquentem interius docentemque veritatem. Beati oculi qui exterioribus clausi, interioribus sunt intenti. Beati qui ad interiora penetrant, & ad capienda arcana cœlestia magis ma-

magíſq; quotidianis exercitationibus ſeſe ſtudent præparare. Beati qui Deo vacare geſtiunt, & ab omni humano impedimento ſe excutiunt. Hæc animadverte, ô anima mea, & cupiditates exclude, ut quid in te loquatur Dominus Deus, audire queas. Hæc dicit amicus tuus: Ego ſalus, ego pax, ego vita tua ſum: mihi adhære, & pacem invenies. Omitte omnia mortalia, & quære æterna. Quid enim ſunt omnia temporalia, niſi fallaciæ? aut quid conducunt omnia creata, ſi à creatore deſeraris? Quare omnibus abdicatis creatori tuo te redde accepram ac fidelem, ut veram conſequi valeas beatitudinem.

CAP. II.

Veritatem intus loqui ſine ſtrepitu verborum.

LOquere Domine: audit enim ſervus tuus. Servus tuus ego ſum: da mihi intellectum, ut decreta tua diſcam. Inclina animum meum ad verba oris tui, fluente roris inſtar oratione tua. dicebant olim Iſraelitæ Moſi: Alloquere tu nos, & audiemus: non Dominus, ne moriamur.

Ego

Ego verò non ſic Domine, non ſic oro: ſed potius cum Samuele vate ſummiſſè cupideque ſic obſecro. Loquere domine: audit enim ſervus tuus: neve me Moſes aut reliquorum vatum aliquis alloquatur: ſed tu me potius alloquere, Deus, inſpirator & illuminator omnium vatum, qui me ſolus ſine illis potes inſtruere: cum illi contrà ſine te nihil profecturi ſint. Poſſunt illi quidem verba ſonare: ſed ſpiritum non conferunt.

Pulcherrimè dicunt illi quidem: ſed te tacente animum non accendunt. Literas illi tradunt ſed tu ſententiam aperis. Arcana illi profantur: ſed conſignatorum intellectum tu reſeras. Mandata illi eloquuntur: ſed tu ad eadem exequenda adjuvas. Illi viam oſtendunt: tu ad eandem perambulandam das vires. Illi foris tantum rem agunt: tu animos inſtruis & illuminas. Illi extrinſecus irrigant: tu fœcunditatem das. Illi verbis clamant: tu audienti tribuis intelligentiam. Quamobrem non Moſes me alloquatur, ſed tu Domine, mi Deus, æterna veritas, ne moriar & infructuoſus efficiar: néve ſi duntaxat extrinſecus admonitus, ac non etiam intus accenſus fuero, mihi ad pœnam conferat auditus ſermo, non ad rem collatus: cognitus,

non

non amatus: creditus, non ſervatus. Igitur tu loquere Domine: audit enim ſervus tuus. nam æternæ vitæ verba tu habes: alloquere me, quòd & animo meo conſolationem, & toti vitæ correctionem afferat, & tibi gloriam honorémque pariat immortalem.

CAP. III.

Dei verba ſummiſſe eſſe audienda, eáque à pleriſque non ponderari.

AUdi nate verba mea, verba ſuaviſſima, & quæ univerſæ philoſophorum ſapientúmque hujus mundi ſcientiæ antecellant. Verba mea ſpiritus & vita ſunt, nec humano ſenſu penſanda, nec ad inanem voluptatem trahenda, ſed cum ſilentio audienda, cúmque omni modeſtia atque aviditate accipienda. SERVUS. Beatus eſt quem tu erudis, Domine, & de lege tua doces, ut ei calamitatis tempore opituleris, ne peſſum eat. DOMINUS. Ego & jam olim vates docui, & nunc etiamnum omnes alloqui non intermitto: ſed multi ad vocem meam ſurdi ſunt & duri. Pleríque mundum libentius audiunt quàm Deum, fa-

faciliúsque carnis suæ appetitui, quàm Dei voluntati obsequuntur. Promittit mundus & temporalia & parva, & servitur ei magna aviditate: ego summa æternáque promitto: & torpent corda mortalium. Quis mihi tanta cura in omnibus servit & obedit, quanta mundo mundíque Dominis servitur? Pudeat te, & si causam quæris, audi. Ob exiguum stipendium longa via à multis curritur: & ob æternam vitam vix à paucis pes semel attollitur. Vile precium studiosè quæritur: pro uno numo interdum turpiter litigatur: & pro re inani parváque promissione dies noctésque fatigari non dubitatur: at pro bono immutabili, pro præmio inæstimabili, pro summo honore, & gloria immortali, vel tantulum laborare piget. Pudeat igitur te, serve piger & querule, quod illi ad interitum, quam tu ad vitam, paratiores existunt: magísque vanitate, quam tu veritate gaudent. Et illi quidem spe sua nonnunquam frustrantur: at mea promissio neminem fallit, nec mihi confidentem re infecta dimittit. Ego quod verbis promitto atque pronuncio, idem reipsa præsto atque impleo, si quis modò ad finem usque in amore mei perseveret. Ego bonorum omnium remunerator, ego idem

idem religioſorum omnium vehemens ſum explorator. Inſcribe verba mea cordi tuo, eáque diligenter pertracta: erunt enim tentationis tempore valde neceſſaria. Quæ tu legens non intelligis, eadem curationis tempore cognoſces. Soleo autem electos meos duobus modis curare, videlicet tentatione & conſolatione: eoſque duabus rationibus quotidie inſtituo, primùm eorum vitia reprehendendo: deinde eos ad virtutum incrementa cohortando. Qui verba mea habet, eadémque ſpernit, habet à quo damnetur in noviſſimo die.

CAP. IV.

Precatio qua divina doctrina & religio implorantur.

DOmine mi Deus, qui meum omne bonum es, quis ego ſum ut te alloqui audeam? pauperrimus ego ſervulus tuus, & abjectus vermiculus, multo & pauperior & vilior, quàm vel ſcio vel dicere audeo. Et tamen vel hoc ipſum memento, Domine, me nihil eſſe, nihil habere, nihil valere. Tu ſolus bonus, tu juſtus, tu ſanctus, omnia tu potes, omnia præ-

præstas, omnia imples, solos sontes relinquens inanes. Recordare misericordiæ tuæ Domine, & imple animum meum favore tuo, qui opera tua vacua esse non vis. Nam quî possim in misera hac vita consistere, nisi me tua misericordia favórque confirmet? Noli voltum tuum à me avertere: noli tuam mei curationem procrastinare: noli consolationem tuam abstrahere, ne tibi fiat anima mea, qualis terra est humoris expers. Domine doce me exequi voluntatem tuam: doce me coram te dignè submisséque versari. Nam tu mea sapientia es, méque verè & cognoscis & cognovisti antequam non solum ego in mundo natus sum, verum etiam antequam mundus ipse factus est.

CAP. V.

Veritatem modestiámque coram Deo colendam esse.

NAte veritatem coram me colito, méque semper cum animi simplicitate quærito. Qui veritatem in meo conspectu colit, is à mali incursibus defenditur, eúmque veritas à deceptoribus & improborum calumniis liberabit. Quòd

Quòd ſi te veritas liberaverit, verè liber eris, nec hominum inania verba curabis.
SERVUS. Eſt ut dicis, Domine, atque ut ita mecum agatur quæſo, videlicet ut me tua veritas doceat, cuſtodiat, & ad felicem exitum perducat. Eadem me ab omni prava cupidine, & intemperato amore liberet: ita fiet ut magna animi libertate erga te utar.
VERITAS. Et ego te quid rectum quídque mihi acceptum ſit docebo. Recole cum magno animi dolore ac mœrore peccata tua, néve tibi ob tua rectè facta quicquam arroges. Nam re vera nocens es, & multis animi morbis obnoxius atque implicitus, qui tuapte natura ſemper ad nihilum tendas, faciléque labaris, facilè vincaris, facilè turberis & peſſunderis. Denique nihil habes quo gloriari poſſis: ſed potius multa ob quæ te parvifacere debeas, quippe multo infirmior quàm ut id percipere queas.

Quocirca fac ut omnium operum tuorum nihil magnum tibi videatur, nihil grande, nihil precioſum, & admirabile, nihil denique ſuſpiciendum cenſeas, nihil altum, nihil verè laudabile & appetendum, niſi quod æternum eſt. Tibi ſupra omnia placeat æterna veritas, diſpliceat tua ſumma vilitas, nihil ſic timeas, nihil

nihil ſic vituperes & fugias, ut vitia peccatáque tua, quæ magis diſplicere debent, quàm cujuſvis rei jactura. Quidam ſe mihi non ſinceros præbent: quin quadam curioſitate & arrogantia ducti, arcana mea arduáſque res ſtudioſè rimantur, ſe ſuámque ſalutem negligentes. hi ſæpe in graves tentationes & peccata propter ſuam curioſitatem & ſuperbiam, me eis adverſante, labuntur. At tu omnipotentis Dei ſententiam irámque pavidus time, néve Supremi opera excute, ſed vitia tua perſcrutare, quantum vel mali feceris, vel boni neglexeris. Nonnulli ſuam omnem religionem ſolum in libris, alii in picturis, nonnulli in exterioribus ſignis figuríſque circumferunt: alii in ore me geſtant, in corde non item. Sunt contrà qui mente perſpicaces, & animo puri, ad æterna ſemper anhelant, de terreſtribus inviti audiunt, naturæ neceſſitatibus dolenter inſerviunt: & hi quidem quid veritatis ſpiritus in ipſis loquatur ſentiunt, quippe qui eos terreſtribus deſpectis amare cœleſtia, mundóque contempto cœlum dies noctéſque appetere doceat.

CAP. VI.

Dei laudatio, & de ejus beneficiis gratiarum actio: itémque de vi amoris Dei.

COllaudo te pater cœlestis, pater Domini mei Jesu Christi, qui mei inopis dignatus fueris recordari. O misericordiæ pater, omníque consolationis Deus, ago tibi gratias, qui me omni indignum consolatione quandoque tua recreas consolatione. Te ego perpetuò collaudo atque concelebro, nec non unigenitum filium tuum, & confirmatorem spiritum sanctum, in omnem seculorum perpetuitatem. Eia Domine Deus, mei amator sancte, ubi in animum meum veneris, toto pectore exultabo. Tu mea gloria, meíque cordis exultatio es: tu mea spes & perfugium tempore calamitoso. Sed quia adhuc amore debili & virtute sum imperfecta, necesse habeo à te confirmari afficíq; consolatione: quocirca vise me sæpius, sanctáque instrue disciplina. Libera me à pravis animi perturbationibus, animúmque meum ab omnibus effrenatis cupidinibus & vitiis sana,

ſana, ut intus ſanatus, & probè purgatus, aptus efficiar ad amandum, fortis ad patiendum, conſtans ad perſeverandum. Magna res eſt amor, magnum omnino bonum, quod ſolum & leve reddit quicquid oneroſum, & æqualiter fert, quicquid eſt inæquale. Nam onus ſine onere portat, & amara omnia in dulcia ſapidáque convertit. Ille inquam Jeſu nobilis amor ad magna facienda impellit, excitátque ad appetenda ſemper perfectiora. Amor vult eſſe ſurſum, nec ullis humilibus rebus retineri. Amor vult eſſe liber, & ab omni mundana affectione alienus, ne ejus interior impediatur aſpectus, néve temporali aliquo vel commodo implicetur, vel incommodo ſuccumbat. Amore nihil dulcius, nihil fortius, nihil altius, nihil latius, nihil jucundius, nihil plenius, nihil vel in cœlo vel in terra melius, quippe qui Deo ſit natus, nec niſi in Deo ſuper omnia creata poſſit requieſcere. Amans volat, currit, lætatur, liber eſt, neque tenetur: omnia dat pro omnibus, & habet in omnibus omnia, utpote qui in uno ſummo ſupra omnia quieſcat, ex quo manat & oritur omne bonum. Non dona ſpectat, ſed ad donantem ſe convertit ſupra omnia bona. Amor modum nullum novit, ſed ſupra

omnem modum fervet. Amor onus non ſentit, labores nihili facit. ſupra vires conatur, utrum fieri id poſſit an ſecus, nihil penſi habens, quippe cum ſibi nihil arduum, nihil illicitum arbitretur. Ergo valet ad omnia, multáque ad finem perducit, ſi non deficit & jacet amans. Amor vigilat, & dormiens non dormitat: laborans non laſſatur, preſſus non opprimitur, territus non perturbatur, ſed quaſi vivida flamma, ardénſque facula ſurſum erumpit, tutóque penetrat. Siquis amat, novit quod hæc vox clamet. Magnus clamor in auribus Dei eſt ipſe ardens affectus animi, dum dicit, Mi Deus, mi amor, tu totus meus, ego totus ſum tuus. gigne in me amorem copioſum, ut diſcam interiore cordis ore deguſtare, quàm ſuave ſit amare, & in amore quaſi liquefactum natare. Fac ut ita amore flagrem, ut ſtudii ardore meipſum ſuperem. Cantem amoris canticum, in ſublime te ſequar amicum meum, tuáſque laudes tanto amore decantem, ut me deficiat animus.

Te pluſquàm meipſum amem: quin neque me, neque cæterorum quenquam, qui te verè amant, niſi & propter te, & in te amem, ſicuti jubet lex amoris ex te relucens. Eſt amor velox, ſincerus, pius, ju-

jucundus & amœnus, fortis, patiens, fidelis, prudens, tolerans, virilis, & ſibi nunquam ſtudens. Ubi enim ſibi quis ſtudet, ibi cadit amor. Eſt amor circumſpectus, modeſtus, rectus, non mollis, non levis, nec vanis rebus addictus, ſobrius, caſtus, conſtans, quietus, & in cunctis ſenſibus temperans. Eſt amor ſubjectus & obediens majoribus, ſibi vilis & deſpectus, erga Deum religioſus & gratus, confidens ſempérque ſperans; etiam tum, cum à Deo faſtiditur: quandoquidem ſine dolore non vivitur in amore. Qui non eſt paratus omnia pati, ſéque amici voluntati accommodare, indignus eſt qui amator appelletur. Denique amantem oportet omnia dura & amara propter amicum amplecti, nec adverſis caſibus ab eo avocari.

CAP. VII.

De veri amatoris exploratione, & quomodo ſit hoſti reſiſtendum.

NAte nondum fortis es & prudens amator. SERVUS. Quare Domine? DOMINUS. Quia vel ob exiguum inſultum cœpto deſiſtis, &

nimis avidè conſolationem quæris. Fortis amator conſiſtit in tentationibus, nec callidis credit ſuaſionibus inimici: itaque rebus ſecundis delectatur, ut adverſis non offendatur. Prudens amator non tam amantis donum, quàm donantis amorem ſpectat. idem animum potius quàm cenſum attendit, & amico omnia munera poſtponit. Non in dono, ſed in me ſupra omne donum acquieſcit nobilis amator. Neque verò continuò deſpondendum eſt animum, ſi quando vel de me vel de mei cultoribus ſanctis minus bene ſentis, quàm velles. Affectus ille bonus & dulcis, quo interdum permuleeris, affectus eſt favoris præſentis, & præguſtatio quædam patriæ cœleſtis, cui præguſtationi non nimis innitendum eſt, ut quæ viciſſitudinem habeat. Sed adverſus animi pravos motus certare, Diabolíque ſolicitationes ſpernere: hoc verò virtutis opus, magnáque mercede dignum eſt.

Itaque non eſt quod te uſqueadeo urant abſurdæ iſtæ imaginationes, ex quavis occaſione occurſare ſolitæ. perſevera conſtanter in inſtituto, & erga Deum animo eſto ſincero. Neque verò illuſio eſt, quod aliquando in ſublime ſubitò raperis, & mox ad animi ſolitas in-

ineptias reverteris: quas quidem quoniam invitus potius pateris, quàm earum author es, quandiu displicent & reniteris, utiles potius sunt quàm perniciosæ. Scito antiquum illum hostem in id omnino incumbere, ut tuum boni studium impediat, téque ab omni religionis exercitatione avocet, videlicet à pia supplicii Christi memoria, ab animi tui custodia, à firmo proposito proficiendi in virtute. Multas malas cogitationes injicit, ut tibi tædium horrorémque incutiat, quo te à precibus sacrarúmque literarum lectione revocet. Displicet ei summissa peccatorum confessio, & si posset, à communione te revocaret. Ei tu ne credito, néve eum cures, licet tibi sæpius fallaces intendat laqueos. In ipsum mala turpiáque ingerentem retorqueto, eíque sic dicito: Abi immunde spiritus, erubesce miser, impurissime tu, qui talia infers auribus meis, facesse à me, impostor pessime, nihil apud me efficies. Jesus enim mihi consortis bellator aderit, & tu fœde vinceris. Malo mori, & quidvis ferre, quàm tibi assentiri. Tace & obmutesce, jam ego te non audiam, etiam si plura mihi facessas negotia. Dominus mea lux & salus est: ecquem metuam? Dominus meæ vitæ firmamen-

tum eſt, ecquem formidem? Si contra me caſtra fiant, non metuam animo, Domino me adjuvante atque liberante. Certa more boni militis: quod ſi quando ob infirmitatem ceciderís, reſumito vires prioribus fortiores, de meo erga te favore etiam majore bene ſperans: & inanem arrogantiam ſuperbiámque etiam atque etiam caveto, quæ in cauſa eſt ut multi in errorem ducantur, & in cæcitatem penè incurabilem quandoque labantur. Afferat tibi cautionem perpetuámque modeſtiam ruina illa ſuperborum, ſtulte ſibi nimis arrogantium.

CAP. VIII.

De Dei beneficiis modeſtè occultandis.

NAte utile tibi & tutum eſt, collatum tibi divinitus religionis ſtudium diſſimulare, nec id inſolentius jactando verbis efferre, aut ſupra modum extollere, ſed potius teipſum deſpicere, & tanquam illis indignum collatis timere. Non eſt ei affectioni tenacius inhærendum, quæ citò mutari poteſt in contrarium. Cogita dum tibi Dei adeſt gratia,

gratia, quàm miſer & inops eſſe ſoleas ſine gratia : nec in eo duntaxat ſitos eſſe progreſſus vitæ ſpiritualis, ſi divinæ conſolationis beneficio frueris, ſed etiam ſi ejuſdem ſubtractionem modeſtè, temperanter patientérque feras, ita ut tunc in precum ſtudio non torpeſcas, nec reliqua opera tua conſueta omnino dilabi permittas, quin quàm optimè poteris & ſcies, libenter quod in te erit facias, nec propter illam quam ſentis mentis ariditatem aut anxietatem officium prorſus negligas. Multi enim, ſi quando eis non bene ſucceſſit, protinus impatientes fiunt aut deſides. Non ſemper eſt arbitrii hominis ſuis rebus moderari : ſed Dei eſt & dare & conſolari & quando vult & quantum vult, & cui vult, ídque ut ipſi demum libet. Nonnulli ſeipſos ob collatum in ſe religionis ſtudium incerti perdiderunt, dum ſupra vires conando, parvitatem ſuam non perpendunt, ſed magis animi affectum, quàm rationis judicium ſequuntur. Hi quia majora quàm Deo placitum fuit, ſuſceperunt, divinum favorem citò amiſerunt : & qui ſibi in cœlo nidum poſuerant, iidem inopes, viles, derelicti evaſerunt, ut depreſſi ac depauperati non alis ſuis volare, ſed pennis meis niti diſcerent. Qui adhuc

tyrones sunt, & viæ Domini imperiti, ii nisi prudentiorum consilio obtemperent, facilius decipi pessundarique possunt: iidémque si opinioni suæ potius obsequuti sunt, quàm exercitatis obtemperarunt, in majore versantur periculo, qui à concepta semel opinione retrahi noluerint. Rarò fit ut qui sibi sapere videtur, is alterius imperium modestè ferat. Itaque præstat parum sapere cum modestia, exiguáque rerum perspicientia, quàm abundanter scientia sibi nimium placere. præstat minus habere, quàm multum habentem superbire. Non satis circumspectè agit, qui se totum lætitiæ tradit, oblitus pristinæ suæ inopiæ, castíque timoris Domini, qui ne collata sibi beneficia amittat, metuere solet. Ne ille quidem satis cum virtute sapit, qui adverso difficilíque tempore nimium desperanter se gerit, & de me minus fidenter quàm debet, cogitat atque sentit. Qui pacis tempore nimis securum se præbet, is belli tempore sæpe nimis dejectus & formidolosus existit. Si semper modestum te animíque demissi præstare, spiritúsque tuos bene moderari ac regere scires, haud tam facile in periculum & offensam incideres. Consultum est ardoris spiritu concepto cogitare quid futurum

sit,

ſit, ſi lux diſceſſerit: rurſúmque ubi id contigerit, eandem reverti poſſe cogitare, à me ideo ſubtractam, ut & tu cautior, & ego reddar glorioſior. Eſt enim ſæpe talis exploratio conducibilior, quàm ſi rebus ſecundis perpetuò fruereris arbitratu tuo. Neque enim in eo ſita ſunt virtutis opera, ſi divinis viſis & conſolationibus abundes, aut literarum ſis peritus, aut in ſublimi gradu colloceris: ſed ſi vera modeſtia nitaris: ſi divina charitate ſis plenus: ſi Dei gloriæ caſte & ſincere perpetuò ſtudeas: ſi teipſum nihili facias, veréque deſpicias, neque non ab aliis quoque deſpici depriméque magis quàm honorari gaudeas.

CAP. IX.

De ſeipſo in Dei oculis parvi faciendo.

DOminum meum alloqui audeo, ipſe pulvis & cinis: qui ſi me pluris fecero, tu mihi contra ſtas, & dicunt contra me verum teſtimonium mea crimina, cui non poſſum contradicere. Sin meipſum vilipendens in nihilum redegero, abjectáque omni de me exiſtimatione,

meipſum pro pulvere, ut ſum, habuero, erit mihi propitia gratia tua, & vicina cordi meo tua lux: atque ita fiet ut ſi me vel tantuli feci, etiam illud ipſum tantulum, me prorſus in nihilum depreſſo, evaneſcat in perpetuum. Hic tu me mihi oſtendes quid ſim, quid fuerim, & unde venerim, nihil videlicet & de nihilo. qui ſi mihimetipſi relinquor, continuò nihil ſum niſi mera infirmitas. Sin tu me ſubitò reſpexiſti, ſtatim fortis efficior, novâque repleor lætitia. & admodum mirum eſt me ſic repentè ſublevari, te tam benignè complectente, qui meopte pondere ſemper ad ima feror. facit hoc amor tuus me gratis præveniens, & in tot neceſſitatibus ſubveniens, méque à gravibus periculis tutans, & ex innumeris, (ut verè dicam) malis eripiens. Nam & meipſum malè amando perdidi: & te ſolùm quærendo ſinceréque amando tum meipſum tum te inveni, eóque amore meipſum etiam magis in nihilum demerſi. Nam tu, ô mihi dulciſſime, plura in me confers non ſolùm quàm promereri queam, verum etiam quàm ſperare, ne dicam rogare, audeam. Ago tibi gratias, mi Deus, quod licet ego ſim omni indignus bono, tua tamen nobilitas & immenſa bonitas etiam ingratis

&

& à te longè averſis benefacere nunquam intermittit. Converte nos ad te ut ſimus grati, ſummiſſi, religioſi, tu qui noſtra ſalus & virtus & fortitudo es.

CAP. X.

Omnia ad Deum, ceu ad finem ultimum, eſſe referenda.

NAte ſupremus tibi ultimúſque finis ego ſim oportet, ſi beatus eſſe cupis. Hac intentione expiabitur ingenium tuum, ſæpius ad ſeipſum & ad res creatas malè propenſum. Nam ſimulatque in re quapiam tibiipſi ſtudes, in teipſo deficis & areſcis. Itaque omnia ad me unum referas oportet, quippe qui omnia dederim & ſingula ex me ſummo bono manare ſcias, ideóque ad me, ceu originem ſuam, eſſe revocanda. Ex me parvus æquè ac magnus, pauper æquè ac dives tanquam ex vivo fonte vivam aquam hauriunt: & qui mihi ſponte & liberaliter ſerviunt, ii beneficiis aliis ſuper alia cumulabuntur. Sed extra me ſi quis gloriari, aut aliquo privato bono delectari voluerit, is perpetuo veróque gaudio, animíque lætitia non potietur, ſed

sed in varia incommoda & angores incurret. Itaque nihil boni, nihil virtutis vel tibi vel omnino ulli mortalium adscribere debes, sed omnia Deo, sine quo nihil habet homo, accepta ferre. Ego omnia dedi, ego idem omnia mihi meo jure vendico, magnáque cum severitate gratiarum actionem exigo. Hæc veritas est, qua fugatur humanæ gloriæ vanitas.

Quòd si quis cœlesti favore veráque charitate præditus erit, hunc nec invidia, nec animi dejectio, nec amor sui occupabit. Vincit enim omnia, animíque vires omnes explicat divina charitas. Quòd si rectè sapis, in me solo gaudebis, in me solo sperabis, quemadmodum unus Deus bonus est, super omnia laudandus, & in omnibus celebrandus.

CAP. XI.

Dulce esse contempto mundo servire Deo.

NUnc iterum loquar, Domine, neque silebo, ínque mei & Dei & Domini & regis sublime cœlum incolentis auribus in hunc modum fabor: O quanta est, Domine, voluptas illa, quam tui re-

reverentibus repositam habes? nedum amantibus, nedum toto animo tibi servientibus. Verè ineffabilis est tui contemplandi dulcedo, quam largiris amatoribus tuis. Atque in eo maximè charitatis tuæ dulcedinem exeruisti, quod cum non essem tu me fecisti, & postea longe à te errantem in viam reduxisti, ut tibi servirem: útque te amem præcepisti. O fons amoris perpetui, quid de te dicam, aut tui oblivisci quî possim? qui mei recordari dignatus fueris. qui erga tuum me, postquam jam contabueram atque perieram, contra spem omnem misericordia usus fueris, & nihil promeritum, favore amicitiáque demerueris, pro qua quidem beneficentia quam tibi gratiam referam? Serviam videlicet tibi. sed quid magnum est ei servire, cui omnis rerum natura servire debet? Illud potius magnum mihi & admirandum videtur, quod tam inopem, tam indignum, in servitutem admittere, & in dilectorum tibi servorum numerum cooptare dignaris. En tua sunt omnia quæcunque habeo, & quibus tibi servio. Sed quid quòd magis tu mihi servis, quàm ego tibi? En cœlum ipsum & terra, à te ad hominis usus condita, præsto sunt, & quotidie quicquid à te mandatum est, exequuntur.

Quin

Quin etiam angelos ad hominis uſus creaſti atque ordinaſti. Sed omnium longè maximum eſt, quòd tu ipſe ſervire homini dignatus es, & teipſum ei daturum promiſiſti. Pro quibus innumeris beneficiis quamnam tibi gratiam referam? Utinam tibi per omnem vitam ſervire poſſim: utinam. is ſim qui vel unius diei dignum ſervitium exhibeam. Verè tu omni ſervitio, omni honore & æterna laude dignus es. Verè tu Dominus meus, & ego tenuis ſervus tuus ſum, qui tibi totis viribus ſervire, laudibúſque tuis nunquam ſatiari debeo. Et quidem ſic volo, ſic cupio, & quicquid mihi deeſt tu ſupplere dignare. Magnus honor, magna gloria tibi ſervire, & omnia propter te contemnere. Magnam enim mercedem reportabunt, qui ſe ſanctiſſimæ iſti ſervituti ſponte ſubjecerint, inveniéntque ſuaviſſimam ſancti ſpiritus conſolationem, qui amore tui humanas abjecerint voluptates. Magnam animi libertatem conſequentur, qui arctam pro nomine tuo ingreſſi viam, mundanas curas omnes contempſerint. O gratam jucundámque Dei ſervitutem, qua homo verè liber & ſanctus efficitur. O ſacrum ſtatum religioſi famulatus, qui hominem angelis reddit æqualem, Deo acceptum,

dæ-

dæmonibus terribilem, cunctíſque fidelibus commendatum. O amplectendum & ſemper optandum ſervitium, quo & ſummum bonum paratur, & gaudium quæritur ſine fine manſurum.

CAP. XII.

Animi cupiditates examinandas eſſe & moderandas.

NAte multa tibi addiſcenda reſtant. SER. Quænam, Domine? DOM. Ut cupiditatem tuam arbitrio meo planè ſubjicias, & non jam tui amator, ſed meæ voluntatis exequendæ ſis cupidus. Sæpe te cupidines accendunt, & vehementer impellunt: hîc tu conſiderato utrum honore meo, an commodo tuo magis moveare. Nam ſi mea cauſa cupis, boni conſules quicquid ego ſtatuero: ſin privati quæſtus aliqua cupido latet, idipſum eſt quod te impedit & gravat. Cave ergo ne conceptæ inconſulto me cupiditati nimium innitaris, ne fortè poſtea pœniteat, ac quod primo placuerit, quódque ceu optimum affectaveris, idem deinde diſpliceat. Nam nec omnis affectio, quæ bona videtur, ſtatim eſt ſe-

sequenda, nec contraria primo aspectu fugienda. Expedit interdum etiam bonis studiis & cupiditatibus frænos adhibere, ne vel animi importunitate modum transeas, vel aliis intemperantia tua offensioni sis, vel iisdem resistentibus subitò turbatus labaris. Nonnunquam violentia uti convenit, & appetitui repugnare, neque quid velit, quídve nolit caro, rationem habere, quin potius operam dare ut vel invita spiritui obtemperet, & tandiu coërceatur servitutémque ferat, donec parata sit ad omnia: paucísque contenta esse, & tenui conditione delectari, nec adversus ullum incommodum obmurmurare condiscat.

CAP. XIII.

De ratione patientiæ, & certamine adversus cupiditates.

ERgo quantum audio, mi Domine Deus, est mihi perquàm necessaria patientia: multa enim in hac vita accidunt adversa: ut licet pacem omni ratione appetam, fieri tamen nequeat ut sine bello & dolore vitam degam. DOM. Ita est, nate. Nolo autem te eam pacem quærere,

quæ

quæ tentationibus careat, aut adverſa non ſentiat: ſed tunc quoque pacem à te inventam exiſtimare, cum variis multíſque miſeriarum rerúmque adverſarum calamitatibus exagitantibus explorabere. Quòd ſi te multa pati poſſe negabis, æternum ignis cruciatum ferre qui poteris? De duobus malis ſemper minus eſt eligendum. Ut ergo æterna illa futura ſupplicia evadas, mala præſentia pro Deo æquo animo ferre ſtudeto. An putas ſeculi hujus homines aut nihil malorum, aut parum pati? ne delicatiſſimos quidem à malis immunes eſſe comperies. Dices: Sed fruuntur multis voluptatibus, ſuæque voluntati obſequuntur, ideóque miſerias ſuas parvi pendunt. finge eis omnia ex animi ſententia ſuccedere, quandiu id duraturum eſt? Nimirum ſimi ritu peribunt, qui in hac vita copioſi ſunt, ita ut præteritorum gaudiorum nulla ſuperſit recordatio. Quin & adhuc ſuperſtites non ſine acerbitate & moleſtia ac timore illis fruuntur. Etenim quibus ex rebus voluptatem capiunt, ex iiſdem dolorem non rarò concipiunt: & meritò: ut qui intemperanter voluptates conſectantur, iidem non ſine acerbitate & perturbatione eas percipiant. Sunt illæ ſanè perbreves omnes,

& falsæ, & intemperantes, & turpes: sed hoc illi præ ebrietate & cæcitate non vident: quin brutorum animalium ritu ob exiguam vitæ mortalis delectationem, animæ mortem sibi conciliant. Quocirca tu nate cupiditates tuas sequi noli, sed voluntatem tuam aversare. Delectare Domino, & animi tui postulata tibi concedet. Etenim si verè delectari, largámque consolationem à me vis percipere, scito tibi in rerum omnium mundanarum contemptu, infirmarúmque istarum voluptatum abjectione sitam esse felicitatem, amplúmque præmium consolationis: quantóque tu te magis ab omni humanarum rerum solatio subtraxeris, tanto suaviores majoréſque consolationes in me inventurum esse. Sed ad eas non sine tristitia & labore certaminis pervenies. obstat enim inolita consuetudo: sed ea meliori consuetudine vincetur. obmurmurabit caro: sed ea spiritus ardore frenabitur. instigabit te & exacerbabit serpens antiquus: sed precibus fugabitur, & insuper utili labore magnus ei aditus obstruetur.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De obediendo majoribus exemplo Jeſu Chriſti.

NAte qui ſe obedientiæ ſubducit, is ſe divino favori ſubducit: & qui privata quærit, amittit communia. Qui non libenter & ſponte ſuperiori ſe ſubdit, hoc ipſo indicat ſuam ſe carnem nondum prorſus habere dicto audientem, ſed eam ſæpe recalcitrare & obmurmurare. Quocirca diſce celeriter ſuperiori te ſubmittere, ſi carnem tuam domare cupis. Citius namque vincitur exterior inimicus, ſi interior homo eſt illabefactatus. Nullus animæ moleſtior aut pejor hoſtis eſt quàm tute tibi, non concordans cum ſpiritu. Oportet enim te verum adhibere contemptum tui, ſi vis carne & ſanguine ſuperior evadere: quandoquidem adhuc intemperantius amas, ideóque te totum alienæ voluntati committere horres. Sed quid magnum tu pulvis & nihil præſtas, ſi propter Deum te ſubdis homini? cum ego ille omnipotens & ſupremus, qui ex nihilo omnia creavi, homini me tua cauſa ſubmiſſe

miſſe ſubjecerim, factus omnium humillimus & infimus, ut tu ſuperbiam iſtam humilitate mea vinceres. Diſce obtemperare, pulvis: diſce te deprimere, terra & lime, omniúmque pedibus ſubjicere: diſce voluntatem tuam frangere, & omnibus ſubjectum te præbere. Exardeſce contra teipſum, néve patere faſtum in te vivere, ſed ita ſubjectum parvúmque te præbe, ut te pervadere, & luti vicorum ritu conculcare poſſint omnes. Quid habes, inanis homo, quod conqueraris? quid eſt, ô impure, quod vituperantibus contra dicas, cum toties offenſo Deo, toties Stygias pœnas meritus ſis? Sed ego tibi benignus peperci, animam tuam habens in precio, ut tu cognito meo erga te amore, gratum te de beneficiis meis ſemper præberes, veræque obedientiæ & modeſtiæ perpetuò addictus, tui contemptum patienter ferres.

CAP. XV.

De occultis Dei judiciis conſiderandis, ne bonis expellamur.

TU tuis judiciis in me tonans, Domine, omnia membra mea timore concutis ac tremore, animúmque meum ſupra

ſupra modum perterres. Attonitus ego illud conſidero, cœlos ipſos in tuo conſpectu non eſſe mundos. quod ſi in angelis ipſis vitium deprehendiſti, nec eis pepercíſti, quid me futurum eſt? ſi ſtellæ ipſæ de cœlo cecidere, ego pulvis quid ſperem? Quorum opera videbantur laudabilia, ii ad ima deciderunt: & qui angelorum pane veſcebantur, eos vidi porcorum ſiliquis delectari. Nulla eſt ergo ſanctitas, ſi tu manum tuam, Domine, retrahas: nulla prodeſt ſapientia, ſi tu gubernare deſiſtas: nulla juvat fortitudo, ſi tu conſervare deſinas: nulla tuta eſt caſtitas, niſi tu eam tueare: nulla prodeſt ſui cuſtodia, niſi tua adſit ſacra vigilantia.

Nam relicti mergimur & perimus: iidem te curante erecti vivimus: inconſtantes nos quidem, ſed qui à te confirmemur: trepidi, ſed qui à te accendamur.

Enimvero mihi de meipſo humillimè & abjectiſſimè ſentiendum eſt, planéque nihili pendendum, ſi quid boni videor habere, debeo, inquam, meipſum tuis illis inexhauſtis judiciis ſubmiſſimè ſubjugare, ubi me nihil aliud quàm nihil de nihilo eſſe comperio. O pondus immenſum: ô pelagus intranabile, ubi me nihil

nihil niſi totum nihili eſſe comperio. Ubinam eſt igitur latebra gloriæ? ubi pactæ gloriæ confidentia? Abſorpta eſt omnis vana gloria in tuorum de me judiciorum gurgite. Quid ſunt mortales omnes in tuo conſpectu? ſcilicet glorietur lutum adverſus figulum. Poteſt ne vanis laudibus inſoleſcere, cujus animus in veritate Deo ſubjectus eſt? non ſi univerſus eum mundus extollat, poſtquam eum ſibi ſubjecit veritas: nullo inquam laudantium ore movebitur, qui ſpem ſuam omnem fixit in Deo. Nam & illi ipſi qui loquuntur, omnes nihil ſunt, & cum verborum ſuorum ſonitu defecturi ſunt. At Domini veritas æterna manet.

CAP. XVI.

Quo animo eſſe, & quid dicere oporteat in rebus expetendis.

NAte omnibus in rebus ſic tibi dicendum eſt. Domine ſi tibi placitum fuerit, hoc ita fiat. Domine ſi hoc tibi honori futurum eſt, fiat in tuo nomine. Domine ſi hoc mihi expedire & utile fore vides, effice ut eo utar ad honorem tuum:

tuum: ſin mihi non ſalutare, ſed noxium fore nôſti, aufer à me cupiditatem hanc. Neque enim à ſpiritu ſancto eſt omnis cupiditas, etiam ſi homini recta bonáque eſſe videatur: éſtque difficilè certò judicare bonúſne an diverſus ſpiritus impellat ad hoc aut illud agendum: an potius tuo ipſius ſpiritu moveare. Multi ad extremum decepti ſunt, qui primo ſpiritu bono videbantur inſtigati. Itaque ſemper cum Dei metu animíque ſummiſſione cupiendum eſt, quicquid animo optandum occurrit: cúmque mera objurgatione ſui tota res committenda Deo, atque ita dicendum: Domine utrum magis expediat, tute ſcis: utrum ipſe voles, facito. Da quod vis, & quantum vis, & quando vis. Age mecum ut agendum nôſti, útque tibi placet, & quod tibi maximam gloriam pariat. Ibi me colloca ubi voles, & mecum omnibus in rebus liberè agito. In manu tua ego ſum: verte verſáque me in omnem partem. Ecce me ſervum tuum ad omnia paratum: quandoquidem non mihi, ſed tibi (atque utinam dignè & perfectè) vivere cupio.

CAP. XVII.

Preces ob Dei voluntatem exequendam.

CONcede mihi, benigniſſime Jeſu, favorem tuum, qui mihi adſit, mecum laboret, mecum ad finem uſque perſeveret. Da mihi ſemper velle & cupere, quæ tibi accepta charáque ſint. Tua voluntas mea ſit, meáque tuam ſemper ſequatur, & cum ea optimè concordet. Sit mihi idem velle & nolle tecum, ita ut nihil niſi quod tu velis aut nolis, ego velle aut nolle queam. Da mihi ut omnibus quæcunque ſunt in mundo moriar, ac propter te in hoc ſeculo contemni amem & neſciri. Da mihi ſuper omnia optata in te acquieſcere, animúmque pacatum habere: tu vera pax cordis, tu ſola requies: extra te omnia dura ſunt & inquieta. In hac pace, hoc eſt in uno te ſummo æternóque bono dormiam & requieſcam.

CAP. XVIII.

CAP. XVIII.

Verum ſolatium in ſolo Deo eſſe quærendum.

QUicquid ſolatii optare aut cogitare poſſum, id non hîc, ſed in futurum expecto. quod ſi vel omnia quæ uſquam ſunt ſolatia ſolus haberem, omnibúſque deliciis frui poſſem, certum eſt eas diu durare non poſſe. Itaque plenam conſolationem conſequi, perfectéque recreari non niſi in Deo potes, ô anima mea, inopum conſolatore, modeſtorúmque opitulatore. Expecta pauliſper, anima mea, expecta divinum promiſſum, & conſequeris in cœlo copiam omnium bonorum. Quod ſi præſentia iſta intemperantius appetes, æterna cœleſtiáque perdes. Sint tibi temporalia in uſu, æterna in cupiditate. Nullo tu temporali bono ſatiari potes, quippe ad quod fruendum non ſis creata. Etiam ſi omnia bona creata haberes, non tamen beata fores: quin in omnium creatore Deo ſita eſt tua felicitas: non illa quidem qualis ſtultis mundi amatoribus videtur & laudatur: ſed qualem expectant boni

fidentéſque Chriſti diſcipuli, qualémque præguſtant interdum ſpirituales & mundi cordis homines, quorum obverſatio in cœlo eſt. Vanum & breve eſt omne humanum ſolatium: beatum & verum, quod intus à veritate percipitur. Religioſus homo ubique circumfert conſolatorem ſuum Jeſum, eúmque ſic alloquitur: Adeſto mihi Domine Jeſu, omni & loco & tempore. Hæc mihi ſit conſolatio, omni humano ſolatio libenter carere. Aut ſi quando aberit tua conſolatio, ſit mihi tua voluntas, juſtáque exploratio pro ſummo ſolatio. Neque enim tu is es, qui perpetuò iraſcaris aut terrefacias.

CAP. XIX.

Omnem ſolicitudinem eſſe Deo committendam.

NAte, ſine me tecum agere, quod volo: ſcio ego quid è re tua ſit. Tu cogitas ut homo, & in multis ſic ſentis, ut tibi humana mens ſuadet. SERV. Domine vera dicis: majorem tu mei curam geris, quàm ego ipſe poſſem: nam caducè ſanè ſtat, qui non omnem ſuam ſolicitudinem tibi committit. Domine dum

dum modò recta firmáque permaneat erga te mea voluntas, utere me arbitrio tuo: nam non nisi bonum esse potest, quicquid de me statueris. Igitur sive me in tenebris esse vis, laudo: sive me in luce, id quoque laudo. Sive me dignaris consolari, laudo: sive rebus adversis vis premi, hoc quoque laudo. D O M. Nate, sic te animatum esse oportet, si mecum cupis habere negotium: nec minus ad patiendum quàm ad gaudendum alacris, illibentius inops & pauper, quam plenus & dives, esse debes. S E R V. Domine libenter pro te patiar, quicquid tu mihi evenire volueris: volóque de manu tua bonum juxtà ac malum, dulce ac amarum, lætum ac triste accipere, & pro omnibus quæ mihi acciderint gratias agere. Tuere me ab omni peccato, & nec mortem nec orcum timebo, ac modò tu me in perpetuum non repudies, aut de libro vitæ deleas, nulla mihi calamitas nocebit.

C A P. XX.

Hujus vitæ miserias Christi exemplo ferendas esse æquo animo.

NAte, ego ob salutem tuam de cœlo descendi, tuásque miserias non necessi-

ceſſitate, ſed charitate trahente ſuſcepi, quo tu patientiam diſceres, & temporales miſerias non indignanter ferres. Nam à qua hora natus ſum, donec in cruce vitam finii, nunquam defuêre quos ferrem dolores: rerum neceſſariarum magnam penuriam tuli: multas de me querimonias frequenter audivi: ignominias & probra comiter tuli: pro beneficiis ingratitudinem reportavi: pro miraculis maledicta: pro doctrina reprehenſiones.

SERV. Domine, quandoquidem tu te in vita patientem præbuiſti (in quo quidem maximè patris tui præceptum exequutus es) æquum eſt ut miſer ego & nocens ſecundum voluntatem tuam patientem me præbeam, ac quandiu ipſe voles, vitæ mortalis onus pro ſalute mea portem. Nam & ſi onerosa ſentitur vita præſens, tamen tuo jam beneficio facta eſt levior, & tum tuo exemplo, tum ſanctorum tuorum veſtigiis tolerabilior infirmis & clarior: quin & multo magis conſolatoria, quàm fuit olim in lege veteri, quum & cœli porta clauſa manebat, & obſcurior via videbatur, & tam pauci regnum cœleſte quærere curabant: quinetiam qui tunc juſti ſervandíque erant, ii ante ſupplicium tuum, ſacræque mortis meritum in cœleſte regnum in-

intrare non poterant. Quantam ego tibi gratiam debeo, quod tum mihi, tum cunctis fidentibus rectam bonámque ad æternum regnum tuum viam dignatus es oſtendere? Nam via tua, via noſtra eſt, & per ſanctam patientiam ad te, coronam noſtram, contendimus, qui niſi nos anteceſſiſſes atque docuiſſes, quis ſequi curaret? quam multi non ſolum pone, ſed etiam procul manerent, niſi tua iſta præclara exempla inſpicerent? En etiam tuis tot ſignis & præceptis auditis, tamen tepidi ſumus; quod fieret ſi tantum lumen ad te ſequendum non haberemus?

CAP. XXI.

De injuriarum tolerantia, & quemnam verè patientem eſſe conſtet.

QUidnam iſtud eſt quod loqueris, fili? deſine conqueri: conſidera eum meum tum cæterorum ſanctorum ſupplicium: nondum ad ſanguinem uſque reſtitiſti. Parum eſt quod tu pateris, ſi cum illis conferaris, qui tam multa paſſi ſunt, tam vehementer tentati, tam graviter afflicti, tot modis explorati &

exercitati. Itaque tibi in memoriam revocandi ſunt aliorum caſus graviores, ut levius feras tuos tantulos: aut ſi tibi tantuli non videntur vide ne & hoc tua faciat impatientia: atque omnino ſive parvi ſunt, ſive magni, da operam ut omnes patienter feras. Nam quanto tu te melius ad patiendum compoſueris, tanto & ſapientius egeris, & majora mereberis, & facilius feres, animo & uſu ad hoc non ſegniter paratus. Neque verò ita dixeris: Hoc ego ab illo homine pati nec poſſum nec debeo, nam & grave damnum intulit, & quæ nunquam cogitavi, de aliis me criminatur: ab alio quidem libenter feram quæ ferenda videro. Inſipientiæ eſt iſta cogitatio, neque patientiæ virtutem conſiderat, nec à quo coronanda ſit, ſed magis perſonas & illatas ſibi injurias perpendit. Non verè patiens eſt, qui non niſi quantum & à quo libeat, vult pati. At verè patiens homo nihil penſi habet à quonam homine: majoréne, an æquali, an inferiori: bonóne & ſancto, an perverſo & improbo exerceatur: quin quicquid ei ab ullo mortalium adverſi infertur, quantum & quotieſcunque id ſit, id grato animo, ceu de Dei manu accipit, & in lucro ponit: quia nihil tantum tantulúmve

lúmve eſt, ſi id pro Deo patiare, quin mercedem mereatur. Quapropter eſto ad pugnam accinctus, ſi vis potiri victoria. Sine certamine quidem patientiæ coronam nunquam obtinebis. Quod ſi pati non vis, coronari recuſas: ſin coronari cupis, viriliter certato, pugnámque patienter ſuſtineto. Nam nec ſine labore requies, nec ſine pugna paratur victoria. SERV. Effice Domine, ut tuo beneficio præſtare queam, quod natura poſſe non videor. Scis me alioquin parum poſſe pati, & vel levi caſu facilè dejici: fac ut mihi omnis rerum adverſarum miſeria pro tuo nomine amabilis ſit & optanda: nam pro te pati & vexari, eſt animæ meæ admodum ſalutare.

CAP. XXII.

De infirmitatis ſuæ confeſſione, & hujus vitæ miſeriis.

INjuſtitiam infirmitatémque meam tibi, Domine, confitebor. Sæpe me parva res dejicit, & mœrore afficit. Interdum fortem me præſtare ſtatuo: & mox vel exiguo caſu tentatus, in magna verſor anguſtia. Nonnunquam ex re viliſſima

exiſtit graviſſima tentatio: ac qui me, quum eam non ſentirem, non intutum eſſe putavi, idem me nonnunquam levi flatu penè labefactari video. Quamobrem aſpice, Domine, humilitatem fragilitatémque meam tibi cognitiſſimam: miſerere mei méque ex hoc luto eripe, ne ſubmerſus funditus peream. Urit hoc me ſubinde, & coram te pudefacit, quòd tam ſum caducus, & ad reſiſtendum perturbationibus infirmus: quæ & ſi me non omnino ad aſſenſionem pertrahunt, tamen mihi moleſta & gravis eſt earum infeſtatio, tædéque admodum ſic quotidie in lite vivere. Atque hinc mihi perſpicua ſit infirmitas mea, quòd me multo facilius invadunt ſceleratæ cogitationes, quàm diſcedunt. Utinam tu meos labores & dolores, ô fortiſſime Deus Iſraelitarum, & fidelium animarum cupidiſſime, reſpicias, meáq; cœpta omnia ſecundes. Robora me cœleſti fortitudine, ne vetus homo, miſera caro, ſpiritui nondum planè ſubjecta, dominetur, adverſus quam certandum erit, quandiu in hac miſerrima vita ſpirabitur: miſerrima, inquam, quippe in qua nunquam deſint calamitates & miſeriæ, in qua plena laqueis & hoſtibus ſint omnia. Nam ſuccedunt tentationes tentá-

tationibus: quinetiam adhuc durante priore conflictu, superveniunt nec opinanti plures alii. Potéstne igitur amari vita, quæ tot habet amaritudines, tótque calamitatibus & miseriis subjecta est? aut potéstne etiam vita dici, quæ tot mortes pestésque gignat? Et tamen amatur, & in ea voluptates multi consectantur. Vituperatur frequenter mundus, quòd tam fallax sit & vanus: nec tamen facilè relinquitur, nimium dominantibus carnis cupiditatibus. Nimirum alia ad eum amandum, alia ad contemnendum alliciunt. ad amandum allicit carnis oculorúmque cupido, & vitæ superbia: ejusdem odium tædiúmque pariunt pœnæ & miseriæ subsequentes. Sed vincit, proh dolor, voluptas pravamentem mundo addictam, ita ut sensuum titillationibus delinita retineatur, quando Dei suavitatem, interiorémque virtutis dulcedinem neque vidit neque gustavit. Verùm qui mundum planè contemnunt, & Deo sub sancta disciplina vivere student, ii divinam dulcedinem iis qui seipsos verè abnegaverint, promissam non ignorant, & quàm graviter mundus erret, quámque varie fallatur, vident.

CAP. XXIII.

In Deo supra omnia bona donáque acquiescendum esse.

SUpra omnia & in omnibus semper in Domino acquiesce, anima mea: siquidem ipse est sanctorum æterna requies. Dá mihi dulcissime & amantissime Jesu in te supra omnem rerum naturá acquiescere: supra omnem salutem & pulchritudinem, supra omnem gloriam & honorem, supra omnem potentiam & dignitatem, supra omnem scientiam & solertiam, supra omnes divitias & artes, supra omnem lætitiam & exultationem, supra omnem famam & laudem, supra omnem suavitatem & solatium, supra omnem spem & promissionem, supra omne meritum & cupiditatem, supra omnia dona & munera, quæ tu dare potes & fundere, supra omne gaudium & jubilum, quod mens capere potest & sentire. denique supra omnes angelos & archangelos, supra omnem cœli exercitum, supra omnia visibilia & invisibilia, & supra quicquid tu mi Deus non es. Nam tu mi Deus omnium optimus es: tu solus potentissimus:

mus: tu solus copiosissimus & plenissimus: tu solus suavissimus & solatii efficientissimus, tu solus pulcherrimus & amabilissimus: tu solus omnium nobilissimus & glorioſissimus: in te uno omnia bona, eáque perfecta & sunt & fuerunt & futura sunt: ideóque & minus & parum est quicquid tu præter teipsum mihi donas, aut de teipso patefacis promittísve, non viso nec plenè adepto. Siquidem non potest animus meus verè quiescere, nec eo quod adest, satis contentus esse, nisi omnia dona omnémque rerum naturam prætergressus, in te acquiescat. O mi dulcissime sponse Jesu Christe, amator purissime, dominator universi, utinam veræ libertatis alas habeam ut ad te volem, & in te requiescam. O quando licebit planè vacare mihi, & videre quàm tu sis suavis, Domine mi Deus? Quando tandem me in te planè colligam, ita ut præ tui amore non jam meipsum, sed te solum incredibili sentiendi modo, eóque non cuivis cognito, sentiam? Nunc frequenter gemo, & infelicitatem meam cum dolore fero, quia multa mala in hac miseriarum valle occurrunt, quæ me sæpius conturbant, contristant, obnubilant, sæpius impediunt, distrahunt, alliciunt, implicant, ne liberum.

rum ad te aditum habeam, néve jucundis fruar amplexibus, præſens ſemper beatis ſpiritibus. Moveant te mea tot ſuſpiria, tot ærumnæ, quas in terris perfero.

O Jeſu ſplendor æternæ gloriæ, ſolamen peregrinantis animæ, apud te eſt os meum vocis expers, téque meum alloquitur ſilentium! Quouſque tardat adventum ſuum Dominus meus? veniat ad me pauperculum ſuum, lætúmque faciat: & porrecta manu miſerum ex omni anguſtia eripiat.

Veni, veni: nam ſine te nulla dies, hora nulla erit quieta, quippe qui mea ſis lætitia, ſine quo vacua eſt menſa mea.

Miſer ego ſum, & neſcio quo pacto quaſi carcere compedibúſque premor, donec tu me luce præſentiæ tuæ reficias, ac libertate dones, amicúmque vultum oſtendas. Quærant alii pro te quicquid libuerit: mihi quidem aliud nihil nec placet nèc placebit, niſi tu, mi Deus, mea ſpes & ſalus æterna.

Nunquam tacebo, nunquam precari deſinam, donec tuus revertatur favor, méque domi alloquaris. JESUS. En! adſum ego tibi, quia me invocaſti: tuæ me lachrymæ, animíque cupido, & dejectio atque angor, ad te me commovendo,

vendo devocarunt. SERV. Ego te, Domine, tui fruendi cupidus invocavi, propter te omnia resPuere paratus. Tu enim prior me ad te quærendum excitasti: qua equidem de re tibi, Domine, gratias ago, qui pro tua singulari misericordia tuum me tanto affeceris beneficio. Denique quid pluribus opus est, aut quid superest, nisi ut me tibi modestissimè submittam, injustitiæ vilitatísque meæ perpetuò memor? Tui enim nullus usquam in omnibus quæ cœlo terráque admiranda continentur similis est. Tua opera supra modum bona sunt, Domine, sententiæ veræ, & providentia tua reguntur universa.

Quamobrem laudibus & gloria afficiaris, ô Patris Sapientia! te animúsque ósque meum unà cum universa rerum natura collaudet atque concelebret.

CAP. XXIV.

De tot Dei beneficiorum recordatione.

APeri, Domine, meæ mentis oculos, méque secundum legis tuæ præcepta vivere doce. Effice ut voluntatem tuam in-

intelligam, magnáque cum reverentia ac diligenti consideratione tua cum in universos tum in me collata beneficia recolam, ut inde dignas tibi gratias agam. Quanquam ut verum fatear, ne minimam quidem eorum partem laudibus æquare possim, tantúmque abest ut tot collatis in me bonis par sim, ut dum liberalitatem tuam considero, præ ejus magnitudine deficiat me spiritus. Nam quæcunque vel animi vel corporis, sive extra sive intus, tum naturaliter tum contra naturam possidemus, tua sunt beneficia tuámque beneficentiam, benignitatem, bonitatem commendant, à quo bona omnia acceperimus. Quod si alius alio plura aut pauciora accepit, omnia quidem tua sunt, & sine te ne minimum quidem haberi potest. Quod si quis majora adeptus est, non potest de merito suo gloriari, neque se supra cæteros extollere, aut minori insultare: siquidem tanto quisq; major melióreque est, quanto sibi minus ascribit, quantóque est in agendis gratiis modestior & religiosior: ac quo se quisque magis omnium vilissimum indignissimúmque existimat, eo est majoribus obtinendis aptior. Rursum si quis pauciora adeptus est, dolere, aut id indignè ferre, aut ditiori invidere non debet,

sed

ſed te potius intueri, tuâmque bonitatem maximè laudare, quod tam copioſè, tam libenter, nullo perſonarum diſcrimine, tua largiaris. A te omnia, ideoque in omnibus laudandus es: ac quid cuique donari expediat, tu ſcis: & cur hic minus, ille plus habeat, dijudicare non noſtrum, ſed tuum eſt, quicquid cuique conveniat perſpectum habes. Itaque Domine Deus, magni etiam beneficii loco habeo, non multa habere quæ humano more laudanda & glorioſa eſſe videantur: atque ita cenſeo, debere hominem ſua vilitate & inopia non modò non angi & dolere, animúmque dejicere, verum etiam magnum inde ſolatium hilaritatémque percipere: quia tu, Deus, inopes & humiles, vulgóque deſpectos, tibi familiares domeſticóſque cooptes. Teſtes ſunt ipſi apoſtoli tui, qui à te totius orbis principes conſtituti, ita modeſtos, ita ſimplices ſe & omnis malitiæ dolíque expertes præſtitere, ut non modò à querelis abſtinerent, verum etiam contumeliis pro tuo nomine affici ſe gauderent, & à quibus homines abhorrent, ea ipſi avidiſſimè amplexarentur. Nihil ergo tui amatorem, tuorúmque beneficiorum cumulum agnoſcentem, æquè exhilarare debet, ut tuæ voluntati, æterníque decreti

creti cognitio, quo quidem ita contentus esse, itáque id boni consulere debet, ut non minus minimum quam alius maximum se esse cupiat: nec minus infimum, quam summum locum, boni consulat: nec minus libenter despectus sit & abjectus, nulliúsque nominis homuncio, quam vel omnium illustrissimus atque maximus. Nam voluntas tua, & amor honoris tui, omnia superare debet, eúmque magis consolari, & ei magis placere, quam omnia in ipsum vel collata vel conferenda beneficia.

CAP. XXV.

De quatuor pacis conciliantibus.

NUnc te, fili, viam veræ pacis & libertatis docebo. SERV. Fac Domine quod dicis: nam istud audire mihi gratum est. DOM. Da operam, fili, ut alterius potius, quàm tuam voluntatem facias. Semper minus quam plus habere malis. Semper infimum locum quære, & omnibus parere cupias. Semper opta oráque ut Dei voluntas in te planè fiat. Hæc qui præstat, eum scito in fines pacis & quietis ingredi. SERV. Domine

Domine brevis iſte tuus ſermo multum continet perfectionis: éſtque dictu exiguus ille quidem, ſed & mente plenus, & fructu copioſus. Quod ſi ei fideliter obtemperarem, equidem non tam facilè exiſteret in me perturbatio: ac quoties me impacatum gravatúmque ſentio, ab hac doctrina me deflexiſſe comperio. Sed tu qui omnia potes, & humanæ animæ profectum ſemper amas, auge tuam erga me beneficentiam, ut & tua dicta exequi, & ſalutem aſſequi valeam.

CAP. XXVI.

Precatio adverſus malas cogitationes.

DOmine mi Deus noli à me diſcedere: mi Deus vide ut mihi opem feras: nam exiſtunt in me pravæ cogitationes, & timores qui animum meum vexent: quas ego cogitationes quonam pacto illæſus tranſeam aut perfringam? DOM. Ego tibi præibo, humanámque potentiam deprimam: & aperto carceris oſtio arcana abdi áque tibi pandam. SERV. Ita facito, Domine, omnéſque pravas cogitationes tuo vultu fugato. Hæc mihi unica ſpes eſt & conſolatio, ad te omni cala-

calamitate confugere, tibi confidere, te intimis ſenſibus invocare, & patienter conſolationem tuam expectare.

CAP. XXVII.

Preces ad mentis illuminationem obtinendam.

COlluſtra me, bone Jeſu, ſplendore luminis æterni, & ex animi mei quaſi domicilio diſſipa tenebras univerſas. Cohibe tot evagationes, & violentas tentationes retunde. Pugna pro me fortiter, & expugna malas beſtias, videlicet illecebrarum cupiditates, ut virtute tua pax fiat, ſanctáque aula, hoc eſt, mundatus animus meus, laudibus tuis perſonet. Impera ventis & tempeſtatibus, jube mare pacari, jube flatum aquilonis ſedari, & erit magna tranquillitas. Mitte lucem veritatémque tuam, quæ terram colluſtret: nam ego terra ſum rudis & iners, donec tu me illumines. Effunde favorem tuum deſuper: perfunde animum meum beneficentia cœleſti: ſuppedita religionis aquam, quæ irrigata terræ ſuperficie, bonum, vel potius optimum fructum eliciat. Eleva mentem preſſam mole peccatorum,

torum, & ad cœleſtia totam cupiditatem meam ſuppende, ut guſtata ſuavitate ſupernæ felicitatis, tædeat de terrenis cogitare. Eripe, vel potius rape me ex omni rerum humanarum non durabili conſolatione: nam appetitum meum planè ſedare & ſolari nulla res creata poteſt. Junge me tibi indiſſoluto amoris vinculo: nam tu ſolus amanti ſufficis, & abſque te frivola ſunt univerſa.

CAP. XXVIII.

De vitanda curioſa inquiſitione in vitam alterius.

NAte, noli eſſe curioſus, aut ſupervacaneas habere ſolicitudines. quid hoc aut illud ad te? tu me ſequere. Quid enim tua refert qualis quiſque ſit, quídve quiſque agat aut loquatur? Non neceſſe habes aliorum cauſam agere: pro teipſo rationem reddas oportet. quid ergo te alienis implicas? Ego omnes novi, & omnia quæcunque ſub ſole fiunt, video: ac quomodo cum quôque agatur ſcio, quid cogitet, quid velit, & quò tendat ejus conſilium. Itaque mihi committenda ſunt omnia: tu pacem colito, & inquietos

tos quidlibet agitare sinito, suorum omnium factorum dictorúmque rationem utique reddituros: neque enim fallere me possunt. Néve magni nominis umbra, néve multorum familiaritas, néve privata hominum amicitia tibi sit curæ. Nam animi distractiones ista gignunt, eúmque atra caligine circumfundunt. Equidem libenter tibi dicta mea eloquerer, & arcana detegerem, si adventum meum diligenter observares, & animi ostium mihi aperires.

CAP. XXIX.

In quibusnam firma pax animi, verúsque profectus consistat.

FIli, ego sic loquutus sum: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Pacem omnes cupiunt: sed quæ ad veram pacem necessaria sunt, non omnes curant. Pax mea cum modestis, & animi mansueti hominibus rem habet. Pax tua in magna patientia sita est, eáque multa frui tibi licebit, si me audieris, & vocem meam sequutus fueris. Quamobrem omnibus in rebus attende quid agas aut dicas, & hoc

hoc unum age ut mihi placeas, & extra me nihil cupias aut quæras. De aliorum quidem dictis factíſve nihil temere judices, néve rebus tibi non commiſſis te implices: hac ratione fiet ut & parum & rarò turberis. Nam nullam unquam ſentire perturbationem, nec ulla animi aut corporis affici moleſtia, præſentis temporis non eſt, ſed ſtatus æternæ quietis. Quare ne exiſtima te veram pacem inveniſſe, ſi nihil moleſti ſentis: aut totum eſſe bonum, ſi nullum pateris adverſarium: aut perfectum, ſi omnia ex animi tui ſententia ſuccedunt: néve te magni aliquid eſſe putes, aut unicè amari exiſtimes, ſi in magna religione verſaris & dulcedine. Neque enim ex iſtis cognoſcetur verus amator virtutis, nec in iſtis conſiſtit hominis profectus & perfectio. In quonam igitur? nimirum in offerendo teipſum toto animo voluntati divinæ, nulláque in re tanta tantuláve nec in tempore nec in æternitate tibi ipſi ſtudendo: ita ut inter proſpera & adverſa eundem vultum cum gratiarum actione perpetuò retineas, omnia æqua lance penſando. Denique ſi tam fortem te támque perſeverantis fidei præſtiteris, ut ſubtracta interiori conſolatione animum tuum vel ad majora per-

perferenda præpares, nec te juſtum ſanctúmque prædices atque collaudes, fiet ut vera rectáque pacis via gradiare, ſitque indubitata ſpes fore ut rurſus vultum meum cum læto cantu videas. Quod ſi ad plenum tui contemptum perveneris, ſcito futurum eſſe ut pace tanta fruare, quanta maxima cadit in iſtam mortalitatem.

CAP. XXX.

De liberæ mentis excellentia: itémque ſupplicem precationem præſtare lectioni.

EST hoc ſanè opus perfecti viri, Domine, nunquam à cœleſtium rerum tractatione animum relaxare, & inter multas curas quaſi ſine cura tranſire, non more torpentis, ſed præſtabilitate liberæ mentis nulli humanæ rei intemperantiore cupidine adhærendo. Obſecro te, mi clementiſſime Deus, tuere me ab hujus vitæ curis, ne tot corporis neceſſitatibus nimis implicer, néve earum rerum quæ animæ officiunt, voluptate capiar, néve moleſtiis fractus dejiciar. Non de rebus illis loquor, quas toto animo ambit mun-

mundana levitas: sed de miseriis illis quæ animum meum communi mortalitatis infelicitate pœnali gravant, retardántque quo minus in libertatem spiritus quoties libet, intrare queat. O mi Deus, dulcedo ineffabilis, verte mihi in amaritudinem omne carnale solatium, quod ab æternorum amore me abstrahit, & intuitu nescio cujus præsentis delectantísque boni allicit. Ne me vincat, mi Deus, ne vincat caro & sanguis, ne me mundus ejúsque brevis gloria decipiat, ne me diabolus astutia sua supplantet. Da mihi ad resistendum fortitudinem, ad tolerandum patientiam, ad perseverandum constantiam. Da pro omnibus mundi solatiis suaviſſimam tui spiritus unctionem: & pro carnali amore infunde tui nominis amorem. Ipse cibus & potio, & vestis, & cætera ad corporis alimoniam necessaria, ardenti spiritui sunt onerosa. Effice ut hujusmodi alimentis temperatè utar, non cupidine eorum nimia implicer. Omnia quidem abjicere non licet, quippe cum sustentanda sit natura: rursum superflua & jucundiſſima quæque appetere, lex sancta vetat: nam alioquin caro adversus spiritum insoleſceret. Inter hæc quæso manus tua me regat & doceat, ne quid nimium fiat.

CAP. XXXI.

Amore ſui à ſummo bono maximè retardari homines.

FIli, totum toto emas oportet, neque quicquam tui retineas. nam ut hoc ſcias, plus tibi nocet amor tui, quàm quicquid uſquam eſt: ſitque ut ſecundum eum quem geris amorem & cupiditatem, quæ res magis minúſve adhæreat. Quod ſi puro, ſimplici, temperato amore præditus eris, carebis ſervitute rerum. Noli concupiſcere quod non licet habere. Noli habere quod te impedire, & animi libertate privare poteſt. Mirum quod non teipſum cum omnibus quæ optare aut habere potes, mihi toto animo penitus committis. cur vano mœrore conſumeris? cur ſuperfluis curis fatigaris? Præbe te arbitrio meo obtemperantem, & nullum patiere detrimentum. Nam ſi ut commoda tua compares, optatíſque potiare, animum rebus quærendis applicueris, locúmque mutare concupiveris, nunquam quietem aſſequêris, nec à ſolicitudine liber eris. nam in omni re erit quod deſideres, & in omni loco erit qui ad-

adverſetur. Juvat igitur res quæque non adepta aut copioſe aucta, ſed potius contempta, & ex animo radicitus exciſa: id quod non tantum de cenſu æris aut divitiarum dictum accipias velim, verum etiam de honoris ambitione, vanæque laudis cupiditate, quæ omnia cum mundo intereunt. Locus quoque hominem parum munit, ſi deeſt ardens ſpiritus: nec diu conſiſtit pax illa extrinſecus quæſita, ſi vacat vero fundamento conſtitutionis animi: hoc eſt, niſi in me ſteteris, locum non animum mutaveris. Nam orta ſumptáque occaſione non ſolùm quæ fugeris, ſed etiam plura invenies.

CAP. XXXII.

Preces ad animi mundiciem, cœleſtémque ſapientiam obtinendam.

COnfirma me, Deus, dono ſancti ſpiritus: da mihi virtutem tantam, ut corroborato interiore homine, animum ab omni inutili ſolicitudine & languore evacuem, nec ullius rei, ſive vilis, ſive precioſæ, variis cupiditatibus trahar: ſed & meipſum & cætera omnia pro perituris habeam: quandoquidem nihil ſub ſole

perpetuum eſt: quin vana ſunt omnia, & animi excruciantia. Hæc qui ſic accipit, is in primis ſapit. Da mihi, Domine, cœleſtem ſapientiam, ut te ſupra omnia quærere & invenire, te ſupra omnia ſapere & diligere, & cætera ſecundum ordinem ſapientiæ tuæ uti ſunt, ſic accipere condiſcam. Da & prudenter declinare adulantes, & patienter ferre adverſantes: nam nec quavis verborum aura moveri, nec aurem blandienti præbere Sireni, ea demum ſapientia eſt: atque ita demum tutò pergitur cœpta via.

CAP. XXXIII.

In maledicos.

FIli, ſi qui de te malè ſenſerint aut dixerint, id tu ægrè ferre noli: quin ipſemet de teipſo deteriora ſentito, & neminem te infirmiorem eſſe credito. Si animi occulta virtutis via incedes, volantia verba haud magni pendes. Eſt non parva prudentia, ſilere adverſo tempore, animúmque ſuum ad me convertere, nec humano judicio perturbari. Non in hominum ſententia tibi debet eſſe

eſſe poſita pax : apud quos ſive bene ſive malè audias, non idcirco es alius. In me, in me inquam, vera gloria veráque pax ſita eſt, eáque multa fruetur, ſi quis hominibus nec placere concupiverit, nec diſplicere metuerit. Ex intemperato quidem amore, & vano timore oritur animi omnis inquietudo, ſenſuúmque diſtractio.

CAP. XXXIV.

In rebus adverſis quomodo ſit invocandus laudandúſque Deus.

COllaudatur nomen tuum, Domine, in perpetuum, qui me hac calamitate tentari volueris : quam equidem effugere non poſſum, ſed ad te confugere neceſſe habeo, ut me adjuves, & hæc res mihi ut bono ſit efficies. Domine nunc in calamitate ſum, nec animo meo bene eſt, quin præſenti caſu multum vexor. Itaque quid dicam pater chariſſime ? teneor anguſtiis : vindica me ab hac hora, in quam quidem ideo veni, ut tu celebreris, me tantopere depreſſo, deinde tua ope liberato. Quæſo te, Domine, ut me ex hoc malo velis eripere, ino-

pem, & ſine te quò me vertam neſcientem. Da mihi Domine, nunc quoque patientiam, adjuva me, mi Deus, & feram vel graviſſimos caſus intrepidé. Enimvero inter hæc quid dicam? Domine fiat voluntas tua, ego malum hoc atque angorem ſum ſanè meritus, ideóque mihi ferendum eſt (atque utinam id patienter faciam) donec finita tempeſtate lætiora ſuccedant. Poteſt autem omnipotens manus tua hanc quoque tentationem à me amovere, & ejus impetum mitigare, ne planè ſuccumbam, quemadmodum antea quoque ſæpe mecum egiſti, mi Deus, pro tua erga me miſericordia. Quanto autem difficiliori caſu premor, tanto ſuavius ope tuæ ſupremæ dexteræ recreabor.

CAP. XXXV.

De divino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ.

NAte, ego ſim Dominus ille hominum confirmator in rebus adverſis, ad quem tu te recipias ſi quando tibi non bene eſt. Illud autem cœleſtem conſolationem maximè impedit, quod tu te tar-

tardius ad preces convertis. Nam antequam me ſedulò ores, multa interim ſolatia quæris, téque rebus externis recreas. ideóque fit ut parum proſint omnia, donec advertas eum eſſe me qui eos ex malis eripiam, qui ſpem ſuam in me collocarunt, extra quem nullum nec validum ſit auxilium, nec utile conſilium, nec durabile remedium. Sed jam reſumpto ſpiritu poſt tempeſtatem rurſus convaleſce in luce meæ miſericordiæ. nam præſto adſum (inquit Dominus) ad univerſa non ſolùm in integrum reſtituenda, verùm etiam cumulatè inſtauranda. Nunquid mihi quicquam eſt difficile? aut eorum ſimilis ſum, qui promiſſa non præſtant? ubi eſt fides tua? ſta firmiter & perſeveranter: præſta te virum tolerantem atque fortem, aderit tibi ſuo tempore conſolatio. Expecta, expecta me, veniam & te curabo. Tentatio eſt quæ te vexat, & ſolicitudo vana quæ exterret: quid confert ſolicitudo de futuris caſibus, niſi ut dolorem ſuper dolorem habeas? Satis eſt ſuum diei malum: vanum eſt & inutile de futuris vel turbari vel lætari, quæ forſan nunquam evenient. Sed humanum eſt hujuſmodi imaginationibus illudi, & parvi adhuc animi ſignum tam facile hoſtis ſolicita-

tione trahi. Ipſe quidem verè ſine an falſis illudat ac decipiat, & præſentiúmne amore, an futurorum formidine proſternat hominem, nihil penſi habet.

Quare noli animo turbari aut formidare: crede mihi, & in miſericordia mea fiduciam habeto. Sæpe tibi propè adſum, quum tu me procul abeſſe putas: quúmque omnia tibi periiſſe arbitraris, ſæpe tanto majus inſtat lucrum. Non idcirco perierunt omnia, ſi res in contrarium cecidit. Non debes ex præſentium malorum ſenſu judicare, neque orta alicunde calamitate ſic affici atque percelli, quaſi ſpes omnis ſublata ſit emergendi. Noli te prorſus derelictum putare, ſi quando ego tibi ad tempus vel calamitatem miſi, vel etiam optatam ſubtraxi conſolationem: ſic enim pergitur ad cœleſte regnum: & hoc profectò magis è re tua eſt, cæterorúmque cultorum meorum ut adverſis excitemini, quàm ſi vobis omnia ex animi ſententia ſuccederent. Ego abditas cogitationes ita novi, ut ſciam tuæ ſalutis magnopere intereſſe ut interdum in triſtibus relinquare, ne fortè ſecundo ſucceſſu elatus in eo tibi placeas, quod non es. Ego quod dedi auferre, & iterum reddere poſſum quando libet. Si dedi, meum eſt: ſi ademi, tuum

tuum non ademi, cum omne munus bonum perfectúmque donum meum ſit. Igitur ſi quando tibi mali adverſique aliquid mitto, noli indignari, aut animo concidere: ego idem te citò ſublevare, & omnia triſtia in gaudium mutare queo. Cæterùm in eo quod ſic tecum ago, juſtus ſum, multúmque commendandus. quod ſi ſapis, & factum hoc meum verè perpendis, nunquam ob res adverſas tam dejectè dolere debes, ſed potius gaudere, & mihi gratias agere: quinimò hoc unicè gaudendum judicare, quod ego te doloribus affligens tibi non parco. Sicut dilexit me pater, ego vos diligo, dixi meis illis chariſſimis diſcipulis, quos utique non ad peritura gaudia miſi, ſed ad magna certamina: non ad honores, ſed ad infamiam: non ad ocium, ſed ad labores: non ad requiem, ſed ad copioſum fructum cum patientia ferendum. Horum memento, fili mi, verborum.

CAP. XXXVI.

De ſpernendis omnibus rebus humanis, ut creator poſſit inveniri.

MI Domine, longè majore adhuc tuo favore indigeo, ut quidem eò per-

veniam, ut me neque hominum quiſquam, neque res ulla creata poſſit impedire. Nam quandiu me res ulla retinet, ad te liberè volare nequeo. Cupiebat ille liberè volare, qui dicebat, Utinam columbæ ritu alas habeam, ut in requietem avolem. Quid ſimplici oculo quietius? aut quid eo liberius, qui in terris nihil concupiſcit? Oportet igitur omnes pertranſire res creatas, & ſeipſum eo uſque promovere, ut extra ſeipſum raptus homo, videat te conditorem nihil cum rebus creatis habere ſimile. Quod niſi ab omnibus rebus creatis ſit expeditus homo, divinis liberè vacare non poteſt. Ideo enim pauci extant rebus divinis contemplandis addicti, quia pauci à perituris rebus humanis ſe totos ſemovere ſciunt. quam quidem ad rem magno opus eſt favore divino, qui animum attollat, & ſupra ſeipſum rapiat. Atqui niſi homo ſpiritu attollitur, & ab omnibus rebus humanis liberatus, totus Deo conjungitur, haud magni ponderis eſt quicquid vel ſcit vel habet. Diu parvus erit, & humi jacebit, qui rem ullam magni æſtimat præter unum immenſum æternum bonum. Quicquid quidem Deus non eſt, id nihil eſt, próque nihilo ducendum. Multum ſanè differt inter ho-

hominis divinitus illuminati ac religioſi ſapientiam, & literati eruditique ſcientiam: eſtque multo nobilior illa doctrina quæ ſupernè manat è divina ſcaturigine, quàm quæ humano ingenio laborioſe quæritur. Exiſtunt equidem multi rerum divinarum contemplandi cupidi: ſed qui, quæ ad eam rem neceſſaria ſunt, exercere non ſtudeant. Eſt & illud magnum impedimentum, quod in ſignis & rebus ſenſibilibus ſtatur, & perfectæ interfectioni ſui exigua opera impenditur. Neſcio quid ſit, & quo ſpiritu ducamur, & quid nobis in mentem veniat qui ſpirituales dicimur, quòd ſumma ope & ſolicitudine in res perituras atque viles incumbimus: iidémque de animi noſtri negotiis vix rarò collectis plenè ſenſibus cogitamus. Quid quod poſt exiguam eorum collectionem ſtatim foras erumpimus, nec opera noſtra ſeveriora examinatione trutinamus? Ubinam verſentur affectus noſtri non attendimus, & quod tam impura ſint omnia noſtra non deploramus. Sunt enim omnium hominum corrupti mores, quæ olim cauſa fuit tanti diluvii. Corrupto igitur intus affectu, neceſſe eſt ut & ſequens actio, index vacuitatis vigoris, corrumpatur. Nam ex puro animo bonæ vitæ fructus

proficiſcitur. Quantum quis faciat, quæritur: ſed quanta virtute faciat, non tam ſtudioſè perpenditur. Num dives ſit, num fortis, num pulcher, num ſtrenuus, bonúſque ſcriptor, aut cantor, aut agricola, inveſtigatur: quàm pauper ſit ſpiritu, quàm patiens & mitis, quàm religioſus & interior, à multis tacetur. Natura hominis exteriora intuetur: gratia ad interiora ſe convertit: illa frequenter fallitur, hæc in Deo ſpem habet, ne decipiatur.

CAP. XXXVII.

De ſui abnegatione, & omnis cupiditatis abdicatione.

NAte, libertatem perfectè adipiſci non potes, niſi teipſum totum abneges. Captivi ſunt omnes avari & ſui amantes, cupidi, curioſi, vagi, voluptatum non Jeſu Chriſti ſemper ſtudioſi, & ſæpe non ſtatura molientes, quippe cum peritura ſit quicquid ex Deo ortum non eſt. Accipe breve abſolutúmque dictum: Omnia relinque, & omnia invenies, relinque cupiditatem, & invenies requiem. Hoc mente pertracta, & poſtquam omnia im-

impleveris, intelliges. S. Domine non est hoc opus unius diei, aut puerorum ludus: quin in eo paucis comprehenditur omnis religiosi hominis perfectio. D. Nate, non protinus averti, aut animum despondere debes, audito nomine perfectionis: sed potius ad sublimiora provocari, & ad ea saltem cupiditate suspirare. Utinam eo loco essent res tuæ, eóque perveniſſes, ut tui ipsius amans non esses, sed arbitrio meo planè pareres: ita fieret ut mihi valde placeres, omnémque vitam cum gaudio & pace transigeres. Habes adhuc multa relinquenda, quæ nisi mihi prorsus tradideris, non adipiscēris quod postulas. Suadeo tibi ut à me emas aurum igne candens, quo locuples fias: hoc est sapientiam cœlestem, omnia humilia conculcantem. Abjice terrenam sapientiam, hoc est desine tibi humano more placere & blandiri. Dixi tibi viliſſima emenda preciosis, & quæ in rebus humanis magni fiunt. Nam vilis & parva, ac penè oblivioni tradita videtur illa vera cœlestis sapientia, quæ sibi non multum arrogat, nec in terris magni cupit fieri: quam quidem multi ore prædicantes, vita longe dissentiunt: & tamen ea est preciosus ille, & multis abditus margarita.

CAP. XXXVIII.

CAP. XXXVIII.

De humani animi instabilitate, déque Deo sibi ante omnia proponendo.

NAte noli ei, in quo nunc es, affectui credere, quippe mox in alium mutando. Quamdiu enim vives, mutabilitati subjectus eris etiam nolens, ut modò lætus, modò tristis, modò pacatus, modò turbatus, nunc religiosus, nunc contra, nunc sedulus, nunc piger, nunc gravis, nunc levis existas. Sed supra mutabilia ista stat sapiens ille & spiritu ritè doctus, non attendens quid in se sentiat, aut qua parte flet ventus instabilitatis, sed omne mentis institutum ad quem debet finem, hoc est, ad optimum intendens. Nam ita fit ut possit homo hujusmodi idémque inconcussus permanere, simplici intentionis oculo per tot tamque varios eventus ad me sine intermissione directo. Quanto autem purior est intentionis oculus, tanto constantius inter diversas itur procellas. sed in multis caligat ille oculus, faciléque in objectam aliquam voluptatem intuetur, ut rarò re-

reperiatur qui ab amoris sui nævo totus sit immunis. Sic Judæi olim Bethaniam ad Martham & Mariam venerant, non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent. Mundandus ergo est intentionis oculus, ut simplex sit & rectus, atque ultra omnia, quæ varia interveniunt, ad me dirigendus.

CAP. XXXIX.

Deum amanti, supra omnia & in omnibus esse jucundum.

ECce Deus meus & omnia! quid amplius volo? aut quid facilius optare possum? O sapidum & dulce verbum: sed amanti verbum, non mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Deus meus & omnia: intelligenti satis dictum est: & idem sæpe repetere, jucundum est amanti. Te siquidem præsente jucunda sunt omnia: eodem absente molesta. Tu animum efficis tranquillum, & magnam pacem festivámque lætitiam. Tu facis ut de omnibus bene sentiatur, & in omnibus tu laudêre: neque quicquam sine te diu placere potest: quin ut aliquid gratum sapidúmque sit, favor tuus adsit oportet,

& illud ſapientia tua condiatur. Cui tu ſapis, quid ei non ſapiat? rurſum cui tu non ſapis, quid ei voluptatem afferre queat? Sed in tua ſapientia deficiunt mundi ſapientes, & qui carnem ſapiunt: quippe hic mors, illic plurima vanitas invenitur. Verùm qui te per mundanorum contemptum carníſque interfectionem ſequuntur, ii verè ſapientes cenſendi ſunt, utpote qui de vanitate ad veritatem, de carne ad ſpiritum transferantur. His ſapit Deus: & quicquid in rebus creatis extat, id totum referunt ad laudem conditoris. Diſſimilis tamen eſt, & quidem admodum diſſimilis ſapor creatoris & creaturæ, æternitatis & temporis, lucis increatæ, & lucis illuminatæ. O æterna lux, & quæ cuncta creata ſuperas lumina, affulge mihi: tuáque coruſcatione omnia animi mei intima penetra, expia, exhilara, colluſtra, vivifica ſpiritum meum cum ſuis facultatibus, quo tibi cum geſtientis lætitiæ cantu adhæreſcam. O quando veniet beata illa & optanda hora, qua tu me ſic tua præſentia ſaties, ut mihi ſis in omnibus omnia! Hoc quidem quamdiu non dabitur, ne gaudium quidem plenum erit. Adhuc (id quod mihi dolet) vivit in me vetus homo, nondum totus crucifixus, nondum planè mortuus.

Ad-

Adhuc vehementer concupiscit adversus spiritum, bella movet intestina, nec regnum animæ quietum esse patitur. Sed tu qui maris potestati dominaris, ejúsq; fluctuum motus componis, age, adjuva me. Dissipa gentes belli cupidas, eásque virtute tua contere: exere magnitudinem tuam, istámque dextram nobilita: nam mihi nulla usquam spes, nullum perfugium est, nisi in te, Domine mi Deus.

CAP. XL.

Hanc vitam nunquam à tentationibus esse tutam.

NAte, nunquam in hac vita periculis carebis, quin quoad vives semper tibi necessaria erunt arma spiritualia. Inter hostes versaris: dextra siniſtráque oppugnaris. Itaque nisi te undique sapientiæ scuto proteges, non eris diu sine vulnere. Præterea nisi animum tuum in me defixeris, cum sincera voluntate recta propter me patiendi, ardorem istum ferre, aut beatorum palmam consequi nequibis. Quamobrem omnia viriliter pervadas oportet, & valida manu utaris adversus objecta. Nam vincenti datur manna: tor-

torpenti verò relinquitur multa miseria. Quod si quæris in hac vita requiem, quomodo tunc pervenies ad æternam? Addice te non quieti, sed patientiæ. quære veram pacem non in terris, sed in cœlis: non in hominibus cæterísve rebus humanis, sed in solo Deo. Dei amore debes omnia libenter subire, labores, dolores, tentationes, vexationes, anxietates, necessitates, infirmitates, injurias, obloquutiones, reprehensiones, depressiones, probra, correctiones, despectiones. Hæc ad virtutes invitant, hæc Christi tironem explorant, hæc fabricant cœlestem coronam: huic ego homini pro brevi labore æternam mercedem, pro intereunte probro sempiternam gloriam persolvam. Téne putas spiritualia semper habiturum arbitrio tuo solatia? Non ea fuit olim meorum illorum sanctorum conditio; quin gravia multa, variásque tentationes, & ingentes clades pertulerunt: in quibus tamen omnibus patientes se præstiterunt, Deo magis quàm seipsis confisi, scientes hujus temporis adversa nequaquam esse futuræ ipsorum gloriæ paria. Vísne tu statim habere quod multi post multas lachrymas & labores vix tandem obtinuerunt? Expecta Dominum, virum te præbe, néve diffidentia cœpto desistito, sed pro Dei gloria

gloria corpus animámque constanter impendito. Ego te cumulatissimè remunerabor, tibíque in omni calamitate adero.

CAP. XLI.

Contra hominum vana judicia.

NAte, animum tuum in Dominum constanter conjicito, néve humanum judicium metuito, ubi tua te conscientia pium insontémque pronunciat. Ista pati conducibile beatúmque est, néque id modesto animo, & Deo magis quàm sibimetipsi confidenti grave est. Multi multa loquuntur, ideóque eis parum adhibendum est fidei: & ut omnibus satisfiet fieri non potest. Et quanquam studuit Paulus omnibus placere, séque omnibus omnia præbuit, tamen idem humano judicio censeri minimi fecit. Præstitit ille quidem ad aliorum utilitatem salutémque pro virili quod potuit: sed quo minus aliorum judicio damnaretur aut despiceretur, prohibere non potuit, ideóque totum negotium Deo, qui totum noverat, commisit, & adversus improborum summáque cum licentia mentientium calumnias & maledicta, patientia

tientia se modestiáque defendit. Respondit tamen interdum, ne infirmis taciturnitate sua pareret offensionem. Cur tu tandem ab homine mortali damnari reformides? qui hodie vigens, cras nusquam comparet. Deum time, & homines non expaveſces. Quid in te verbis injuriisve potest quisquam? Sibi potius quàm tibi nocet, nec Dei judicium effugere poterit, quicunque tandem ille est. Habe tu Deum ob oculos, & querulis verbis noli contendere. Quod si in præsentia immerita infamia opprimi videris, id ægrè ferre noli, aut impatientia coronam tuam minuere, sed me potius in cœlum intuere, qui possum hominem ab omni probro & injuria vindicare, & pro suis quemque factis remunerari.

CAP. XLII.

De pura integráque traditione sui, ad animi libertatem obtinendam.

NAte, relinque teipsum, & me invenies. fac ut nihil tibi vendices, nihil proprium habeas, & semper lucraberis. Nam majoribus insuper donabere, simul atque teipsum non revocaturus tradideris. S. Domine

Domine quoties me tradam, & in quibus me relinquam? D. Semper & omni hora tum in parvis tum in magnis rebus. Nihil excipio: quin in omnibus nudatum te inveniri volo. Alioquin quî possis esse meus, & ego tuus, nisi sis ab omni propria voluntate intus foríque spoliatus? Hoc quanto celerius egeris, tanto melius tecum agetur: & quanto plenius & sincerius, tanto & magis mihi placebis, & plus lucrabere. Nonnulli sese tradunt illi quidem, sed cum aliqua exceptione. Neque enim plenè Deo confidunt, ideóque ut sibi provideant dant operam. Alii primò etiam totos se dedunt: sed postea pulsante tentatione ad sua redeunt, ideóque in virtute minimè proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem, & jucundissimum meæ familiaritatis beneficium nunquam aspirabunt, nisi antegressa fuerit sui integra traditio immolatióque quotidiana, sine qua ut Dei conjunctione fruaris nec fit nec futurum est. Dixi tibi sæpissime, & nunc iterum dico: relinque tradéque teipsum, & fruêris alta pace animi. Da totum pro toto, nihil exige, nihil repete: in me merè & citra hæsitationem mane, & me habebis: animóque liber, & à tenebris immunis eris. Hoc conare, hoc ora, hoc

ut

ut optes operam dato, ut teipſo planè exutus nudus nudum Jeſum ſequare, tibíque mortuus mihi vivas in perpetuum. Tunc abeunt & vanæ imaginationes, & improbæ perturbationes, & curæ ſuperfluæ: tunc & immoderatus timor faceſſet, & intemperans morietur amor.

CAP. XLIII.

De rebus externis ritè adminiſtrandis, déque confugiendo ad Deum in periculis.

NAte, illud tibi diligenter curandum eſt, ut in omni & loco & externa actione atque negotio animum liberum & ſui compotem habeas, omniáque tibi, non te illis ſubjicias, actionúmque tuarum non ſervus ſis aut mancipium, ſed dominus, ſed rector, ſed verè manumiſſus, & Hebræus, in liberorum Dei ſortem libertatémque tranſlatus, qui præſentia calcantes, æterna ſpeculantur, & mortalia ſiniſtro, cœleſtia dextro oculo intuentur: quos temporalia non trahunt ad inhærendum: ſed potius ea ipſi trahunt ad bene ſerviendum, ſicut & à Deo & à ſummo opifice conſtituta ſunt, qui nihil

nihil inordinatum reliquit in rebus à se conditis. Jam verò si in omni casu non rei speciei inhæseris, neque carnali oculo visa auditáve lustraveris, sed in quaque re protinus in tabernaculum ad consulendum Dominum cum Moyse intraveris, audies nonnunquam divinum responsum, déque multis tum præsentibus tum futuris doctus redibis. Semper enim Moyses ad tabernaculum se recepit in dubiis & quæstionibus solvendis, confugítque ad precationis opem ad pericula hominúmque improbitatem propulsandam. Sic & tu in cordis tui penetrale debes confugere, divinam opem intentius implorando. Nam propterea deceptos à Gabaonitis Josuam cæteróſq, Israelitas fuisse memoriæ proditum extat, quod Dominum non prius consuluerunt: sed dulcedini verborum creduli pietatis specie delusi sunt.

CAP. XLIV.

Ne importunus sit homo in negotiis.

NAte, causam tuam mihi semper committito: ego eam suo tempore ritè componam. Expecta decretum meum, & senties inde profectum. S. Domine libenter

benter equidem rem omnem tibi committo, quia parum mea proficit cogitatio. Atque utinam non sic essem de futuris casibus solicitus, sed me incunctanter arbitrio tuo subjicerem. D. Nate, sæpe rei cujuspiam cupidus homo eam affectat: deinde eandem adeptus aliter sentire incipit: quippe cum durabiles non sint ejusdem rei cupiditates, sed vos ad alia atque alia impellant. Itaque vel in minimis seipsum relinquere non est minimum, éstque verus hominis profectus in sui abnegatione positus, ut qui id præstiterit, is liberrimus sit atque tutissimus. Sed antiquus ille hostis omnibus bonis adversans à tentatione nunquam cessat, & noctes diésque graves molitur insidias, si fortè incautos in fraudis laqueum præcipitare possit. Quare vigilate & orate, inquit Dominus, ne intretis in tentationem.

CAP. XLV.

Hominem nihil ex seipso habere boni, neque de ulla re gloriari posse.

DOmine, quid est homo ut tu sis ejus memor? quid est homine natus, ut eum cures? quid promeruit ut eum favore

vore tuo prosequereris? Domine quid possum conqueri si me deserueris? aut quid meritò expostulare, si mihi postulata non concesseris? Certè hoc mihi vere cogitare licet ac dicere: Domine nihil ego sum, nihil per me boni habeo, quin omnium inops ad nihil semper tendo. Quod nisi à te adjutus, & intus in animo instructus fuero, totus efficior tepidus & dissolutus. Tu verò Domine semper idem es, idémque permanes in æternum, semper bonus, justus, sanctus, qui omnia bene, juste, sancte facias, & cum sapientia componas. At ego ad defectum magis quàm ad profectum pronus, non semper in eodem statu perduro, quippe temporis vicissitudinibus obnoxius. Sed idem tamen te manum adjutricem porrigente facile recreor, quandoquidem solus sine ulla humana ope auxiliari potes, méque usqueadeo confirmare, ut vultus meus jam in diversa non mutetur, sed in te uno animus meus corrigatur & acquiescat. Itaque si dum vel animi religionem desidero, vel aliqua necessitate ad te quærendum (quippe cum nemo sit qui me consoletur) impellor, omnem humanam consolationem scirem abjicere, equidem de favore tuo meritò bene sperare, nonnunquamque consolationis donum cum

lætitia expectare possem. Denique tui est beneficii quicquid unquam mihi bene succedit: ego tibi vanus & nihili homuncio sum, inconstans & infirmus.

Igitur gloriari unde possim? aut cur suspici cupiam? de nihilo videlicet: at id quidem vanissimum est. Verè pestilentissima & inanissima res est ambitio, quæ hominem & à vera gloria abstrahat, & cœlesti favore spoliet. Nam dum sibi placet homo, tibi displicet: dum humanis laudibus inhiat, veris virtutibus privatur. Est autem vera gloria, sanctáque lætitia, de te, non de seipso gloriari; déque tuo nomine, non de sua virtute gaudere, aut re ulla nisi propter te delectari. Ergo tuum, non meum nomen laudetur: tuum, non meum opus extollatur: tuum illud sanctum nomen ita celebretur, ut ego nulla hominum laude afficiar. De te perpetuò lætus gloriabor: de me nihil nisi de infirmitatibus meis. Appetant Judæi mutuam inter se gloriam: ego ei studebo quæ à solo Deo est. Omnis quidem humana gloria, omnis honor mortalis, omnis mundana excelsitas, si cum tua ista æterna gloria conferatur, vanitas est & stultitia. O mea veritas, mea misericordia, mi Deus, beata Trinitas, tibi soli laus, virtus, ho-

honor, gloria, in omnem seculorum perpetuitatem. Amen.

CAP. XLVI.

De mortalis honoris contemptu.

NAte, tua nihil referre putato, si alios honorari & extolli, te verò despici contemníque videas. Erige ad me in cœlum animum, & ab hominibus in terris contemni non ægrè feres. S. Domine in cæcitate sumus, & vanitate facile seducimur. Si rectè meipsum inspicio, nunquam mihi ab ulla re facta est injuria, quo fit ut quod de te meritò conquerar non habeam. Sed quia in te & frequenter & graviter peccavi, meritò armatur in me omnis rerum natura. Igitur mihi infamia & contemptus, tibi laus, honor, gloria debetur. Ac nisi me sic comparavero, ut me ab omnibus despici atque derelinqui, planéque nullo loco haberi æquo animo feram, non possum nec animum consequi pacatum atque stabilem, neque divinitus illustrari, nec tibi plenè conjungi.

CAP. XLVII.

Pacem sibi in hominibus non esse collocandam.

NAte, si tibi pacem in quoquam mortalium, propter tuam cum illo concordiam atque consuetudinem collocaveris, instabilis eris & inquietus. Sin te ad sempiternam immortalémque veritatem receperis, amici discessu obitúve non cruciabere. Tanto enim magis Deo propinquat homo, quanto ab omni solatio terreno longius recedit: tantóque in Deum altius ascendit, quanto in se profundius descendit, quantóque magis sibi vilescit. Qui verò boni quidpiam sibi arrogat, is Dei favorem in se vigere prohibet, quippe cum Sancti Spiritus favor submissum animum semper quærat. Si tu teipsum plánè in nihilum redigere, atque ab omni creato amore eximere scires, equidem in te magna cum beneficentia defluerem. Sed dum tu in res creatas intueris, subtrahitur tibi creatoris aspectus. Disce teipsum in omnibus ob creatorem vincere: ita fiet ut ad Dei cognitionem pervenias. Vel quantulacunque

res

res si intemperanter amatur & respicitur, à summo bono retardat, hominémque vitiat.

CAP. XLVIII.

In vanam secularémque scientiam.

NAte, elegantibus acutísque hominum dictis moveri nolito. neque enim in sermone, sed in virtute, situm est regnum Dei. Attende verba mea quæ & animos accendunt, & mentes illuminant, & igniculos injiciunt, & veram afferunt consolationem. Nunquam quicquam eo consilio legas, ut doctior aut sapientior esse videare: sed ut vitia interimas operam dato: hoc enim tibi plus proderit, quàm multarum difficilium quæstionum notitia. Ubi multa legeris cognoverísque, ad unum tandem veniendum erit principium. Ego is sum qui homines scientiam doceo, & parvulis perspicatiorem intelligentiam concilio, quàm à quoquam hominum doceri queat: ita ut quos alloquar, facile sapientes evadant, & in spiritu multum proficiant. Væ illis qui curiosa multa ex hominibus quærunt, & viam mihi serviendi parum

curant. Veniet tempus illud quum existet magister magistrorum Christus dominus angelorum, qui ab omnibus rationes exigat, omniúmque conscientiam examinet: cum quidem Jerosolyma adhibitis lucernis perscrutabitur, fientque manifesta quæ in tenebris latuerint, tacentibus linguarum argutiis. Ego is sum qui demissam mentem uno momento sic attollo, ut veritatis æternæ plures capiat rationes, quàm quis vel decem annorum studio literario consequi possit. Ego doceo sine strepitu verborum, sine turba opinionum, sine fastu ambitionis, sine pugna argumentorum.

Ego is sum qui doceo terrena despicere, præsentia fastidire, æterna quærere & sapere, fugere honores, ferre offensiones, omnem spem in me ponere, extra me nihil cupere, & me super omnia ardenter amare. Nam amando me quidam divina penitus ita didicit, ut mira loqueretur, plúsque omnia relinquendo profecit, quàm ulla studiorum subtilitate potuisset. Sed aliis communia, aliis singularia eloquor, nonnullis in signis & figuris suaviter appareo, aliis in multo lumine arcana patefacio. librorum quidem una vox est, quæ non omnes æquè instruat. At ego intus sum doctor veritatis,

tis, animorum scrutans, cogitationum intelligens, actionum promovens, & tantum cuique tribuens, quantum æquum esse judico.

CAP. XLIX.

De non attrahendo ad se res exteriores.

NAte, in multis insciam te esse oportet, & pro mortuo in terris te ducere, præque eo cui totus orbis sit crucifixus. Multa etiam surda aure præterunda sunt, & quæ ad pacem tuam pertineant cogitanda. Utilius est oculos ab iis quæ displicent, avertere, & suam cuique sententiam relinquere, quàm contentiosis sermonibus servire. Si cum Deo tibi probè convenerit, inque ejus judicium intuitus fueris, facilius vinci te sustinebis. S. O Domine quò deventum est? en breve damnum defletur, ob exiguum quæstum laboratur & curritur, vixque tandem sub noctem domum reditur, & spirituale detrimentum oblivioni traditur. Quod parum, ne dicam nihil prodest, huic studetur: & quod summè necessarium est, negligenter præteritur:

usqueadeo totus in externa effluit homo, ac nisi cito resipiscat, libens in exterioribus jacet.

CAP. L.

Non omnibus esse credendum : itémq; de facilitate lapsus verborum.

OPitulare mihi, Domine, in hac calamitate : nam hominum quidem inane est præsidium. Quàm sæpe ibi non inveni fidem, ubi fore putavi? rursúmque ibi reperi, ubi minus speraſſem? usqueadeo vana spes est in hominibus, & in te uno, Deus, salus est posita justorum. Agimus tibi gratias, Domine Deus, ob omnia quæ nobis accidunt infirmis & instabilibus, quíque facile fallamur & mutemur. Quis est, qui se omnibus in rebus ita cautum circumspectúmque præbere queat, ut non aliquando in aliquam fraudem difficultatémque veniat? Sed tibi, Domine, qui confidit, animóque simplici studet, is non ita facile labitur, aut si in aliquam incidit calamitatem, quantacunque tandem difficultate implicetur, cito à te vel inde eripitur, vel consolatione confirmatur, quippe

quippe qui eos qui in te ſpem habent, ad extremum non deſeras. Equidem rari ſunt fidi amici, qui in omnibus perſeverent rebus adverſis: tu, Domine, tu ſolus es fideliſſimus in omnibus, neque quiſquam tui ſimilis eſt. O quàm ſapuit ſancta illa anima quæ dixit: Confirmata eſt mea mens, & in Chriſto fundata. Si ſic mecum ageretur, non tam facile me ſolicitaret humanus timor, nec verborum jacula moverent. Sed quis omnia prævidere, quis cavere futura mala queat? Quod ſi quamvis præviſa, tamen ſæpe lædunt, quanto feriunt improviſa gravius? Sed cur mihi miſer non melius proſpexi? aut cur aliis tam facile credidi? Verùm homines ſumus, & quidem fragiles, etiamſi à multis angeli exiſtimemur & dicamur. Cui vero credam, Domine, cui niſi tibi, qui ipſa veritas es, neque fallis neque falli potes. Nam homines quidem omnes ſunt mendaces, infirmi, inſtabiles, caduci, maximè in verbis, ut non temere protinus credi debeat quicquid veri ſpeciem præ ſe fert, quo fit ut prudenter prænonueris cavendos eſſe homines: & ſuos cujuſque domeſticos eſſe ipſius inimicos, neque credendum eſſe dicentibus: hic adeſt, aut illic adeſt. Doctus ſum damno meo, atque

que utinam cautior inde, non insipientior efficiar. Cautus esto (inquit quidam) cautus esto, & quod dico, tacitè habeto. Deinde tacente me, & illud occultum credente ipsemet silere non potuit, quod sileri jusserat, sed statim & me & se prodito abiit. Ab hujusmodi fabulis & incautis hominibus tuere me Domine, ne unquam in eorum manus incidam, aut talia committam. Suggere ori meo vera stabiliáque dicta, callidámque linguam à me procul amove. Nam quod mihi fieri nolim, id alteri ne faciam omnino cavere debeo. Quam bona quámque tranquilla res est de aliis silere, neque omnia nullo discrimine credere, neque facile plusculum eloqui, paucísque se judicare, sempérque te animorum cognoscentem quærere, neque quovis verborum vento circumferri, sed omnia tum interiora tum exteriora arbitrio nutúque tuo cupere perfici. Quam tutum est ad Dei favorem retinendum humanum fugere splendorem, nec ea appetere quæ sua specie sunt admirationi: sed illa omni diligentia sectari quæ vitæ correctionem & pietatis ardorem afferunt. Quàm multis nocuit cognita & præpropere laudata virtus? rursum quàm profuit eadem silentio servata in hac fragili

gili vita, quæ tota tentatio fertur & malicia?

CAP. LI.

De habenda in Deo confidentia, si maledictorum jaculis appetare.

NAte, constantem te præbeto, & in me spem sitam habeto. quid enim sunt verba nisi verba, quæ per aërem volantia, lapidem non lædant? Si sons es, vide ut te corrigere velis. Sin nullius tibi peccati conscius es, da operam ut calumniam in Dei gratiam æquo animo feras, & saltem verba interdum toleres, qui verberum asperitatem tolerare nondum queas. Cur verò tantula animum tuum commovent, nisi quia adhuc carnalis es, & hominum majorem, quàm debes, rationem habes? Nam quia despici metuis, reprehendi ob delicta non vis, & excusationum quæris umbracula. Sed inspice te diligentius, & cognosces vivere adhuc in te mundum, & vanum amorem placendi hominibus. Cum enim ob commissa tua contundi pudefierique refugias, ex eo utique perspicuum fit nec verè modestum te, nec verè vel

mundo te, vel tibi mundum esse mortuum. Sed audi verba mea, & non curabis vel decem millium hominum verba. En si in te dicerentur quæcunque vel fingi malicioſiſſimè poſſunt, quid tibi ea nocerent, ſi ea ferri ſineres, neque pluris quàm feſtucam penderes? nunquid vel pilum tibi evellerent? Sed qui & parvi animi eſt, nec Deum habet ob oculos, is facile male dicto movetur. Qui verò mihi confidit, nec à ſuo judicio pendet, is humano terrore vacat. Ego enim arcanorum omnium judex ſum & cognitor: ego quo pacto ſit acta res ſcio, ego & injurium & injuriam paſſum novi, à me ortum eſt iſtud negocium méque permittente accidit, ut multorum hominum mentes patefiant. Ego & de ſonte & de infonte judicabo: ſed prius utrúmque occulto judicio explorare volui. Hominum teſtimonium ſæpe fallit: meum judicium verax eſt, idémque confiſtet non evertendum. & latet illud quidem plerunque, atque à paucis penitus perſpicitur: ſed nunquam vel errat, vel errare poteſt, etiam ſi inſipientibus parum æquum eſſe videatur. Itaque ad me confugiendum eſt in omni judicio, nec ſuo cuique utendum eſt arbitrio. Juſtus quidem nullo ſibi divinitus oblato caſu pertur-

turbatur, neque vel calumnias admodum curat, vel ob aliorum justas sui excusationes inaniter exultat. Perpendit enim eum esse me qui corda renésque scruter, neque ex aspectu aut humana specie judicem. Nam sæpe in oculis meis culpandum reperitur, quod hominum judicio laudandum est. S. Domine Deus judex juste, fortis, patiens, qui hominum fragilitatem pravitatémque nosti, esto robur meum omnísque fiducia. Neque enim mihi satis est conscientia mea: tu nosti ignota mihi, itaque in omni reprehensione submittere me, eámque molliter ferre debui: quod si quando non præstiti, ignosce mihi propitius, néque iterum hoc beneficio affice, ut me patientiorem deinceps præbeam. Nam conducibilior est mihi tua singularis misericordia ad veniæ consequutionem, quàm meæ justitiæ opinio ad latentis conscientiæ defensionem. At licet mihi nullius peccati sim conscius, non tamen idcirco sum absolvendus, quippe cum remota misericordia tua, nullus apud te mortalium sit absolvendus.

CAP. LII.

CAP. LII.

Ob æternam vitam omnia gravia eſſe toleranda.

NAte, noli vel laboribus frangi, quos mea cauſa ſuſceperis, vel rebus adverſis uſqueadeo dejici: quin te mea promiſſio in omnibus caſibus roboret atque conſoletur, qui ſatis idoneus ſum ad immenſa præmia reddenda. Non tu hic diu laborabis, neque ſemper vexabere doloribus. expecta pauliſper, & videbis celerem finem malorum, erítque cum ceſſabit omnis labor & tumultus. Exiguum & breve eſt quicquid tempore finem habet. Quocirca age ut agis, labora fideliter in vinea mea, ego ero merces tua. Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, patere viriliter adverſa, digna eſt his omnibus & majoribus præliis vita æterna. Veniet pax una die quæ nota eſt Domino, & erit non dies aut nox hujus ſcilicet temporis, ſed lux perpetua, claritas infinita, pax firma, tuta requies. Tunc non dices illud: Utinam liberer ex hujus mortis corpore. neque item clamabis: Hei mihi cui tandiu ſit hic habitandum.

dum. nam & mors peſſundabitur, & ſalus erit nunquam intermoritura, angor nullus, lætitia beata, ſocietas dulcis & honeſta. O ſi vidiſſes ſanctorum in cœlo coronas perpetuas, quantáque nunc quoque geſtiant gloria, qui iſti mundo olim contempti, vel ipſa vita indigni putabantur: profectò tu te protinus ad terram dejiceres, malléſque vel omnibus parêre, quàm vel uni imperare, nec iſtius vitæ lætos dies concupiſceres: quin potius Dei cauſa adverſis premi gauderes, & nullo loco inter homines haberi, maximum lucrum duceres.

Quod ſi tibi hæc arriderent, & altius in animum dimitterentur, ne ſemel quidem conqueri auderēs. Scilicet ob æternam vitam non omnia ſint laborioſa toleranda: aut divinum regnum vel adipiſci vel amittere tantula res eſt.

Attolle in cœlum oculos: en unà mecum omnes ſancti mei, qui in iſta vita acre certamen obiere, nunc gaudent, nunc conſolationem percipiunt, nunc tuti ſunt, nunc requieſcunt, mecum in regno patris mei ſine fine permanſuri.

CAP. LIII.

CAP. LIII.

De æternitatis die, & hujus vitæ angoribus.

O Supernæ civitatis manſio beatiſſima, ô dies æternitatis clariſſima, quam nulla nox obſcurat, ſed ſumma veritas ſemper irradiat: dies ſemper læta, ſemper tuta, ſtatu nunquam in contraria mutando. O utinam illuxiſſet illa dies & omnia hæc mortalia finem adepta forent. Lucet illa quidem ſanctis perpetua claritate ſplendens, ſed non niſi procul ac velut in ſpeculo, quippe peregrinantibus in terra. Norunt cœli cives quàm læta ſit illa: gemunt exules Evæ nati, quod tam amara plenáque moleſtiarum ſit hæc dies hujus temporis & parvi, & mali, pleníque doloribus & angoribus, ubi homo tot peccatis inquinatur, tot malis irretitur, tot urgetur timoribus, tot curis diſtenditur, tot curioſitatibus diſtrahitur, tot implicatur vanitatibus, tot erroribus circunfunditur, tot laboribus atteritur, premitur tentationibus, enervatur deliciis, egeſtate cruciatur. O quando finis erit horum tot labo-

laborum? quando tandem liberabor à miſera hac ſervitute vitiorum? quando unius tui, Domine, memor ero? quando in te plene lætabor? quando omni impedimento carens, vera libertate fruar, ſine ulla vel mentis vel corporis moleſtia? quando erit pax ſolida, pax imperturbabilis atque tuta, pax intus & foris, pax ex omni parte firma? Jeſu bone quando te coram videbo? quando regni tui gloriam contemplabor? quando eris mihi omnia in omnibus? aut quando tecum degam in regno tuo, quod ab omni æternitate tibi dilectis præparaſti. Relictus ſum inops & exul in hoſtili ſolo, ubi quotidiana bella, ubi vigent infortunia maxima. Solare exilium meum, mitiga dolorem, quando ad te ſumma animi cupiditate anhelo. Nam ab hoc quidem mundo quicquid offertur ad ſolatium, id mihi eſt oneri. Te penitus frui cupio, ſed apprehendere nequeo. Opto inhærere cœleſtibus, ſed deprimunt res temporales, & non interemptæ affectiones. Mente omnia ſuperare volo, ſed carni invitus ſubjacere cogor. Sic ego infelix homo mecum ipſe pugno, ſúmque mihimetipſi gravis, dum ſurſum ſpiritus, deorſum caro tendit. Quantum intus certamen patior, dum mente tracto cœ-

cœlestia, & mox oranti occurrit turba carnalium? Mi Deus noli à me procul discedere, neve præ ira tuum me aversare. Dissipa fulguris tui splendore omnes quæ ab hoste injiciuntur imaginationes, eásq; jactis sagittis disturba. recollige ad te sensus meos, fac ut mundanorum omnium obliviscar, útque vitiorum imaginationes cito abjiciam atque contemnam. Succurre mihi, æterna veritas, ut nulla me moveat vanitas. Adveni cœlestis suavitas, fugiente adventu tuo omni impuritate. Illud quoque mihi misericorditer ignosce & veniam da, quoties in precibus aliud quàm te revolvo. Etenim ut verum fatear, admodum distrahi soleo, ac sæpenumero ibi non sum, ubi corpore sto aut sedeo: sed potius quò cogitationibus feror. ibi sum, inquam, ubi mea est cogitatio: ubi mea frequenter versatur cogitatio, ibi est quod amo: quódque me aut naturaliter delectat, aut ex consuetudine placet, id mihi facile occurrit. Hanc ob causam tu veritas aperte dixisti, Ubi est thesaurus tuus, ibidem & animus. Si cœlum amo, cœlestia libenter perpendo. Sin mundum amo, mundi rebus secundis gratulor, & ejusdem res adversas doleo. Si carnem amo, carnalia subinde imagi-

nor:

nor: ſin ſpiritum, de ſpiritualibus cogitare me delectat. Quæcunque enim amo, de iis libenter & loquor & audio, eorúmque imagines domum mecum reporto. Enimvero beatus ille qui propter te, Domine, humana omnia miſſa facit, naturæ vim infert, carníſque cupiditates ſpiritus ardore crucifigit, ut ſerenata conſcientia, puras tibi preces libet, dignúſque ſit qui angelorum cœtibus interſit, omnibus terrenis tum foris tum intus excluſis.

CAP. LIV.

De æternæ vitæ deſiderio, & quanta ſint certantibus bona promiſſa.

NAte quum tibi beatitudinis æternæ deſiderium deſuper infundi ſentis, & ex tabernaculo corporis exire concupiſcis, ut claritatem meam ſine viciſſitudinis umbra contemplari poſſis, aperi animum tuum, & ſanctum hunc afflatum avidiſſime accipe. Age ſummas ſupernæ bonitati gratias, quæ tecum tam benigne agat, te tam clementer inviſat, tam ardenter excitet, tam valide ſublevet, ne tuopte pondere ad terreſtria labaris. Ne-

Neque enim id cogitatione conatúve tuo consequeris, sed sola dignatione supernæ gratiæ aspectúsque divini, ut cùm in cæteris virtutibus, tum in primis in modestia proficias, & ad futura certamina te præpares, operámque des ut mihi totis animi viribus adhæreas, ardentíq; voluntate servias. Nate sæpe ignis ardet, sed flammæ semper comes est fumus. sic & nonnulli desiderio flagrant rerum cœlestium, & tamen à carnalium affectionum tentatione liberi non sunt, ideóque non planè ob solam Dei gloriam ea faciunt, ad quæ ferenda ejus opem tam cupide petunt. Tale est & tuum sæpe desiderium, cujus tamen summam esse sinceritatem præ te fers. Neque enim parum perfectum est, quod privata commoditate est infectum. Petito non quod tibi jucundum commodúmque, sed quod mihi acceptum sit & glorioſum. nam si recte judicas, decretum meum & desiderio tuo & omnibus quæ desiderantur, præferre sequíque debes. Novi desiderium tuum, frequentésque gemitus audivi. jam velles esse in gloriosa libertate natorum Dei: jam te delectat æterna domus, & cœlestis patria plena gaudio: sed nondum venit hora illa, quin adhuc aliud tempus est, belli videlicet, laboris, &

& explorationis. optas summo repleri bono: sed id assequi nondum tibi licet. Ego is sum (inquit Dominus) quem expectare debes donec veniat regnum Dei. Explorandus es adhuc in terris, & in multis exercendus. Concedetur equidem tibi interdum consolatio, sed plena satietas non item. Quocirca constantem te fortémque præbeto tum in agendo, tum in patiendo naturæ contraria. Oportet te novum induere hominem, & in alterum virum mutari. sæpéque tibi & facienda sunt quæ nolis, & omittenda quæ velis. Aliis sui conatus succedent, tibi non item: aliorum dicta audientur, tua pro nihilo ducentur: alii patientes impetrabunt, tu repulsam patiere: alii hominum ore magni celebrabuntur, de te tacebitur: aliis munia obeunda committentur, tu ad nihil utilis judicabere. Has ob causas nonnunquam dolebit natura tua, magnúmque certamen tolerabit: sed magnum bonum inde consequeris, si id silentio tuleris. His & hujus generis aliis explorari solet fidelis Domini servus, ecquid seipsum abnegare, & in omnibus frangere queat. ac vix quicquam est in quo mori æquè è re tua sit, ac in eo ut quæ voluntati tuæ adver-

versentur, ea videas & perpetiaris, maximè dum absurda & tuo judicio minus utilia imperantur: in quibus quia majoris potestati, cui subjectus es, resistere non audes, fit ut alterius nutui omissa omni tua sententia obtemperare durum tibi videatur. Sed considera, nate, quis fructus, quantum præmium quàm brevi labores istos sit sequuturum, & non ægrè feres, sed patientiæ solatium percipies maximum.

Nam pro brevi ista, quam nunc sponte reliqueris, voluntate frueris in cœlo perpetua. Ibi quippe quicquid voles, quid optare poteris, invenies: ibi bonorum omnium copiam nullo amittendi timore habebis, ibi tua voluntas una mecum nihil unquam extraneum privatúmve cupiet: ibi nullus tibi resistet, nemo de te conqueretur, nemo te impediet, quin optata universa præsto aderunt, animíque tui cupiditatem cumulatissime explebunt. Ibi reddam gloriam pro tolerata contumelia, laudis amictum pro mœrore, pro infimo loco regiam sedem in sempiternum. Ibi apparebit fructus obedientiæ, gaudebit labor pœnitentiæ, modestáque subjectio glorioſe coronabitur. Quamobrem nunc te omnium imperio modeſte ſubjungito, neque quis

dicat

dicat aut jubeat curare, sed illud in primis operam dato ut sive superior aliquis, sive æqualis, sive etiam inferior aliquid à te postulaverit aut etiam inuerit, omnia boni consulas, & sincera voluntate exequi studeas. Quærant alii alia, glorientur alii in aliis, laudentúrque vel ab immumeris: tu non nisi in tui contemptu, & in meo imperio exequendo, meáque gloria curanda gaudeto, atque illud unicè optato ut sive per vitam, sive per mortem Deus in te semper honoretur.

CAP. LV.

Quemadmodum malis pressus homo sese Deo tradere debeat.

AGO tibi, Deus sancte pater, immortales gratias, quod quæ tu vis (vis autem nihil nisi bonum) fiunt. In te lætor ego tuus, non vel in me, vel in quoquam alio: nam tu solus vera lætitia, tu mea spes & corona, tu gaudium honórque meus, Domine: denique nihil nisi à te acceptum habeo, idque nullo meo merito: tua sunt quæcunque vel dedisti vel fecisti. Ego inops, & laboribus ab ineunte ætate agitatus animo

mo doleo, idque nonnunquam ita ut erumpant lachrymæ, útque ob imminentia mala perturber. Desidero pacis gaudium, pacem natorum tuorum flagito, qui consolationis tuæ lumine pascuntur. Si tu pacem dederis, si gaudium fuderis, animum habebo plenum modulationis, laudésque tuas religiosè cantantem. Sin tu te (uti sæpissime soles) subtraxeris præceptorum tuorum via currere non potero, sed potius in genua lapsus pectus tundam, quia mecum non sic agetur ut antea, quum lucerna tua mihi desuper illucente, sub alarum tuarum umbra protegerer adversus irruentia mala. Pater juste, sempérq; laudande, venit hora qua ego tuus explorer. Pater amande, æquum est ut hac hora aliquid tua causa patiar. Pater perpetuò venerande, venit hora quam tu ab omni æternitate futuram sciebas, ut ego ad exiguum tempus sic foris succumbam, ut intus semper apud te vivam, útque paulisper contemnar, deprimar, deficiam coram hominibus, malísque & languoribus affligar, quo denuo tecum in aurora novæ lucis resurgam, & in cœlestibus illustris efficiar. Pater sancte, tu sic statuisti, sic voluisti, quodque fieri præcepisti, id factum est. Hoc enim beneficii à te confertur

fertur in amicum tuum, ut amore tui malis afficiatur in hac vita, quoties, & à quo, & quomodo tu fieri permiseris. Nam nec sine consilio providentiáque tua, nec sine causa quicquam fit in terris. Et quidem è re mea est, Domine, quod me depressisti, ut instituta tua discam, & omnem animi fastum atque arrogantiam abjiciam. Mihi utile est pudore fuisse suffusum, ut à te potius quàm ab hominibus consolationem petam. Neque non ex eo imperveſtigabile judicium tuum expaveſcere didici, qui justos unà cum impiis affligas, sed non sine æquitate & justitia. Ago tibi gratias, qui me malis afficere nihil peperceris, sed acerbos cruciatus, dolores, angores foris intúsque mihi inflixeris. in quibus qui me consoletur, ex omnibus qui sub cœlo sunt nullus est, sed tu solus is es, mi Domine & Deus, cœlestis animarum meditus, qui & vulneras & sanas, qui ad inferos deducis, & idem reducis. Tua me correctio petit, tua virga docet: en ego me, pater chariſſime, correctionis tuæ virgæ subjicio: feri dorsum cervicémque meam, ut pravitatem meam sub tuam voluntatem flectam, fac me pium modeſtúmque discipulum, sicuti probè facere consueviſti, ut tibi ad nutum plane

obtemperem. Tibi me meáque omnia ad corrigendum commendo, quando hîc quàm in poſterum corrigi præſtat. Univerſa tu & ſingula ſcis, neque te quicquam latet in humana conſcientia. Tu futura antequam fiant, noſti, neque eſt quod & de iis quæ in terris geruntur, doceat, aut admoneat quiſquam. Tu ſcis quid mihi ad proficiendum conducat, quantúmque proſint res adverſæ ad vitiorum quaſi rubiginem abſtergendam. utere erga me judicio arbitrióque tuo, neve me ob nocentem vitam meam nulli melius aut clarius, imo nulli prorſus niſi tibi uni notam deſpicito. Da mihi, Domine, ſcire quæ ſcienda ſunt, amare quæ amanda, laudare quæ tibi ſumme placent: ſuſpicere quæ tuo judicio precioſa ſunt, & vituperare quæ oculis tuis ſordent. Noli committere ut ego vel ex exteriorum oculorum aſpectu judicem, vel ex imperitarum aurium auditu ſententiam feram: ſed vero judicio tum viſibilia tum ſpiritualia diſcernam, & ante omnia tuæ voluntatis arbitrium ſemper exquiram. Falluntur ſæpe hominum ſenſus in judicando, falluntur & hujus amatores ſeculi tantum viſibilia amando. Nunquid tanto melior eſt homo, quanto homini major habetur? fallax fal-

fallacem, vanus vanum, cæcum cæcus, infirmum infirmus decipit dum extollit, veréque probro afficit, dum inaniter laudat. Nam quantus quisque tuo judicio est, tantus re vera, ac non major est, ut rite dixit quidam.

CAP. LVI.

Humilibus operibus insistendum esse, quum deficitur à summis.

NAte, non potes perpetuò in ardentissimo virtutum studio, summóq, res divinas contemplandi gradu consistere, quin necesse est ob originalem corruptionem ut interdum ad inferiora descendas, & vitæ mortalis onus etiam invitus & cum tædio feras. Quandiu mortale corpus circumferes, corporis tædium gravitatémque senties. Itaque sæpe tibi in carne de carnis onere gemendum est, quod spiritualibus studiis & divinæ contemplationi sine intermissione inhærere non potes. Hic tibi ad humilia & exteriora opera confugere expedit, téque in bonis actionibus recreare, & dum ego supernè ad te visendum veniam firma cum confidentia expectare, exiliúmque

tuum & mentis jejunitatem patienter ferre, donec iterum à me inviſaris, & ab omnibus angoribus libereris. Nam faciam te laborum obliviſci, & interiore quiete perfrui. Aperiam tibi divinarum literarum campum, ut geſtienti animo percurrere incipias viam præceptorum meorum, atque ita dicas: Non ſunt conferendæ temporis hujus calamitates cum futura gloria nobis exhibenda.

CAP. LVII.

Debere hominem non conſolatione, ſed verberibus dignum ſe exiſtimare.

DOmine, non ſum conſolatione, aut ulla ſpirituali cura tua dignus: itaque æquum te mihi præbes, dum inopem me & conſolationis expertem relinquis. Nam etiamſi mare lachrymarum funderem, nec ſic quidem conſolatione tua dignus eſſem: quin non niſi flagris pœniſque dignus ſum, qui te tam graviter tam ſæpe offenderim, ínque tam multis tantopere deliquerim. Itaque ſi res rite perpendatur, ne tantula quidem conſolatione dignus ſum. Et tamen tu clemens & miſericors Deus, qui opera tua perire non vis, ad

ad exerendas tuæ bonitatis opes in vasa misericordiæ tuæ, dignaris me nullo meo merito supra humanum modum consolari. Neque enim humanarum confabulationum similes sunt tuæ consolationes. Quid verò feci ut me ulla cœlesti consolatione prosequereris? Equidem nihil me boni feciſſe recolo, sed semper & ad peccata pronum, & ad correctionem pigrum fuiſſe. id quidem adeo verum est, ut si negem, tu refellas, neque me possit quisquam defendere. Quid peccatis meis merui, nisi Orcum & ignem æternum? Equidem vere confiteor dignum esse me omni ludibrio atque contemptu, neque decere ut inter religiosos tuos degam. Equidem ægre adducor ut faciam: sed quia verum est, faciam ut mea ipse peccata arguam, quo facilius misericordiam tuam impetrem. Quid verò dicam nocens ego, & omni probro plenus? Equidem nihil habeo quod eloquar, nisi hoc unum: Peccavi, Domine, peccavi, miserere mei, ignosce mihi, sine ut calamitatem meam pauliſper deplorem, antequam in tenebrosam & opertam mortis caligine terram migrem. Quid tu verò à fonte miseróque homine aliud exigis, quàm ut sese ob delicta sua afflictet atque deprimat? Nam in vera sui afflictatione,

animíque depressione, nascitur spes veniæ, reconciliatur Deo perturbata conscientia, recuperatur Dei favor amissus, defenditur homo ab ira futura, sibíque mutuo occurrunt cum sancto osculo Deus, & pœnitentiam agens hominis anima. Submissus, inquam, nocentis hominis peccatorum dolor, sacrificium est tibi, Domine, acceptum, longéque suavius fragrans, quam thuris suffitus. Idem jucundum illud unguentum est, quo sacros pedes tuos perfundi voluisti, qui afflictum depressúmque hominis animum nunquam aspernaris. Hic locus est perfugii adversus hostis iram: hic corrigitur & abluitur quicquid aliunde depravatum est & inquinatum.

CAP. LVIII.

Dei favorem, cum iis quorum mens terrestris est, nihil habere negotii.

NAte, precioſior est favor meus, quàm ut si rebus extraneis, terreníque consolationibus admiscéri patiatur. Itaque quicquid ei impedimento est, abjicias oportet, si te eo perfundi cupis. Quære secessum, ama solus habitare tecum, nullius

lius require confabulationem, sed potius religiosas ad Deum funde preces, ut & tua mens extimuletur, & animus bene sibi conscius sit. Totum orbem nihili facito, Deique vocatum omnibus exterioribus anteponito. Neque enim simul & mihi vacare, & pereuntibus delectari potes. A notis & charis amicis discedendum est, & ab omni mortali solatio avocandus animus: sic Christi discipulos admonet Petrus, ut se in hoc mundo pro advenis gerant & peregrinis. O quanta futura est morituro fiducia, quem nullius rei cupido in mundo detinet. Verum sic ab omnibus semotum habere animum, hominis est non ægri, neque novit interioris hominis libertatem animalis homo. Enimvero si spiritualem se fieri vult, renunciet oportet tum remotis tum propinquis, sibique à nemine magis, quam à seipso, caveat. Si teipsum perfectè viceris, cætera facilius subegeris, nam de seipso triumphare, perfecta victoria est. Qui enim se sibi sic subjectum habet, ut & appetitus rationi, & ratio mihi in cunctis obediat, hic vere & sui victor, & mundi dominus est, ad quod quidem fastigium si scandere cupis, viriliter incipiendum est, & securis admovenda radici, ut tum tui, tum omnis privati

carnalísque boni occultum intemperánsque ſtudium excidas & extirpes. Nam ex hoc uno hominis intemperantiore amore ſui pendet, quicquid fere homini radicitus extirpandum eſt, quo malo devicto & ſubacto, magna pax, perpetuáque tranquillitas ſubſequetur. Sed quia pauci ſibimetipſis perfecte mori, & ex ſeipſis plene exire conentur, fit ut plerique in ſeipſis impliciti remaneant, neque ſupra ſe ſpiritu evehi queant. Qui verò mecum libere verſari cupit, neceſſe eſt ut is pravas & intemperatas affectiones ſuas omnes interimat, neque ulli creatæ rei privato amore cupide inhæreat.

CAP. LIX.

De naturæ & gratiæ motibus diverſis.

NAte, naturæ & gratiæ motus diligenter adverte: nam ita ſubtili & inter ſe contrario modo moventur, ut niſi à ſpirituali & penitus illuminato homine vix diſcerni queant. Omnes quidem bonum appetunt, ínque ſuis dictis factíſque boni aliquid præ ſe ferunt, ideóque boni ſpecie multi falluntur. Natura callida eſt, & multos trahit, illa-

illaqueat, decipit, sempérque se finem actionum esse vult. At gratia simpliciter se gerit, & omne mali genus declinat: fallaciam nullam adhibet, omniáq; plane propter Deum facit, in eóque ad extremum requiescit. Natura mori, premi, superari, parêre, subjici recusat. Gratia sui interfectioni studet: appetitui resistit: subjici vincíque cupit, neque sua libertate vult uti: sub magisterio haberi amat neque in quenquam dominari cupit, sed sub Deo semper vivere, degere, esse. Deíque causa omnibus rebus humanis submisse subjici parata est. Natura suo commodo studet, & quid sibi lucri ex altero proveniat attendit: at gratia non quid sibi utile sit & commodum, sed quid multis prosit, magis considerat. Natura honore & gloria libenter afficitur: at gratia Deo honorem omnem gloriámque tribuit. Natura probrum contemptúmque timet: at gratia ob Christi nomen contumelia se affici gaudet. Natura ocium quietémque corporis amat: gratia ociari nescia, laborem libenter amplectitur. Natura curiosa pulchráque ambit, & à vilibus crassisque abhorret: gratia simplicibus humilibúsq; delectatur, aspera non aspernatur, nec abinduendo obsoletos pannos refugit. Na-

tura peritura intuetur, terrenis lucris gaudet, dolet damno, & quovis contumelioso verbo irritatur: at gratia æternorum rationem habet, perituris non inhæret, jactura non turbatur, neque verbis durioribus exacerbatur: quippe quæ sibi in cœlo, ubi nihil perit, thesaurum collocaverit. Natura cupida est, & libentius accipit quã donat, privati commodi amans. At gratia benigna est & liberalis, privati commodi fugiens, paucis contenta, dare quam accipere beatius judicans. Natura ad res conditas, ad carnem, ad vanitatem, ad vagationes proclivis est: at gratia ad Deum & virtutes allicit, vale dicit rebus conditis, fugit mundum, carnis cupiditates odit, vagationes cohibet, & in publico apparere erubescit. Natura externa solatia ambit, quorum illecebris permulceatur: at gratia in solo Deo quærit solatium, summóque bono supra omnia visibilia sese oblectat. Natura omnia privati lucri commodíque causa, nihil gratis facit, sempérque aut par aut majus præmium, aut laudem favorémve pro benefactis sperat, suáque facta & dona magni pendi cupit. At gratia nihil mortale quærit, nec aliam quam Deum solum sibi mercedem postulat, neque rerum ad vitam hanc necessariarum plus appetit,

quam

quam quantum ad æternam consequendam necessarium est. Natura amicorum propinquorúmque multitudine gaudet, nobilitate generísque sui natalibus gloriatur, arridet potentibus, blanditur divitibus, applaudit sui similibus. At gratia & inimicos amat, nec amicorum turba superbit, nec natalium locum ortúmve suspicit, nisi forte major ibi virtus extitit. Eadem pauperi magis quàm diviti favet: innocentis quam potentis vicem magis dolet: veraci non fallaci gratulatur: bonos semper exhortatur ad optima quæque bona maximè sectanda, Deíque filium virtutibus effingendum. Natura de egestate inopiáque facilè conqueritur: gratia inopiam fert constanter. Natura ad se omnia refert, próque se certat & contendit: at gratia ad Deum, unde originem ducit, omnia refert, sibi nihil boni ascribit, non arrogans, non contentiosa est, nec suam sententiam aliis præfert, sed in omni veri indagatione divinæ sapientiæ judicióque sese submittit. Natura scire avet, & nova audire mysteria: ostentatrix sui, & multa sensibus experiendi cupida: cognosci cupit, & ea facere, unde laudem admirationémque consequatur. At gratia novis curiosisque rebus percipiendis operam

non impendit, quippe cum illud totum ex antiqua illa labe ortum habeat, cum nihil novum ſit in terris durabile. Itaque hominem docet cohibere vanam delectationem, ab oſtentatione abſtinere, laudanda & pro ſua dignitate admiranda modeſte occultare, & ex omni re atque ſcientia utilitatis fructum, Deíque laudem & honorem quærere. Non ſe neque ſua vult prædicari, ſed Deo ob dona ſua gratias agi cupit, qui mera charitate omnia largiatur. Hæc gratia lumen eſt ſupra naturam poſitum, & Dei donum quoddam ſingulare, ac propriè electorum nota & pignus ſalutis æternæ, quod hominem de terreſtribus ad cœleſtia amando evehit, & ex carnali ſpiritualem efficit. Itaque quanto natura acrius premitur & vincitur, tanto major gratia infunditur, & interior homo novis dotibus ſecundum Dei imaginem quotidie reformatur.

CAP. LX.

De naturæ corruptione, & divinæ gratiæ viribus.

DOmine mi Deus, qui me tui ſimilem ad imaginem tui creaſti, concede mihi

mihi beneficium illud (quod quidem mihi tam necessarium, tantíque ad salutem momenti esse ostendisti) ut vincam naturam meam, ita pravam, ut me ad peccata interitúmque trahat. Sentio enim in carne mea legem peccati, quæ legi mentis meæ repugnet, méque appetitui in multis obedire cogat, ita ut ejus insultibus resistere nequeam nisi mihi opituletur tua illa sanctissima gratia, animo meo ardenter infusa. Opus est inquam tua gratia, & quidem magna, ut vincatur natura, semper ad malum ab ineunte ætate prona. Nam primi hominis vitio lapsa vitiatáque per peccatum natura, manavit hujus labis pœna in omnes homines, ut ipsa natura quæ bona & recta à te condita fuerat, pro vitio jam & infirmitate corruptæ naturæ dicatur, quia relictus ei motus ad malum & inferiora trahat. Nam quod ad exiguam illam vim attinet, quæ in ea remansit, ea est tanquam scintilla quædam latens in cinere. Hæc est ipsa ratio naturalis, atra caligine circunfusa, sic tamen ut adhuc boni malíque, & veri falsíque judicium ac discrimen habeat, tametsi nec quicquid approbat, præstare potest, nec pleno jam lumine veritatis, nec sanitate affectionum suarum potitur. Hinc fit, mi Deus,

Deus, ut lege tua, quod ad interiorem hominem attinet, delecter, ſciens præcepta tua eſſe bona, juſta, ſancta, & quæ omne malum ac peccatum arguant, fugiendúmque doceant. Sed carne ſervio legi peccati, dum appetitui magis quam rationi obedio. Hinc fit ut adſit quidem mihi voluntas: ſed præſtandi facultatem non invenio. Hinc ſæpe multa bene facere ſtatuo: ſed quia deeſt divinus favor, qui infirmitatem meam adjuvet, fit ut vel ob levem repugnantiam reſiliam ac defetiſcar. Hinc fit ut perfectionis viam agnoſcam equidem, & quid ſit officii mei ſatis perſpicue videam: ſed meæ labis pondere preſſus ad perfectiora non aſſurgam. O quàm mihi neceſſaria eſt, Domine, tua gratia, tum ad inchoandum bonum, tum ad progrediendum atque perficiendum. nam neque ſine ea quicquam poſſum & eadem me confirmante, omnia in te poſſum. ò verè cœleſtis gratia, ſine qua nulla hominis merita, nulla naturæ dona ullo in precio ſunt habenda. Nihil artes, nihil divitiæ, nihil pulchritudo, aut fortitudo, nihil ingenium aut eloquentia apud te momenti habent, Domine, ſine gratia. nam naturæ quidem dona bonis cum malis ſunt communia, at gratia donum eſt

electo-

electorum proprium, qua præditi æterna vita digni habentur. denique tanti eſt, ut ſine ea nec vaticinandi donum, nec miraculorum effectio, nec abſtruſiſſima rerum arcanarum perſpicientia, ullius ſit precii: quin neque fides, neque ſpes, neque virtutes cæteræ tibi ſine charitate & gratia acceptæ ſunt. O beata gratia, quæ ſpiritu pauperem, virtutibus divitem facis: eadémque bonis divitem reddis animo ſummiſſum. Veni, deſcende ad me, reple me manè conſolatione tua, ne me præ mentis laſſitudine ac jejunitate deficiat animus. Quæſo te, Domine, dignare me tua gratia: ea enim mihi ſatis eſt, quamvis cæteris quæ natura cupit, non impetratis. Ea, inquam, mihi ſi adſit, nullius tentationis, nullius calamitatis malum metuam. Hæc mihi fortitudo eſt: hæc conſilium adfert & auxilium: hæc eadem univerſis & hoſtibus potentior, & ſapientibus ſapientior eſt. Magiſtra eſt veritatis, doctrix diſciplinæ, lumen animi, angorum ſolamen, triſtitiæ fugatrix, timoris ſublatrix, nutrix religionis, parens lachrymarum. Denique ſine ea quid ego ſum niſi aridum lignum, & ſtirps inutilis atque abjicienda? Hæc igitur tua gratia, Domine me ſemper & antecedat & ſequatur, effi-

efficiátque ut recte factis perpetuo incumbam, per Jesum Christum filium tuum. Amen.

CAP. LXI.

Nos ipsos abnegare, Christúmque per crucem imitari debemus.

NAte, quantum à teipso discesseris, tantum ad me transieris. Quemadmodum nihil foris concupiscere interiorem pacem parit, sic seipsum interim relinquere, hominem Deo conjungit. Volo te discere perfectam abnegationem tui in voluntate mea, sine ulla contradictione & quærela. Sequere me: ego sum via, veritas, & vita. Sine via non ambulatur, sine veritate nescitur, sine vita non vivitur. Ego sum via qua incedere, veritas cui credere, vita quam sperare debes. Ego sum via inviolabilis, veritas nunquam fallens, vita infinita. Ego sum via rectissima, veritas suprema, vita vera, beata, increata. In via mea si perseveraveris, veritatem cognosces, téque veritas ita liberabit, ut æternam vitam consequare. Vitam si vis adipisci, præceptis obedito. Veritatem si nosse vis, mihi

mihi credito. Perfectus fieri si vis, omnia vendito. Meus discipulus esse si vis, teipsum abnegato. Beatam vitam consequi si vis, præsentem vitam contemnito. In cœlo si vis extolli, in terris teipsum deprimito. Mecum regnare si vis, mecum crucem portato. Soli enim crucis servi beatitudinis, veræque lucis viam inveniunt. S. Domine Jesu Christe, quandoquidem arcta mundóque invisa est via tua, fac ut ego tecum mundum despiciam. Neque enim major est domino servus, neque magistro superior Dominus. Exerceatur servus tuus in via tua, postquam ibi mihi salus est, veráque sanctitas. Extra eam quicquid ego vel lego vel audio, id me plene non recreat aut delectat. D. Nate, postquam ista omnia & legisti, & scis, beatus eris, ea si præstiteris. Præcepta mea qui & tenet & exequitur, is me amat, & ego vicissim eum amabo, méque ei patefaciam, efficiámque ut mecum sedeat in regno patris mei. S. Domine, effice igitur ut ista mihi contingant, quæ tu dixisti & promisisti. Crucem ego de manu tua accepi: eam ad mortem usque perferam, quemadmodum tu mihi injunxisti. Certè veri Christiani vita crux est: sed hac via itur in paradisum: retrocedere, aut cœpto desistere non licet.

Eia

Eia fratres, pergamus unà: aderit nobis Jesus, propter Jesum crucem hanc susceпimus, propter Jesum in cruce perseveremus. Erit nobis idem adjutor, qui & dux est, & anteit. En ante nos ingreditur rex noster pro nobis pugnaturus. Sequamur viriliter: nemo terrore percellatur: simus parati fortiter in bello mori: neve à cruce refugiendo, gloriæ nostræ maculam inuramus.

CAP. LXII.

Ne nimium dejiciatur homo, si quando in aliquod delictum lapsus est.

NAte, magis mihi placet patientia, animique summissio in rebus adversis, quàm multum solatium & religio in secundis. Cur tantula re contra te dicta cruciaris? quæ etiamsi major esset, commoveri non deberes. Noli istud curare: nec primum nec novum est, nec ultimum erit, si diutius vixeris. Satis tu virilis es, quandiu nihil occurrit adversi: bene etiam consulis cæteris, eósque verbis confirmare nosti: sed cum tibi pro foribus adest repentina calamitas, & consilio

ſilio & fortitudine deficeris. Animadverte quanta ſit tua fragilitas, quam ſæpius experiris in parvis caſibus. Atqui & iſta & cætera iſtis ſimilia tibi ſalutaria ſunt. Abjice iſta ex animo tuo, ſicuti faciendum eſſe noſti: quod ſi te tangunt, da operam ne vel dejiciant, vel diu diſtineant: eáque ſi cum gaudio non potes, ſaltem patienter ferto. Quod ſi talia minus libenter audis, indignationémque ſentis, reprime te, neve aliquid ex ore tuo prodire patere, unde parvuli offendantur. Ita fiet ut & mox ſedetur iſta commotio, & animi dolor reverſo Dei favore dulceſcat. Vivo adhuc ego, inquit Dominus, adjuvare te paratus, & plus ſolito conſolari, ſi me confiſus religioſè invocaveris. Eſto æquiore animo, & ad majorem tolerantiam accingere. Non ideò deſpondendum eſt, ſi te ſæpius affligi, gravitérque tentari vides. Homo es, non Deus: caro, non angelus. Túne poſſis ſemper in eodem virtutis ſtatu manere? cùm id & angelo in cœlo, & primo homini in paradiſo defuerit, quippe qui non diu conſtiterint. Ego is ſum qui & mœrentes erigam ſoſpitatè, & eos qui ſuam infirmitatem agnoſcunt, ad meam eveham dignitatem. S. Domine, ago tuis dictis gratias, mihi melle melliſque favo dulcioribus.

cioribus. Quid facerem in tantis calamitatibus & angoribus, nisi tu me sancta ista oratione confirmares? Dummodo tandem ad portum salutis perveniam, quid refert quæ & quanta patiar? Da finem bonum: da felicem ex hac vita discessum: memento mei, mi Deus, méque recta via in regnum tuum dirige. Amen.

CAP. LXIII.

De altioribus rebus, occultísque Dei judiciis non scrutandis.

NAte, de arduis rebus, occultísque Dei judiciis caveto ne disputes, cur hic ita derelinquatur, ille tanto favore augeatur: hic usque adeò crucietur, ille extollatur. Ista humanum captum excedunt, nec ad perveſtigandum divinum consilium ulla ratio aut disputatio satis est idonea. Igitur si quando ista tibi suggerit hostis aut etiam curiosi quidam sciscitantur homines, respondeto illud vatis: Justus es, Domine, rectúmque est tuum judicium. itémque illud: Judicia Domini vera, & æquitate apta sunt. metuenda sunt. non discutienda mea judicia, utpote quæ humanum captum exce-

excedant. Ne de sanctorum quidem meritis quærere aut disputare velis, quis cæteris sanctior aut in cœlesti regno major fuerit. Hæc enim sæpe lites & contentiones gignunt inutiles: superbiam quoque & ambitionem alunt, unde invidiæ & dissensiones oriuntur, dum alius alium cæteris sanctiorem esse superbè contendit. Harum rerum discendi cupiditas & investigatio nullum fructum affert: quinimò sanctis displicet. Neque enim dissensionis ego, sed pacis Deus sum, quæ pax in vera modestia, non in arrogantia sita est. Nonnulli charitatis studio in hos quàm in illos sunt propensiores: sed id humano potius quam divino affectu faciunt. Ego is sum qui sanctos omnes condidi, qui eosdem dotavi, gloriáque affeci: ego singulorum merita novi, ego illos suavissimis muneribus provocavi: ego amandos ante omnem ævi seriem præscivi: ego eos ex mundo, non ipsi me elegerunt: ego meo favore vocavi, misericordia attraxi: ego eos per varias tentationes perduxi, præclarísq; consolationibus perfudi: ego eis perseverantiam dedi, eorúmque patientiam coronavi: ego & primum & novissimum novi: ego omnes incredibili amore complector: ego in omnibus sanctis

meis

meis laudandus, & in ſingulis ſupra omnia celebrandus atque honorandus, quos à me deſtinatos tam glorioſe evexerim, nullis eorum meritis antegreſſis. Itaque qui vel minimum meorum contemnit, is ne magnum quidem honorat, quippe cum parvos æquè ac magnos ego idem fecerim, ut qui ulli ſanctorum derogat, idem & mihi & omnibus cœleſtis regni conſortibus deroget. Omnes enim unum ſunt charitatis vinculo idem ſentientes, idem volentes, ſimúlque omnes mutuo ſe amore proſequentes. Quinimò (quod multò altius eſt) plus me quàm ſe ſuáque merita diligunt: nam ſupra ſe rapti, & extra ſui amorem tracti, toti in amorem mei pergunt, ínque ejus fruitione conquieſcunt, ita ut nihil eos avertere aut deprimere queat, quippe qui æterna veritate pleni, igne ardeant charitatis inextinctæ. Deſinant igitur carnales & animales homines de ſanctorum ſtatu differere, qui non niſi privata gaudia diligere ſciunt. Multi adhuc naturali affectu, & humano amore in hos aut illos trahuntur: ac quomodo in inferioribus animati ſunt, ita & de cœleſtibus imaginantur. Enimverò dici non poteſt quanto inter ſeſe diſtent diſcrimine, quæ imperfecti cogitant, & quæ divinitus illumi-

illuminati homines desuper sibi patefacta speculantur. Quamobrem cave, nate, ne ea curiosius tractes, quæ ingenii tui captum excedunt: sed in id potius incumbe, ut vel minimus in regno Dei inveniaris. Jam verò si quis sciret quinam in regno cœlesti cæteris sanctiores aut majores habeantur, quid ei prodesset ejus rei notitia nisi se mihi tantò magis submitteret, & in majorem nominis mei laudem exurgeret? Multò acceptiorem rem Deo facit, qui de suorum peccatorum magnitudine, virtutúmque exiguitate cogitat, ac quàm longè à sanctorum perfectione distet, quàm qui de sanctorum magnitudine aut parvitate disputat. Non gloriantur illi de suis meritis, quippe qui sibi nihil bonitatis ascribunt, sed mihi omnia accepta ferant, utpote qui eis omnia pro immensa mea charitate donaverim. Et quidem tanto amore divinitatis tantáque lætitia circumfluunt, ut nihil eis gloriæ, nihil felicitatis desit. Omnes sancti quantò gloria sublimiores, tantò modestiores, mihíque & viciniores & chariores sunt. Atque hanc ob causam scriptum est illud, eos coronas suas ante Deum abjecisse, & prono coram agno vultu, adorasse viventem in omnia secula. Quærunt multi quisnam sit in regno Dei maximus, ignari

ignari an ipsi in minimorum numero sint habendi. In cœlo vel minimum esse magnum est, ubi omnes magni sunt: omnes enim filii Dei & vocabuntur & erunt. Minimus in mille propagabitur, & qui centenarius pœnas dabit, juvenis morietur. Cum enim quærerent discipuli quisnam esset in regno cœlesti maximus, hoc audivere responsum: Nisi mutati fueritis & parvulorum similes evaseritis, non intrabitis in regnum cœleste. Itaque quisquis sese instar hujus pueri depresserit, is erit in regno cœlesti maximus. Væ eis qui cum parvulis submittere sese dedignantur: nam humilior est regni cœlestis janua, quàm ut per eam intrare possint. Væ & divitibus qui suas hic habent consolationes: nam pauperibus in Dei regnum ingressis, ipsi foris stabunt ejulantes. Gaudete humiles: exultate pauperes: nam vestrum est regnum Dei, si tamen veritati obtemperatis.

CAP. LXIV.

Omnem spem & fiduciam in solum Deum esse defigendam.

DOmine, in quonam mihi sita est in hac vita fiducia: aut quidnam mihi maximo solatio est ex omnibus rebus quæ usquam

usquam sub cœlo constant? Nónne tu, Domine mi Deus, immensa prædite misericordia? Quando mihi vel sine te bene, vel te præsente malè fuit? Equidem propter te pauper quàm sine te dives esse malo: potiúsque tecum in terra peregrinari quàm sine te cœlum possidere. Ubi tu es, ibi cœlum est: rursúmque ubi tu non es, ibi mors & orcus est. Tu mihi in desiderio es, ideóque ad te gemere, clamare, orare necesse habeo. Nulli denique plenè possum confidere, qui mihi in meis necessitatibus opportunè auxilietur, nisi tibi soli Deo meo: tu mea spes, tu fiducia, tu consolator, & in omnibus fidelissimus. Omnes suis rebus student: tu nihil nisi salutem profectúmque meum expetis mihíque omnia in bonum convertis. Quod verò variis me tentationibus & casibus objicis, id omne ad utilitatem meam constituis, mille modis tibi dilectos explorare solitus, qua quidem in exploratione non minus diligi debes, & laudari quàm si me cœlestibus consolationibus repleres. In te ergo, Domine Deus spem omnem perfugiúmque mihi colloco: in te calamitates omnes, angorésque meos constituo: nam extra te quicquid conspicio, id omne infirmum & instabile invenio. Siquidem nec amici

prodesse, nec fortes opem ferre queunt, nec prudentes utile dare consilium, nec doctorum libri consolari, nec ulla opum copia liberare, nec abditus locus tutari, nisi tu ipse adsis, adjuves, confirmes, consoleris, instruas, & custodias. Etenim omnia quæ videntur ad pacem ac felicitatem consequendam pertinere, te absente nihil sunt, nihilque felicitatis re vera afferunt. Itaque omnium bonorum finis, & vitæ culmen, & omnis orationis profundum tu es, & in te supra omnia spem habere, validissimum est solatium cultorum tuorum. In te conjectos habeo oculos: tibi confido, mi Deus, misericordiæ pater. Felicita, sanctámque effice animam meam cœlesti felicitate, ut ea fiat tua sancta habitatio, & sedes æternæ gloriæ, nihilque in templo tuo sordium inveniatur, quod oculos tuæ majestatis offendat. Pro tuæ bonitatis magnitudine, misericordiæque multitudine respice me, & preces exaudi inopis servi tui, procul exulantis in regione ferali. Protege & conserva animam servuli tui, inter tot mortalis vitæ discrimina, méq; ductu favoris tui dirige per viam pacis, in patriam sempiternæ claritatis.

Libri tertii finis.

DE

DE

Cœna Domini.

LIBER QUARTUS.

Ad corporis, & ſanguinis Chriſti Communitatem, Exhortatio.

Vox Magiſtri.

VEnite ad me omnes, qui laborantes eſtis, onuſtíque & ego recreabo vos. Panis, quem ego pro Mundi vitâ dabo, caro mea eſt; accipite, comedite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facitote ad mei memoriam. Quiſquis enim carne meâ veſcitur, & ſanguinem bibit, is in me manet, & ego in eo. Verba, quæ vobis locutus ſum, ſpiritus ſunt, & vita.

CAP. I.

In Communitate quanta ſit adverſus Chriſtum adhibenda reverentia.

Vox Diſcipuli.

SIC effatus es, tua ſunt hæc ampliſſima verba, (Chriſte, veritas æterna,) licèt uno tempore, eâdemque paginâ S. minimè conſcribantur. Quoniam igitur & dicta tua ſunt, & vera, gratè profectò cuncta, ſummâque fide, animo meo imprimam. Tua ſunt; à Te profecta ſcio, quæ Tute protuliſti; quin & mea ſunt, utpote mihi in ſalutem palàm edita. Libenter ex ore ſummi doctoris excipio, quò penitiùs animo diſcipuli inhæreant. Quid novi, ſi tuam ad orationem tam acceptam, tantâque dilectione conditam, expergiſcar? interìm autem me deterrent, nec domo pedem efferre ſinunt flagitia mea. Tu quidem (quod fateor) ad curſum in cœlum me benignè prolectas, & quaſi provocas: ſed è regione gravat admodùm, humíque ſternit vitiorum meorum acerba ſanè recordatio.

2. Apud Te tamen ut hæream aliquâ in parte, quò me vertam? opportunè doces

doces igitur, ut limen insistam à Te præscriptum, itérque sursùm versùs, & per fiduciæ rationem, affectem. Quod si vitam, & gloriam expetam, (quis autem non expetit?) admones item, ut immortalitatis alimentum hìc in anteceſſum quasi delibem. Quod loqueris igitur, aure non aversâ, nec ex alieno jecore, quàm ex meo plùs sapiens, exaudio, *quicunque laboratis, ad me venite, & ego recreabo.* O venustum, & suave dicendi genus, præsertìm ubi tinnit in auriculâ Peccatoris! Ita tamen egenum hunc hominem, & rerum omnium inopem, Domine Deus, in digitos erigis, & ad corporis, ac sanguinis tui commemorationem, & figuram invitas. Quis autem ego sum, ut Deum meum adeundum mihi nunc, aut hospitio recipiendum putem? Ipsi Te cœli, cœlorúmque cœli non capiunt; & tamen ad homulum hunc, ut apud eum habites, è vicino descendis? *Ad me venite quicunque laboratis.*

3. Quid sibi vult tam præclara voluntas? quò pertinet invitatio tam blanda, benivoláque? Nunc illud est, ut audeamus venire; à capite, quod indagamus, exponis. Ego vocem tuam audio: sed hæreo, moræ aliquid nectens, nec statim in amplexus tuos ruo: prohibet enim tua

majeſtas, meáque revocat vilitas, quia nullius adhuc officii mihi ſum erga Te conſcius. Obſecro Te Domine, quâ fronte domum meam Te vel abducam, vel intromittam, vel intromiſſum detineam, quem infenſum hactenùs, & inimicum ubique mihi reddidi? Te ſuſpiciunt Genii, Geniorúmque Principes; Te metuunt, numénque tuum adorant beatæ mentes; & nihilominùs expectas, ut nos etiam ad Te gradum grandire occipiamus? Id certè (quantum, quantum eſt, eſt autem maximum,) niſi clarè, citra contradictionem, & ſine nube demonſtrâſſes ipſe, ecquis aut appropinquaret, aut pronunciato tuo fidem arbitratus eſſet? Noah (vir integerrimus) aquarum eluvione ne periret, annos centum in Arcæ fabricâ laboravit. Moyſes, interioris admiſſionis amicus tuus, armarium haud vu'gare, ſed ex incorrupto ligno, condendis, reponendíſque Legis Tabellis fabrefecit: & Salomo, Regum Iſraeliticorum ſapientiſſimus, Auguſtum tibi fanum extruxit, hoſtiáſque mille libavit: an illis hæc mecum conveniunt, qui cùm terra, ciníſque ſim, Hoſpitem omnium maximum tugurio meo ſuccedentem excipiam, antequàm in ornando, comandóque me pluſquàm horulæ dimidium impenderim? Ut Deo ſecundo frue-

fruerentur, Tibíque placerent, ſi nullum non lapidem volverunt tam Veterani, quàm Tyrones tui, quid uno me vel fieri, vel fingi poteſt ineptius, cui non ſolùm in tenui labor eſt, ſed & lentum negotium, & in arctum contractum tempus? Te quidem ſalutariter in ſacris hiſce opertaneis præſente, nè cogitatio, niſi pia, ſe debet uſpiàm ingerere: Ego tamen à longâ valetudine nondùm Deo vacavi, nondùm convalui, neque me totum recollegi: cernis, ut animum meum diverſè trahunt, hìnc pectus inane cœleſtium, necdum ſcopis purgatum; illìnc Heroum, & Genſorum omnium dominus intimis præcordiis accipiendus; ſanè (quoties in eâdem trutinâ caſtigantur) Tabernaculum cum cimeliis ſuis, quale fuit olim; & corpus tuum ineffabili fructuum, & virtutum apparatu refulgens, immane quantum inter ſe diſtant. In honore fuêrunt Moſaica Sacra; ſcilicet, haud nego: ſed ut futurorum bonorum præludia, quæ tui corporis hoſtiam, victimarum omnium, libaminúmque perfectionem adumbrarent. Ad corpus ergo tuum cur non exardeſco magis, & incendor? In obeundis myſteriis quare me ſolicitudo major non circumſtat, nec fervet opus? Ecce! Gens tibi dilecta, magno, atque excellenti in-

genio Viri, Patriarchæ, Prophetæ, Reges in ſuis erga Deum officiis quiſque ſe maximè jactant: David, quaſi Deo plenus, in luce hominum & chorum duxit, & muſicum haberi ſe voluit, & in omni chordâ laborans, & numeros, & modos, & frequentamenta populo præmonſtrans, Iſraelem totum ad Deum toto corde, carminéque perpetuo celebrandum induxit. Si motus animorum in beneficia, laudéſque divinas, tot antiquitùs, & tanti percrebuere, quid oportet nos facere, quos menſâ ſuâ mox communicabit dominus? Multi mortales peregrè profecti longiùs excurrunt, ut alicujus Sanctuli reliquias viſant, exoſculentur, & res geſtas enarrent: Quiſquis es, cui ſalit aliquid ſub lævâ mamillâ, deſinè nugarum: nullum ego moror intertrimentum, ex quo præſentem in hoc Sacro ſe ſiſtit apud me Deus meus, ſanctus ſanctorum, conditor hominum, & Angelorum dominus. Vulgò quidem homines curioſi, & novitatis avidi, crepundiis vel indagandis, vel inveniendis, vel ſpectandis ætatem agunt: at nullo ſuo compendio, niſi verè reſipiſcentes, mores corrigant, & à vitiis deſciſcant. Uſque adeò in longinquas regiones excurſus omnis (niſi pietate condiatur) deſultoria res eſt,

eſt, & inutilis. O Mundi Genitor, & Autor inviſibilis! quàm admirabiliter nobiſcum agis, dum tui ſtudioſis teipſum largiris, & (quò vivamus in ſempiternum) in menſâ comedendum etiam nobis apponis! Hoc, hoc illud eſt, quod omnem mentem noſtram exuperat: hoc affectus noſtros incendit, hoc denique devota tibi pectora ſic ad Te trahit, ut in omni reliquâ vitâ nihil, præter obſequium tibi debitum, adpromiſſúmque, ſpiremus. O miram, abſconditámque vim *Euchariſtiæ*; quam ſoli fidentes experiuntur, infideles neſciunt. Hìc namque robur ſpirituale donatur; hìc quicquid ſtupebat, id excitatur; quicquid peccato deformabatur, aut remolleſcebat, id hìc ad priſtinum vigorem redintegratur. Tam potens eſt hoc, tam præſens pollénſque medicamentum, ut & mentem hominis recreet, & corporis imbelliam profliget. O Domine! quò deventum eſt? ubi terrarum innocentiæ ſtudetur? quod ſummè neceſſarium eſt, id omninò fugimus, nec hìnc in Chriſti ſinum evolamus, in quo ſita ſpes eſt tota felicitandorum. Quippe nobis (Chriſte) ſolus ipſe daris & ſanctitas, & liberatio; ſolus ipſe Viatorum es ſolamen, æternúmque præſidium. Itaque quo dolore eſſe debe-

mus, vulgò negligi, vel non ſatìs adverti ſolere tam ſalubre myſterium, quod & cœlum lætificat, & orbem terrarum illæſum præſtat? proh! quantum noctis habent in meridie, qui tam ineffabile munus aut nullo loco numerant, aut pro merito certè nequaquam æſtimant? In orbe toto, ſi ſingulare modò Sacrificium unus tantùm ſacrificulus procuraret, & unus duntaxat ad procurandum locus extaret, eò certatim, quâ contentione, ſtudióque ad audiendum Sacrum undique concurreretur? Nunc verò, cùm nullibi deſiderentur, qui victimæ ſemel pro peccatis libatæ memoriam repræſentent, inopes planè nos, negligentes, & tardos ipſa copia fecit. Utcunque habeo tibi gratias immortales, æterne Paſtor, quòd pauperi, quòd exuli, quòd laboranti menſam exquiſitiſſimis cibis non ſolùm extruxiſti, ſed etiam quòd, (ſimul atque corpore, ſanguinéque tuo refeciſti,) me porrò epularum id genus aſſeclam eſſe vis aſſiduum: juvat enim ex tuo ipſius ore iterum; atque iterum audire, *Venite ad me omnes, qui laboratis eſtis, onuſtique: & ego recreabo vos.*

CAP. II.

CAP. II.

De amore, quo Deus homines in cœnâ proſequitur.

Vox diſcipuli.

FOrtè longum eſt iter, parúmque tutum; quid ſi Pardus in viâ? utcunque clementiâ tuâ (Domine) fretus, in viam hoc tempore me dans, (quoniam ita vis,) accedo, nec alio, nec aliter, nec alius accedo, quàm accedere ſolet, & debet, *æger* ad *Medicum*, *eſuriens*, & *ſitiens*, ad *Vitæ fontem*, *inops* ad cœli *Regem*, *ſervus* ad *dominum*, & res *rejicula*, *deſertáque*, ad unicum ſuum refugium, & oblectamentum. Unde verò hoc mihi? Quis ego ſum, ut aut ad Te veniam, aut cui Tu teipſum largiare, Domine? num in Dei conſpectum, & conſociationem irrepere ſuſtinebit peccator? Equidem nihil priùs mihi faciendum puto, quàm ut tibi celeriter occurram, quia Tu venis ad me, tametſi probè cognoſcas, ſervum tuum in ſe nihil habere, cur hoc illi præſtes: vilitatem meam ultrò fateor, ut indulgentiam tuam demirer. Hinc de charitate prolixâ Te laudo,

gratiáſque pro virili referam, ut & nomen tuum ampliùs illuſtretur, & amor erga genus humanum, uberiùs oſtendatur. Quoniam igitur hoc tibi placet, mihi majorem in modum arridet accomodatio divina, nec in votis eſt quicquam antiquius, quàm ne quà ex parte amoris tui abundantiæ repugnent peccata mea.

2. Suaviſſime, benigniſſiméque Jeſu! quid reverentiæ, quæ gratiarum actio, quantum interrumpendæ nunquam laudis tibi debetur de Sacramenti participatione, cui non ſum explicando? mentem meam in quas imagines infigam, ad dominum meum appropinquans? quem etſi pro dignitate venerari nequeo, tamen excipere diſcupio non aliter, quàm cerva mugit ad aquæ rivos. Itaque ſubjiciens ubique me deprimam, omiſſóque ſupercilio Deum ſolum eveham. Tu ſanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus es armipotens, at ego quid? homo? imò potiùs excrementum hominis, & ſpuma peccatoris. Ecce! Tu voluntatis inclinatione propendes ad me, conſuetudinem meam non dedignaris, me familiariter uti cupis, in vitæ ſocietatem, & accubationem epularem convocas, & panem Angelorum, panem de cœlo deſcendentem promis, quo pane qui veſcitur, in perpetuum vivet.

Et

Et tamen interim ego non ſum dignus, ne quidem oculos in cœlum attollere. Unde hæc dilectio? unde ſtudium incredibile? unde dignatio tanta? hoc tàm multiplici nomine quàm immenſæ laudes tibi redduntur? Inter inſtituendum excogitata tua ratio, ſalutariſque paret: at ubi Chriſtum ipſum in Menſâ comedendum, ebibendúmque donas, quàm jucundum eſt convivium! quàm excellens virtus! quàm ineffabilis veritas! quàm admirabilis operatio! Quod enim ipſe dicis, id fit; & id factum eſt, quodcunque dixiſti. Per mihi viſum eſt hoc mirum, fidéque dignum.

3. O Deus, qui dominaris omnium, ac infinitè pates, an non in arctum te contrahis animos humanos incolens? quæſo te, dirigatur cor meum, & corpus emaculetur, ut inter diſcumbendum non minùs ad perpetuam domini memoriam, quàm ad meam ipſius ſalutem edam, & bibam. De tàm inſigni vitalíque ſolatio (in te collato) gratias age Deo, anima mea, nec intermitte; ora pro virili, gaudéque: quotiès enim edis, & bibis; totiès corporis Chriſti figuram recipis, totiès opus liberationis tuæ repræſentas, & totiès in facinorum omnium Soſpitatoris tui participationem admitteris. Etiamſi fueris

eris cultor nec parcus, nec infrequens, certè nec amor Chriſti diminuetur, nec magnitudo propitiationis exhaurietur. Vides igitur quot, quibúſque funiculis ad mentem, in ordinem cogendam, renovandámq; teneris magnúmq; Salutis arcanum æquâ lance expendere; magnum appello, quod ita tibi videri debet, ac ſi primùm hodie Chriſtus in alvum virginis deſcendiſſet, aut ad palum pro ſalute generis humani fuiſſet alligatus.

CAP. III.

Quod facis, id ut ſæpiſſimè facias, tuâ refert maximé.

Vox diſcipuli.

UT Menſæ lætus interſim, & munere tuo fruar, en ego pedetentim, & gradatim iſtùc ad Te venio, (domine,) in quo ſolo reperitur id omne, quod aut poſſim, aut debeam exoptare; nam mea Tu ſalus es, mea liberatio, mea ſpes, & lux, & virtus, & decus, & gloria: quidnam ampliùs aves? hunc ergo diem hilarem ſumamus; ad Te (domine Jeſu) meum animum attollendum curavi: Te demiſsè veneror; Te peto; Te domum meam

meam introducere cupio, nec id alio consilio, quàm ut favorem cum Zacchæo consequar, & Abrahamo natorum numerum adaugeam. Corporis tui societate committi poscit anima mea, & cor ex imis pulmonibus uniri tecum anhelat. Si Te mihi concedis, & transfers, satis est abundè; nam extra Te nullum solatium prodest: & morior, si tui carendum sit. Creberrimè igitur pace tuâ tecum vivam, ne fortè cibo vitali fraudatus, in viâ defetiscar. Ita misericors, fidúsque Pontifex alumnos tuos olim docuisti. Sirempse lege mecum jam age, si videtur; quisquis enim Te ritè rectéque vescitur, is è vestigio cœli municeps evadit, & hæres gloriæ. Quia sæpè laboro, sæpè torpeo, sæpè deliquesco, planè mihi necessarium est subinde remediis uti divinitùs institutis, supplicatione, prece, confessione, communicatione, ne fortè diutiùs abstinendo, sanctissimo proposito aberrem. Cunctorum enim hominum studia prava esse comperimus jam à pueris: Unde nisi succurrit Deus, in horas singulas, & momenta collabemur ad deteriora: nec (si Mensæ communicationem excipis) habemus, quod aut sufflaminet, aut à lapsu retrahat, aut (ut ad bonum invalescamus) intercedat. Qui nunc in officio frigeo; nonne

nonne dempto remedio prorsùs obrigeſcerem? Propterea, licet idoneus haudquaquam ſim, neque quot diebus ad celebrandum accinctus, operam tamen dabo, ne quam obeundi rem divinam occaſionem omittam. Illa demùm piæ mentis (in Ægypto peregrinantis) eſt conſolatio princeps, quæ neque Chriſti ſimulachrum in cruce morientis, neque Deum fide conceptum excidere ſibi ſinit Domine Deus, beatarum mentium Autor, qui vitalem calorem per omnem Mundum impertis, cur imperia, cur magiſtratus deſpicis, ut ad humilem animulam divertas, & eſurientem utrâque tuâ naturâ ſaties? O felicem animam, beatámque, quæ dominum Deum tuum & ſuſcipis, & inter ſuſcipiendum, incredibili gaudio ſuperabundas! Quantum tu *Dominum*, quantum *Hoſpitem*, quàm jucundum *Socium*, quàm fidum *amicum*, quàm formoſum *ſponſum* in pectore foves! Domine! Si Te capio, Cœlum, & Terram, & eorum ornatum omnem capio.

CAP. IV.

CAP. IV.

In rebus Christi cælestibus omni ubertate divinâ fortunabuntur ritè communicantes.

Vox discipuli.

PRopera, domine Deus, in famulum tuum uti præcipuâ misericordia, ne fortè non modestè satis, & religiosè nunc discumbatur. Urge, (si placet,) & excita, ubicunque sidit, aut cubat hoc cor, mundúmque mihi crea; sic enim convivii non analecta solùm, sed etiam dapes ipsas, & scitamenta decerpam. Affice me (precor) salute tuâ; oculos meos illustra, quò pulchrè videam, & intelligam, & comedam, & bibam quodcunque tuæ Mensæ liberaliter apponis: tuum enim solius Munus est, non manuum nostrarum opus: tuum solius est institutum, non hominis ullius inventum. Non miror, si me rapiant in Viridarium Edenense meumque cor vulnerent arcana, quæ discupiunt etiam Angeli prospicere. Domine, fer me (quæso,) dum morem tibi gerens, ad Te contendo, simplice quidem, at fervente

vente animo, fidéque bonâ: Venio, quemadmodum venire ſolent, qui nondum ſunt confirmatis cruribus, & talis; venio quaſi quodam ornatu vitæ verecundè, reverentèr, abundans ſpe, certiſſiméque denique credens, cum in Myſterio Deum ipſum adeſſe, tum ineffabili ratione (per occaſionem) à fidentibus manducari. Niſi ita ſe res haberet, neque totiès, neque tàm apertè moneres, ut ad epulandum accinctus coram Te compaream, Te præſentem pectore recondam, méque ad corpus tuum adunem. Itaque, quò colliquefiam totus, & amore erga Te diffluam, nec aliis ullis in poſterum adminiculis innitar, Te maximoperè rogo, obteſtorque. Quid enim hoc Sacramentum, niſi corporis, animæque mihi ſalus? quid, niſi pigritiæ (quâ laboro) remedium, vitia mea ſanans, affectiones coërcens, debellans, aut enervans pericula? quid ad extremum, niſi gratiæ locupletioris argumentum, quod fidem firmat, ſpem alit, & charitatem accendit? O beatos convivas tuos, quos hic nullis non delitiis exples Deus meus, animæ meæ propugnaculum, fragilitatis ſubſidium, & omnis interioris conſolationis Autor. In calamitate Tu me reficis, in jejunitate, debilitatione, aut abjectione animi Tu me

ſolus

ſolus erigis, cæteríſq; ex ore tuo pendentibus ad benè de omni Repub. ſperandum, quaſi ſignum aliquod extollis, idq; in eum modum, ut qui prius quàm diſcumbebatur, anxii, gravati, inepti, mox à cœnâ, cœleſti cibo, potionéque completi, ſe transfiguratos in melius ſentiant, & præ lætitiâ geſtiant, tanquam ad omne bonum opus qui jam mirificè confirmantur. Cur in album divinæ Providentiæ referendos ita fermè tractes, ego nondùm aſſequor, niſi forſàn ut univerſi, ſinguliq; tàm imbecillitatem ſuam, quàm virtutem tuam alternis vicibus experiantur. In ſe nuſquam nondormitant, & frigent, & torpent, & ſenſum Religionis propemodùm amittunt: ſed Tu continuò facis, ut expergiſcantur, & in procinctu ſtent, & expediti, atque alacres rurſùs incaleſcant. Quis enim ad fontem ſuavitatis accurrens, inde non refert ſaporem? aut quis ad ignem ſtans, non inde quantum ſatis eſt caloris, in cutem evocat? ſcimus ante Te (Domine) fontem eſſe perenni rivo ſcaturientem ad vitam; ſcimus ignem etiam eſſe jugitèr ardentem, & inextinctum. E fontè verò ſi mihi non licet haurire, bonâ tuâ cum veniâ (ne prorſùs areſcam) ad cœleſtis fiſtulæ foramen aliquod os apponam, & inſtillantes inde guttulas excipiam. Si Cheru-

Cherubinorum, & Seraphinorum amore non inflamor, nec flagro, dabo tamen operam pietati, quotiéſcunque jus, fáſve eſt, in ſacramenti participatione quibuſdam velut incendii ſtricturis me delectabo. Quod fateor, non tantùm profeci, quantùm volui; ſed Tu (bone Jeſu) pro copiâ tuâ defectum meum ſupplebis; nam me quoque vocas, quando dicis, *Venite ad me omnes qui laboratis.* Equidem, ſi quis alius, imprimis laboro; victum cum vultûs mei ſudore tolero, valdéq; perturbor. Quotiès in me deſcendo, meáq; unius peccata mecum revolvo, plus oneris ſentio meis humeris impoſitum, qnàm ferre me poſſe intelligo. Pro tuâ clementiâ, miſerere mei Deus; audi, (precor,) & opitulare, ne longiùs abeam, onuſtus vitiis, implicatus tentationibus, affectionibus malis inquietatus, nec adeſt, qui juvet, aut ſervet, aut liberet, extra Te ſolum, Domine Deus, cui vitæ meæ rationes omnes ab ineunte ætate permiſi. Ad laudem igitur, & decus, & gloriam tui nominis aſciſce me, cui corpus, & ſanguinem tuum in cibum, potionémque ſuppeditare dignaris. Profectò, qui me ſospitas, (Domine,) facillimè quoq;, certiſſiméq; procurabis, ut ardor in Te meus in hâc officii ſacri frequentatione quotdiebus adoleſcat.

CAP. V.

CAP. V.

De myſterii dignitate, déque ſtatu, quem obtinent ſacris Præfecti.

Vox diſcipuli.

INſtructam eſſe Menſam quis non advertit? At ſi filius es Auroræ, ſi caſtitate excellis, aut ardore pietatis ipſum Baptiſtam æmularis, non propterea ſatiaberis, ſed hoc commeatu intercludêris: quippe nullius homine nati meritis datur, ut ab uſu communi panem, & vinum ſecernat, & in Dei peculium referat. Grande jam arcanum loquor, & decus immortale Sacerdotum, quibus id miniſterii donatur, quod ipſis Spiritibus haud conceditur. Non enim conſtant hæc Sacra, ubi qui nondùm initiati ſunt, ſacris operantur, nec, ipſum Chriſti corpus dedicare reformidant. Eſt quidem Sacerdos Dei miniſter, qui Dei ſermonem ad Dei præſcriptum edit: at (cui parent omnia) Deus hìc Autorem ſe principem fert, opificémque, quem nemo vidit unquàm. Quando igitur accumbis, Deo vaca, nec tuis ipſius oculis magìs, quàm armipotenti crede; feceris

feceris haud paulò rectiùs, ſi velut attonitus attendas ad dotem, quæ tibi per oraculum eſt collata, cùm manus impoſuit Antiſtes. Ecce! deſumeris ex hominibus. Et ſeparâris; quorſum nam? ut libes pro hominibus. Itaq; tuiipſius curam gere, ne vel alieno tempore, vel infrequenter, & parcè, vel fide denique non bonâ munus publicum obeas, ſed ubique te demonſtres irreprehenſum. Ad ſummum indies tendis, nec onere tuo te levâſti, ſed arctiore longè vinculo diſciplinæ conſtrictum reddidiſti: Sacerdotem enim oportet, & omnium virtutum concentu quodam ornari, & magnum ſe cunctis aliis exemplum proponere. Inſpiciamus in ſpeculum (ſi copia ſit inſpiciundi) parumper; non verſatur, ut eſt hujus mundi vita, ſed uti decet cœli municipem, & ſceleris purum. Tibi quidem inſervit, tibi conſulit, tibi proſpicit, tecum, & pro te proſternitur, preces, & ſupplicationes coram Dei ſolio, ſed vice, locóque Chriſti fundit, nec intermittit, quin exaudiatur, & impetret. Ad hunc ferè modum, dum officio ſuo defungitur in celebrando ſacro, quantum eſt quod præſtat? Deum honorat, Angelos delectat, illuſtrat homines, ſéque bonorum omnium, communiúmque commodorũ ſocium, & procuratorem oſtendit.

CAP. VI.

CAP. VI.

Ante quàm panem frangimus diſquiſitio.

Vox diſcipuli.

UBI dignitatem tuam, (Domine,) meámque è contrario tenuitatem excogitatâ ratione, nec iniquâ trutinâ, pondero, majorem in modum diſtrahor à duobus. Etenim, in ſinum tuum ſi rectà non evolo, ſalutem, vitámque fugio: ſi verò ſine mentis compoſitione domo meâ pedem effero; Deum ad iram provoco: quid igitur agam, aut quò me recipiam?

2. O Deus, ô derelictorum vires, & oraculum! doce me (quæſo) tuam vivendi viam, & ad pietatem exerce cœnæ tuæ nec inſolentem, nec inconcinnam, nec ineptam. Scio ſuavem omnem eſſe cum Deo familiaritatem, præſertim, quandò neque convivandi leges, neque rationem ad Deum me toto animo convertendi, neque frangendi Spiritum (quod divinum eſt ſacrificium) ignoro.

CAP. VII.

CAP. VII.

Mores quisque ſuos corrigere debemus, & diligentèr expendere.

Vox dilecti.

ANte omnia tàm fidei plenus, quàm aſſiduus in functione Miniſter ad myſticam Menſam accedat, nec abjectione corporis modò, verùm etiam animi demiſſione majeſtatem divinam illuſtret, & convivis omnibus exemplo præluceat. Quiſquis es igitur, tuam ipſius conſcientiam non populari trutinâ, ſed Aurificis Staterâ peranguſtè caſtigato, nullum non ejus receſſum, nullum anfractum non excutiens. Annales evolve, totius ætatis anteactæ noxas ſeriò recolens, incipe tibi maximoperè diſplicere: diſplicebis autem abundè, ſi Deo palàm confiteris: quâ parte modum exceſſeris, vel, quod præſtandum erat, omiſeris: quandò tàm in genere, quàm ſingulatim, ubi tantillùm vel deliraveris, vel titubaveris, inveniſti, noli (ſi ſapis) quicquam ex conſpectu Sedentis in ſolio, abdere; ſed etiam atque etiam vide, ne fermenti veteris ullum veſti-

veſtigium uſpiàm deliteat, quod in itinere Religionis impediat, aut oneret, aut urat.

2. Dum tempus eſt haud alienum, in te deſcende; diſcruciare animi, quantùm pote, doléque ſecundum Deum; quorum autor fuiſti, ea veniant in mentem tibi, nec Deum aude celare. Si (velut emancipatus vitiis) nondùm ſuperis ſtudes; ſi vel frænum libidinis laxas, vel mundanis cupiditatibus inhias, id quoque fer ægerrimè, Téque conturbet invaletudo tua. Tua namque res agitur, tibi ſeritur, cui negligenti eſſe non licet, quamdiu manet in te quicquam, quod animum gravet, aut ad convivium evolanti pennas incîdat. Porrò, de flagitiis tuis interrogandus es, cur carni ſtudes; cur veterem hominem cum ſuis actionibus non exuis? cur imaginibus & vanis & falſis eluſus totiès, neque cuſtodiâ, neque vigiliis ullis te circundas? patent hæc omnibus ad viſendum. Quæ foris extant, maximi facis: quæ verò ſunt intùs, vel habes deſpectui, vel illuvie, ſordibúsque horrere ſinis. Riſum quidem ubique captas, & diſſolutè magis, quàm ullus cachinno; ſed mœrorem interim ex criminum tuorum recordatione nullum ſuſcipis. Ad bacchandum in voluptatibus corporis, quis uno te vel expeditior, vel promptior ap-

paret? at adversâ viâ, quis ad animi sui jus, fásq; componendú hebetior, aut tardior? Quæ vera, quæ gravia, quæ justa, quæ modesta sunt, averſaris, ut in rerú novarum audiendi, spectandíque curâ consenescas. Facultatibus affluis; quis nescit, aut negat? & tamen Miser ita comparcis, quasi Genium tuum defraudare satageres. Quicquid in buccam venit, quamvis ad te nihil attineat, id effutis & puerilitèr, & inconsideraté. Non te pudent hæc? Verbis explicare non est facile, quàm discinctus publicum aspicis, quàm ad internoscendam vitam alienam curiosus, quàm ad emendandam tuam desidiosus? Laborem ita fugis, ut etiam otium involes; quíque nugis, & fabellis delectaris, ad preces, & supplicationes oscitaris, nec ab ore Dei pendens, nec indivisâ cum Christo conjunctione vivens. In foro, quando res tua non vertitur, an te decet irritabilem, & inconsultum jus dicere, neminémque non censoria virgulâ notare? Nusquam tibi constas; in secundis tuis rebus si lætitiâ circumfluis, in adversis certè (velut ignavum animal) flaccescis, & aculeum amittis. O te cæcum, qui hæc ante non videris; hæc autem, & limen omne sceleratum, & morum id genus perversitatem ex animo pertæsus,

tæſus, ſi coram Deo lapſus tuos ſingulatim & enumeras, & recognoſcis, & damnas, & abſiſtis, & ad frugem bonam te recipere firmiſſimè decernis, age, præſta te virum, pete, vel potius omnibus precibus ora veniam, & obſtare. Quando ita vis, in Sacram Menſam pectore toto incumbe, téque viventem Hoſtiam acceptámque domino libato, cui tutò mandes, ſiquid rectè curatum velis. Non enim avet ille mortem morientis. Ad exitium peccati nemo ſibi poteſt meliùs, aut rectiùs proſpicere, quàm ſi quotidiè Deo ſemetipſum in hoc epulari Sacrificio libet.

CAP. VIII.

De oblatione Chriſti in cruce, quam ubi rectè perpendimus, omnem voluntatis noſtræ ſenſum renunciamus.

Vox dilecti.

UT expanſis in palo manibus, & corpore nudo meipſum ultrò Deo Patri libavi; ſic teneris ipſe te mihi viventem, ſacram, acceptámque hoſtiam addicere.

dicere. Nam aliud te non poſco, quàm ut tibi renuntians, pietatem ames, & ergo me ſubmiſſè te geras. Quicquid tibi vendicas, extra teipſum, id ego non moror: tua namque non expeto, ſed te.

2. Quemadmodum, ſi quæ reliqua ſunt omnia, poſſideres, excepto me, non conquieſceres; ita quoque mihi minimè ſatisfacis, ubi te mihi totum non dedicas nec dedis. Quare ſi te Deo victimam offers, fertum erit eximium, & gratum, & favorabile. Ecce! tuâ cauſâ Patri meo me totum obtuli; corpus & ſanguinem in cibum tibi dedi, ne non totus tuus eſſem, túque vice verſâ totus meus. Cæterùm ſi te tibi ſervas, ſi tecum habitas, ſi totum te mihi non dicas, tum certè neque fertum tuum eſt abſolutum, neque (quod oportet) duo nos in unum coaleſcimus. Proinde tuis in ſtudiis, incœptíſque cunctis, ſi modò libertatem, & gratiam adipiſci cupis, principiò te Deo (qui redemit) in manum commendato. Paret enim ideò paucos in libertate, in quam Chriſtus nos aſſeruit, ſtare colluſtratos, quia vel neſciunt, vel nolunt, vel negligunt ſponte ſuâ ſe, ſolidéque denegare. In hoc dictum illud meum ſine controverſiâ probato, *Quicunque non ſuis* omnibus *valedicit, non poteſt meus eſſe diſci-*

discipulus. Meus esse discipulus non potes, qui neque tuum ipsius animum odisti, neque te mihi totum cum libidinibus, & cupiditatibus emancipâsti.

CAP. IX.

Et ipsi nos, & quicquid nostrum est offerre Deo debemus: item summoperè noctes, ac dies (quantum spectat ad omnium salutem) orare.

Vox discipuli.

QUæcunque cœlo, terráque continentur, omnia tua sunt domine; manus tua fecit omnia. Ego igitur (quantuluscunque sum) in munus voluntarium offero me tibi. Absit, ut auribus tuis hoc dem. Ex animi mei sententiâ loquor: ad perpetuum obsequium, in perpetuam laudationis victimam me tibi do, dico, dedicóque: respice me benignè; accipe tibi me mecum corporis tui fertum obmoventem; ídque tàm mihi, quam universo populo tuo benè vertat.

2. Domine, mea (sip'acet) omnia sive pericula, sive facinora, sive delicta (quæcunque ab ineunte adolescentia ad hanc

horam admiſi,) ſiſto, repræſentóque quaſi in arâ divinæ indulgentiæ victimam adolendam, cremandam, conſumendam. O Deus, abole crimina, ablue me multùm à vitiis meis, dele noxas, labeculas (quas inſpicis) abſterge, purgatam mihi mentem redde, méque pacis oſculo diſſuaviare.

3. Quid aliud peccatis meis faciendum reſtat, quàm ut ſecundo Deo acerbè fleam, lamenter, & deplorem? Nam ea mihi vehementèr diſplicent; ſiqua fides, nunquam iterabo, nec duplicabo, ſed ætatem (quoad ejus fieri poſſit) abominabor. Fert animus (ita vivam) corrigere mores, & ad ſanitatem revertere; per nomen tuum (quod ubiq; claret) ignoſce mihi Deus, & reconciliare; libera hanc animam, quam ſanguinis tui pretio redemiſti. Ecce! tuæ me clementiæ trado, tibi in manus me commendo; ubi vis, utere me pro arbitratu, ſed placidè, lenitérque, non ex merito meo me tractans. Siquid in me virtutis eſt, (quod ſcio quàm ſit exiguum, & imperfectum,) id quoque tibi reor offerendum, ut magis indies & magis abſolvas, méq; tandèm tardiuſculum, & nulli pretii homuncionē ad laudatū finem perducas.

4. Ad hæc, offero quoque tibi parentum,

tum, amicorum, fratrum, ſororum, omniúmque mihi charorum vota, preces, egeſtates, curas, ut omnia diſpertiantur, prout cuique opus eſt.

5. Ad extremum, offero tibi (quaſcunque flexis poplitibus effudi) preces in hoſtium gratiam qui vel inſectati ſunt, vel divexârunt, vel injuriam fecerunt, vel convitiati ſunt. Domine, radicitùs aufer animis omnium indignationem, iram, ſuſpicionem, diſceptationem, & quicquid ullo modo vel lædere poſſit charitatem, vel amorem erga fratres noſtros refrigerare. Eorum in primis, Domine, miſerere, qui poſcunt miſericordiam, & ingemiſcunt: beneficium confer in omnes ſingulóſque quibus opus eſt indulgentiâ tuâ, largire propitius, ut per te gratiam adepti, tibi adhæreſcamus, vitámque ſempiternam metamus.

CAP. X.

Ad cœnam domini quod attinet, ubi parata ſunt omnia, non temerè debemus nos excuſare.

Vox dilecti.

1. QUid rivulos conſectaris? ut morbum in venis, medullíſque inſidentem removeas, ut ad ſani-

tatem redeas, ut adverſus Satanæ periclitationes, & impetus, & argutias magìs indiès, magíſque firmeris, ipſum bonorum fontem accedere debes, indéque divinæ benignitatis, clementiæque, quantum ſufficit, exhaurire. Novit Hoſtis ad innocentiam tibi maximè profuturum, ſi modò meus particeps ſæpe ſæpiùs evadas, & Menſæ communis aſſecla: novit (inquam) hoc Hoſtis, & (quia tenet ad ungues) modis omnibus, artibúsque dabit operam, ut iſtìnc fidentes omnes tecum depellat.

2. Quò crebriùs ad cœnam addictus contendis, eò Satanas in te (quod aliis uſu venit) acriùs inſurget, & impetet, ut remoretur. Gaudet enim nequam Genius, unà cum Divis convenientibus (ut refert Job) intereſſe Sacro, nec id alio conſilio; quàm uti moleſtiam convivis creet, aut negotium faceſſat, aut denique ſcrupulos injiciat, qui vel Sanctorum fidem labefactent, vel religionis æſtum reſtinguant. Verſutiam autem, & dolos, & id genus machinationes omitte, quò faciliùs, & certiùs Artificis, & Autoris ſui capiti ſint. Tu (qui ſervans es honeſti) deride miſerum, & contemne; nam à propoſito ſancto (præter diabolum) nemo te dehortabitur.

3. Non-

3. Nonnunquàm etiam, dum Paſcha polluces, urgebere curâ, ſolicitudinéque nimiâ mentemtuam ad divinum præſcriptum applicandi. Sed inde, quò te feliciùs, & citius extrices, auſculta parumpèr, quid ſibi velint Sapientes, quódque ſit eorum conſilium; ſiquando, (quale ſit id, de quo conſideratur,) accidit dubitatio, ſtatim abjiciatur, & procùl, ne vel cœleſtis gratiæ curſum ſufflaminet, vel tuæ mentis æſtum compeſcat. Quid enim? hæſitatione, jactationéque diſtineberis ab Epulo? abſit; quin eò celeriùs ito confeſſum, poſitíſque genubus obſecratum, ut quicquid in te deliquerint homines alii, id integrè remittatur illis. Quod ſi quem ipſe vel læſeris, vel incommodaveris poſce Deum veniam, & is è veſtigio tibi condonabit.

4. Nec ex tuâ dignitate, nec è te feceris, quoties aut tuorum ſcelerum enumerationem comperendinas, aut cœnæ dominicæ participationem in craſtinum differs. Ocyùs ergo vetus fermentum expurgato; ſi quid obbibiſti veneni, ſtatim expue, ac in allevamentum ſingulare remedium adhibeto. Quod ſi negligis hodiè, gravius impedimentum ſe crâs interponens, aut diutilè prohibebit, aut ſaltèm te minùs aptum ad officium reddet.

Languorẽ omnem, desidiámq; tibi quam primùm excute, præ animi ægrimoniâ, vel ob occasiones quasi quotidianas noli te ceremoniis subducere; nam quò sæpiùs omittis, aut abstines, eò te magis insolentem, & stupidum, & ineptum offendes. Proh dolor! sunt qui vel cunctantur, vel tepent, vel omninò refrigescunt, ne scilicet arctiùs, quàm unquàm anteà, constringantur ad vigilandum.

5. Verum enimverò si parcus hìc, aut crudus, aut infrequens es cultor, profectò tu nec in Deum, nec in proximum tuum eâ charitate (quâ par est) efferveſcis. O Deus! tui tantùm amans est, non amator, qui tecum in sacris istis ætatem non agit, sed inde nullo negotio depellitur. Ille demum & beatus, & acceptus Deo versatur in terris, quisquis ad senectam usque, & canos in arcano fidei sibi probè conscius, sic agit ut nunquàm, nusquàm non in procinctu stet et quasi mysteriorum Alumnus ad opertanea sacra admittatur. Nam hisce (si commodè, neminéque advertente fieri posset) quis non interdiù, noctúque vellet intereſſe, idque non solùm cum vivendi singulari lætitiâ, verùm etiam cum spe meliore moriendi. Neque tamen vitupero, si quis Christum spiritualiter amplexus, justâ

de

de cauſâ lautitiis iſtis ſacramentalibus, (niſi die, loco, tempore ſtato procurentur,) abſtineat. At imparatum ad hoc epulum ſubinfert ſe, quicunque animum ſuum non componit, niſi quia feſtum inſtat, aut receptus id mos exigit. Felix ille animi, qui ſe domino totiès in ſolidum ſacrificium immolat, quoties mortis Chriſti memoria celebratur. Si celebras ipſe, neque brevis eſſe labora, neque prolixus ultrà quàm & inſtituti rationi, & eorum moribus conveniat, quibuſcum verſaris. Plures juvabis, & lucrifacies, ſi non ipſe tibi, non ſtudio tuo te, ſed univerſis & ſingulis collegis emancipans, omnium commodis apertè ſtudebis.

CAP. XI.

Animæ fidenti nihil perinde gratum, acceptúmque eſſe poſſe, ac Chriſti corpus, & S. Scripturam.

Vox diſcipuli.

SUaviſſime domine Jeſu! ô quàm jucunditati ſe dat, ô quàm in adipato, defæcatóq; convivio, de lautitiâ non efferendâ gloriatur anima pia, quæcunque

Tecum epulatur! Nihil enim apponitur menſæ, quod edat, & bibat, extra Te ſolum, (qui potiſſimùm palato ſatisfacis,) & cui propterea tota mente ſtudet. Mihi quidem auro, obrizóque longè jucundius eveniret, ſi modò coram te lachrymas ab intimo corde funderem, quibus, ad exemplum Magdalenæ, pedes tuos rigarem; cæterùm orbe terrarum relicto quò te recepiſti religionis ardor? ubi latent vultus præ ploratu ſqualentes? ſine dubio, ſpectante Deo, mentibúſque beatis, ardere mihi debet animus, & præ gaudio ubertim flere; nam inter accumbendum, adumbratum quidem, & repræſentatum, at præſentem dominum agnoſco. Domine, tanti ſplendoris es, ut ad vultûs tui majeſtatem & ipſe caligem, & mecum Mundus. Utcunque, in eo me delecto, lætor in eo, triumphóque, quem omnes Angeli cœleſtes adorant. Hoc autem ago non in ipſâ re, & ſine nube, (ut Angeli,) ſed in rei fiduciâ, per fidem ambulans, & cuſtoditus ad ſalutem, ultimo tempore exhibendam, quandò dies illuceſcet, umbræque faceſſent. Nam cum veneritperfectum, omnium ſacramentorum uſus intercidet. Sacramentalibus adminiculis opus non habent beatæ mentes quoniam in conſpectu Dei ſine ullâ intermiſſione

ſe

ſe jactant, & ejus majeſtatem coràm intuentur, in eandem imaginem transformati ſplendore perpetuando, ſermonémque carnem factum, (ut is erat à principio, æternúmque manet apud Deum,) deguſtant.

Dum in iſtis totus ſum, aliorum ſolaminum, etiam ſpiritualium propemodùm me tædet. Niſi Dominum meum luce, decoréque verendum oculis meis uſurpem, quicquid aliud cerno, vel audio, ne titivillitio quidem id redimendum arbitror. Teſtis es ipſe (Deus mi) nihil uſpiàm eſſe, quod animum meum tibi deditum ſoletur, aut confirmet, extra Te, quem ætatèm intueri cupio. Hoc autem (quamdiu moram hìc traho) nunquàm eveniet. Quamobrem mihi patientia opus eſſe intelligo, quà tibi me, ſtudiáque mea libentiſſime permittens, & voluntatem tuam exequens, aliquandò tandèm victoriam reportem. Qui tibi vixerunt addicti, cœlóque jam locantur, antequam hìnc emigrabant, obſtinatè durârunt, exhibendam olìm gloriam fide, tolerantiâque notabili præſtolantes. Quod illi crediderunt, id ego credo; quod illi ſperârunt, id ego quoque ſpero; & quò pervenerunt illi, beneficio tuo (domine confido me perventurum etiam. Intereà, toto

pectore

pectore incumbam operi; progrediar arans in fide, ſpéque triturans, & Sanctorum tuorum rebus geſtis animatus. In vitas enim omnium, tanquàm in ſpeculum, inſpiciam, atque ex aliis ſumam (quod excellentiſſimum eſt) exemplum mihi.

Quid igitur faciam? in eum jam res locum rediit, ut (ſi me velim eſſe ſalvum) duo minimùm compareant, abſque quibus vita mihi vitalis non erit: donec enim in corporis hujuſce carcerem condor, opus habeo cibo, luminéque. Corpus ego tuum mihi, tàm valetudine, quàm naturâ vacillanti, in animæ, corporíſque alimentum dono dediſti; nec non oracula, dictáque tua lucernam meo pedi, lucémque itineri poſuiſti. Sive hoc, ſive illud loquor, altero, vel utroque carens, videre non poſſum ampliús. Nam divinus ſermo lux eſt animæ, ſacramentúmque panis eſt vitalis. Unde, (ſi non egredimur ærarium Eccleſiæ) binæ Tabellæ videri poſſint, quarum una pane appoſititio ante Deum perpetuò nobilitatur; altera lege divinâ fulget, ſanam doctrinam complectente, veram fidem proponente, rectáque tendente ad interius ſiparium, quod hyacintho, purpurâ, cocco, byſſóque contextum, ſanctum ſanctorum re-

recludit. Eſt tibi gratia, domine Jeſu, lex æternæ lucis, de doctrinæ Tabellâ, nobis miniſterio Vatum, Apoſtolorum, Doctorúmque datâ.

Eſt etiam tibi gratia, Creator, & Redemptor hominum, qui ſic amâſti Mundum, & in iſtius affectûs ſignificationem inſtruxiſti Cœnam, & (quod comedamus) appoſuiſti Menſæ tuum ipſius corpus, & ſanguinem. Ita namque fidentes omnes admirandum in modum lætificas, & poculo deſiderii dicam, an ſalutis omnibus Paradiſi delitiis ſpumante, exhilaras Nobiſcum convivantur Angeli, ſed majore jucunditate perfunduntur.

O magnum, Auguſtúmque munus famulantium! Miniſtris namque datum eſt ſacramentum Domini, (Deo quaſi proprium) verbis ſolemnibus addicere, manu prehendere, labiis honorare, ori admovere, & cœleſte beneficium (ad Dei gloriam) aliis etiam adminiſtrare. Quàm mundæ debent eſſe manus iſtæ, quàm defæcatum os, quàm emaculatum cor, quod ingredi dignatur Autor ipſe elegantiæ, modeſtiæque? Nihil niſi purum, nihil niſi amabile, nihil niſi commodum, & utile, & fructum ferens, exibit ex illo ore, quod Chriſti myſterium totiès accipit. Simplex oportet ſit, & caſtus oculus, qui

qui Christi corpus intuetur; pura manus oportet sit, & ad cœlum extensa, quæ tangit eum, à quo condita sunt omnia. Sacerdotes unicè spectat, quod lex habet, Estote sacri, nam sacer ego sum Deus. Quâcunque in re nobis erit opus, adsis nobis Deus omnipotens, idque pro tuâ beneficentiâ, quò sacerdotio inaugurati, dignè tibi perfungamur, optiméque nobis conscii simus. Quòd si tantâ, quantâ debemus, innocentiâ neq; vivimus, neque aram tuam circundamus, largire tamen, ut, quæcunque peccavimus, aversati, misericordiam à domino consequamur, & studio, benivolentiaque majore in posterùm tibi serviamus.

CAP. XII.

Omni curâ, studióque præparare se debere ritè communicaturum.

Vox dilecti.

PUrus sceleris ego sum, amator, & Autor sanctitatis, ipsâ mundicie mundior. Ubique mentem explorans, & renes, mihi cor humanum in domicilium quæro, & inventum, quasi meam possessionem habito.

bito. Ite ſtratum, inſtructúmq; mihi manſionem, ubi Paſcha cum meis diſcipulis polluceam. Si cupis, ad te veniam, & apud te maneam, expurgato vetus fermentum, animúmque ad Dei habitaculum luſtrato. Mundum totum, turbámque ſcelerum integram exeſſe procùl jubeto; qualis eſt ſolus in tecto paſſerculus, ſedeto, de tuis commiſſis ſæpè multúmque (cum animi tui ægrimoniâ) cogitans. Quiſquis amat, is amico ſuo manſionem primam, excellentiſſimámque in anteceſſum exornat, ut affectum ſuum ita quodammodò demonſtret. Cave tamen exiſtimes, ullo tuo ſtudio, vel induſtriâ poſſe Deo dignum hoſpitium adaperiri, licèt id annum integrum, & quod excurrit, egeris: mea clementia, meum unius beneficium eſt, ſi pauper, & ulceroſus invitaris, & manum etiam in menſam meam porrigis: nec reperies, quod (præter actionem gratiarum) mihi rependas. Quantum in Te ſitum eſt, fac omni officio, ac potiùs pietate; non quia mos is eſt tibi, neque quia neceſſe habes, ſed timidè, trepidéque cum animi ſimplicitate, tanquàm recipiens corpus domini, qui dignatur in te deſcendere. Ego ſum, qui vocavi te; quod fit, id ego fieri præcepi; me vide; tuam egeſtatem abundantiâ meâ

meâ ſupplebo. Profectionem adornato, venito, & accipito me. Si tibi largior ardoris beneficium, immortales age Deo tuo gratias, non quia dignus es ipſe, qui caleſcas; ſed quia Deus conditionem tuam miſeratus eſt. Si non incaleſcis, at magìs adhùc, & magìs areſcis, incumbe pro virili ſupplicationi, & ingemiſce, & pulſa; nec priùs omitte, quàm idoneus evadis ad auxilii ſalutaris accipiendum micam aliquam, guttulámve. Me quod attinet, cùm vitam omnibus, & flatum, & omnia conferam ipſe, neque tui, neque ullius ſum egenus; at tu (quia rectè non habes) eges me medico: neque venis hùc, ut ſanctum me reddas! ſed ego commodùm, & ad tempus occurro quò tu reddare ſanctior. Adhæc, Tu venis, ut ope meâ ſaneris, ut in ſocietatem mecum committare, ut in integrum meo beneficio reſtituare, & ad frugem extimulêre; noli dotem (quâ prædituſes) negligere, ſed accingere, viam omni ſtudio para, dilectúmque tuum, tibi chariſſimum, in animum penitùs admitte. Ne quid fiat ſecùs, quàm vis, quàmque oportet, age, ad ſtudium te ſeriò compone non ſolùm ante, verùm etiam à menſæ communicatione. Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri; vide ſis igitur, ne

non

non ad custodiam ignis advigiletur; si fidus, & assiduus es, nec de stativo præsidio deturbaris, ecce (rebus jam ad tranquillitatem accommodatis) ad majus beneficium acquirendum optimè præpararis. Ineptè molitur aliquid, quisquis in exterioris lætitiæ gesticulationibus se nimis effundit. Profanas verborum futilitates evitato. Recessûs, & solitudinis amans fruere Deo tuo: nam in eo te delectas, eo gaudes, eum possides, quem totus Terrarum orbis eripere tibi nequit. Is ego sum, cui te totum dare debes, ut in posterùm non in te, sed in me sine sollicitudine vivas in perpetuum.

CAP. XIII.

Id frangenti panem est in votis antiquissimum, ut unus quasi animus in Eucharistiâ fiat cum Christo.

Vox discipuli.

QUis mihi dabit, ut (urbem, & vicos, & fora perlustrans) Te solum inveniam, quem ex animo diligo, & fruar, & tibi liberè, dum nos inter nos sumus, quic-

quicquid in viſceribus occultatur aperiam. Certè quidem ratio, vitæque meæ moderatio poſtulat, ne quis hîc interveniens me reſpiciat, aut obſervet, aut disjungat, quo minùs (ſi tibi libet) nos inter nos cognoſcamus, & interloquamur, & convivemur, quemadmodum inter charos, amicóſque amat fieri. Magnum eſt, quod paro; magnum eſt, quod expecto: ſed (quàm poſſim obnixè) hoc oro, hoc rogo, hoc obſecro, hoc votis omnibus exopto, ut (creatis rebus omnibus repudiatis) ſoli dilecto meo adhæreſcam, ut intimis ſenſibus miſceamur, ut pari voluntate concinamus. Iteratâ namque corporis, & ſanguinis tui participatione, magìs indiès, magíſque perdiſcet aliquando tandem diſcipulus tuus ſupera ſentire, liquidæque voluptatis partem aliquam deguſtare. Ah! Domine Deus, quando nam tecum in unum adoleſcam? quando mei prorsùs oblitus, ad nutum tuum unicè componar? quando me ſic abſorbebis, ut meus amicus meus ſit, & ego ejus.

Verè meus es dilectus, ô prælate cunctis millibus; mihi ſolus es & electus, & peracceptus, in cujus amicitia, clientela, fidéque, toto vitæ meæ tempore libentiſſimè manebo. Tu mihi pacis autor, Tu tranquillitatis arbiter audis; extra te nihil

nihil uſpiàm eſt, niſi labor, ærumna, calamitas, & exitium. At Deus es, qui Te occultas, neque conſilii tui participes habes impios; ſed vexatos interìm, & de gradu dejectos alloqueris, & alloquendo recreas. O quàm ſuavis eſt (Domine) ſpiritus ille tuus! Nam, quò tuis alumnis læta nunciares, invitas, ut pane veſcamur ſupernè deſcendente, nectaréque dulciore. Quæ tanta Gens, ad quam Deus accedat, ut ſolet Jehova Deus noſter, quotiès eum invocamus? Is tenues ab humo ſuſcitat, & pauperes à pædore ad cælum attollit, & in perpetuum eorum nutrimentum, ſeipſum præbet comedendum.

An ullius Gentis nomen ita proditum eſt, ut Chriſtianorum? quæ magìs dilecta Natio fuit unquàm, quàm mens Dei metuens, ad quam accedens Numen ipſum alloquitur nocte, carnémque ſuam in alimoniam impertit? ô beneficium ineffabile! ô ſtupendam, nec hactenùs auditam accommodationem! ô tam potentem, quàm eſt mors, amorem! ô amorẽ in genus humanũ univerſum collatũ, qui nullos ſibi fines, nullos terminos conſtituit! Si non ii ſumus, qui debemus eſſe, nullum non lapidem movebimus, ut benevolentiæ divinæ pari (ſi res feret) obſequii ſignificatione reſpondeamus. Quod

ego

ego dem, aut rependam, nihil habeo; neque quicquam excogitari potest magis acceptum, quàm si mentem meam totam immolem, oculósque divinis institutis oblectem unicé. Nam simùl atque mea mens in Societatem tecum (Domine) committitur, exultabunt intima, præcordiáque gaudebunt. Tum usus me familiaritèr, stipulaberis in hæc verba, ac dices, Apud me si fueris assiduus, Ego adero tibi; ego gratus, & acceptilans respondebo, Dignare modò (Domine) adesse mihi, & ego singulari pietate tecum permanebo. Totum hoc est studium, totúmque desiderium meum; hoc est, Domine, quod omninò cupio, susque piróque. Nihil autem est amabilius, nec copulantius, quàm morum similitudo bonorum. In quibus enim eadem studia sunt, eædémque voluntates, in his fit, ut æquè quisque altero delectetur, ac seipso: efficitúrque id quod in amicitia solet, ut unus fiat ex pluribus.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De fidentium quorundam ad Christi corpus recipiendum animo fervente.

Vox discipuli.

O quàm multa sunt bona tua, (Domine,) quæ tui metuentibus recondidisti! quotiescunque subit animum, ardore quanto, quámque frequenti conventu viri verè pii convolare solent ad Eucharistiam, ego pudore suffundor, turpitèr frustror, fædéque retrocedo. Me namque (quod fateor) in itinere sacro languor, & tepor, & frigus sic occupant, ut ipse me sentiam esse rem rejiculam, incultam, desertam, veternosam, & propediem ad vastitatem redigendam. Solis accessum non cognosco; coram Te (Deus) ubi compareo, nec purgo manus, nec animum lustro, nec totus ardeo, nec eo trahor impulsu, quo solent, qui præ studio summo frangendi panem, se non potuerunt à lachrymis continére. Deum illi quidem, bonorum omnium fontem, affectione Deo dignâ desiderârunt, nec aliter,

alitèr, quàm tuum corpus comedendo, famem ſuam ſolari potuerunt. O facilè ſtudioſiſſimam tuorum famulorum fidem, grandéque divinæ præſentiæ teſtimonium! Verè quidem in frangendo pane Dominum internoſcebant illi, quibus (dum eos in viâ Jeſus ſalutat, & alloquitur) non potuit non ardere vehementèr animus. Eheu! ſtudium id genus, & amor, & religionis incendium mihi deſunt. Propitius eſto mihi dulcis, & benigne Jeſu; inopem fer, & pauperem tecum convivantem, quò, poſt guſtatum de cœlo panem, fides alatur, corroboretur ſpes, incendatur charitas, nec unquàm defetiſcantur, donec ad exoptatos exitus provehantur. Beneficii quantumcunq; eſt, quod expeto, poteſt id & ſuppeditare mihi tua clementia, & impertiri quoque (quandò tibi placet) impigrum, fervénſque tui deſiderium. Quamvis ad rationem, & modum eorum, qui tibi ſingulariter addicuntur, non incaleſco, tamen annuente Te, noctu Te cupiam, & avidâ mente ſemper invigilans, omnibus precibus ubique contendam, ut efflictim Te depereuntium numerum augeam ipſe, & eorum contubernio quaſi ſocius adiungar.

CAP. XV.

CAP. XV.

Ardoris beneficium animi demissione, suique denegatione obtineri.

Vox dilecti.

BEneficium hoc ardoris (quod faces, & stimulos animo subdit) & sedulò perquirere debes, & obnixè rogare, & expectare tacitè, & gratè accipere, & submissè custodire, & (si pote) diligentèr uti, nec non rationem, & modum, & tempus (quo tui cura cœlitùs habetur) Deo soli committere definienda, donec ad te revenerit ipse benevolè. Si (quod experiris) auxilium minus ferè nihilo sit, eo te magis in conspectu Dei submittes; neque tamen animum despondebis, aut extra ordinem excruciaberis, nam horæ momento non rarò dat Deus, quod diutilè distulit, aut denegavit. Certò quidem largitur ille: sed crebrò non ante certamen extremum; dum orandi finem facis, largitur, quod ab initio non impetrabas.

Si continuò, si nec-opinatò, vel simul atque petis, opitularetur, & subveniret Deus, certè, ferendo non esset imbecillis frater. Agedum ergo; noli beneficium arrogare tibi, sed expecta (quàm potes)

humillimè, atque eâ (quâ decet) patientiâ, peccatis interim tuis, tibíque vitio vertens, quòd non conceditur, aut ſtatim aufertur opportunum auxilium. Modicum eſſe videtur interdùm, & propè deſpiciendum, aut pro nihilo putandum, quod influxum, illapſúmque divinum impedit, aut vultum hominibus ſubtrahit: at modicum profectò non eſt habendum, quod tantum intercipit emolumentum: verùm cujuſmodicúnque ſit, ſive magnum, ſive parvum, id ſi tollis è medio, perfectè vinces, & quicquid poſtulaveris, id tibi continget.

Quamprimùm totâ mente, totóque animo te Deo dedas, oportet; non ardua tibi, difficiliáque pro libitu tuo propone, ſed arbitrio divino te totum trade, & acquieſce; ſic officio tuo perfungêris, & tibi res ſuccedet ex animi ſententiâ. Nihil enim æquè palato tuo ſapiet, nihil æquè te juvabit, ac ſi te totum ad reliquam voluntatem divinam finxeris, & compoſueris. Quiſquis igitur res omnes creatas aſpernatur, & mentem ſuam ab operibus mortuis expurgans, tantùm ad Deum applicat, is idoneum maximè diſcipulum percipiendæ Gratiæ ſe reddit. Amat plerumque Deus beneficia (quæ diſtribuit) in ſolla vacua tranſfundere, eadem-

eadémque ad ſummum uſque replere. Quanto caducis rebus citiùs, quanto ipſe tibi renuncias perfectiùs, crucémque tuam tollis, & tibi moreris, tantò celeriùs illuceſcet tibi Gratia, copioſiùs intrabit, & cor altiùs elevabit. Inde tranquillitatem ſenties, & (tanquam in pacato mari) malaciam. Tunc videbis, & affluës, & adverſis rebus animum tuum explicabis, idque quia divina manus adeſt, cui te totum in perpetuum regendum permiſiſti. Felix eſt, quicunque ſe Deo fidelem, ſincerúmque præſtiterit, nec cor ſuum fruſtrà comederit. Is enim cum animo ſuo Deum commiſcet, & efficit penè unum ex duobus, in Euchariſtiæ participatione; úſque adeò neque ſuum ſtudium quærit, neque ſolatiolum venatur, ſed ultra ſtudium omne, ſolatiolúmque (quod ei profit) divinum decus, & gloriam aucupatur.

CAP. XVI.

Vſus omnes noſtros evolvendos eſſe Chriſto, & ejus opem obnixè requirendam.

Vox diſcipuli.

NUnc illud eſt profectò, quòd & avidis ulnis, & votis antiquiſſimis circum-

cumligare Te velim, amantiſſime, dulciſſimeque Domine, quem præcordia mea totum ſpirant. Imbecillitatem meam egregiè Tu tenes; ſcis (quos fero) dolores, nec, quibus, aut quot, aut quantis calamitatibus ſim impeditus, oppreſſus, labefactatus, ignoras. Ecce! membra metu debilia contremiſcunt; animus timore propemodùm obſtupeſcit: neque tamen frangor inſanabiliter; Quin potiùs ad Te (maxime Deus) accedo in tempore, & propiùs, hæreóque complexu, ſpem, ſalutem, auxilium, conſilium expectans. Deum jam alloquor, omnium (quæcunque in Hominum, aut Geniorum diſceptationem cadere poſſunt) intelligentem: Deum appello, cui nuda, reſupinâque patent intima, quique ſolus in adverſis omne genus reficere me, firmareque potes. Deus mi, probè noſti, quibus adminiculis egeo, quámque ſim (ubi ratio virtutis habetur) ærumnoſus, & miſer, & egenus, & cæcus, & nudus: eóque magis indulgentiæ tuæ limen obſideo, beneficium implorans erga mendicum, & miſericordiam obteſtans. Bone, benigne, pollens Deus, audi; eſurienti ſubveni, veternum excute mihi; frigus meum amoris igne flagret, & cæcitas adventûs tui claritate faceſſat. Quo reapte

mutem

mutem consilium, aut solum vertam, quæcunque placent, detinéntq; terrestria, reddantur (obsecro) mihi peracerba, cadaverosáque; quæ verò meis humeris imponuntur, quasi portatu difficilia, patientiâ meâ mihi fiant leviora; quæ denique circunstant sordidiora, & inquinatiora, deprimantur ope divinâ, & sub pedibus conculcentur. Quando nam ad Æthram usque cor elatum, in Te (Domine) requiescit? Dum in hâc Terrâ casibus humanis ingemisco, quæso ne me sinas latum unguem à præceptis tuis avocari. Fac potiùs, ut ævi futuri virtutes magis indies, magísque degustans, extra Te nihil avidè mihi putem appetendum. Solus enim cibus es, potúsque meus, solus amor, deliciæ, lux, voluptásque. O si numine tuo me totum inflammares, & tui similem præstares! ita namque tecum in unum spiritum coalescerem, & amoris incendio colliquescerem. Hoc quidem unique perficies, si me nullo modo patiaris tantillùm abs Te divelli jejunum, & aridum, sed ita me clementer tractes, ut soles alumnos tuos. Equidem, per mihi mirum non videtur, si tuum ad arbitratum componendus, igneſcam, & meâ sponte mihi moriar, quandoquidem es ipse cùm semper ardens ignis, & num-

quam extinguendus; tum amor humanum cor admirabiliter expurgans, & mentem illuſtrans.

CAP. XVII.

Super amoris incendio, vehementiſſimóque ſtudio Chriſtum ſuſcipiendi.

Vox diſcipuli.

DEI cupidus ſum inprimis, in occurſum Autoris mei venerabundus progredior; tali namque religione jam, deſiderióque Dominum meum excipiendi, teneri me ſentio, quali ſæpiùs inflammabantur in Euchariſtiâ, quicunque Deo maximè placuerunt. O Deus! unus es, & omnia mihi, meus amor, mea commoditas, & fauſtitas, & in omnes partes, interminata felicitas; equidem, accumbens Menſæ, libenti, gaudenti, prolixóque animo (ſi quis unquàm) accipere Te ſtudeo: ſtudeo ſanè ſaturari vel micis è Menſâ decidentibus; at quantò magis ambitionis ſum manifeſtus, id inſuper agens, ut ipſi domino mecum nunc intercedat hoſpitium? Quod fateor, ardoris igniculis ullis indignum me reor; utcunque, ſingularem animi charitatem tibi, Domine, repræſento, ac (niſi me fallit) haud minùs integrè, quàm ſi ſolùs acceptis,

ceptis Tibi, pergratis, & ferventibus officiis abundarem. Summo quoque ſtudio (Domine) tibi repreſento, quicquid religionis accenſus homo, Deóque plenus, aut in animum ſuum inducere potuit unquàm, aut affectare: me verò quod attinet, nihil omninò mihi reliquum feci, ſed me totum (quantus, quantus ſum) & omnia mea, ſponte, gratis, alacriter numini tuo conſecravi, qui Deus meus es, & Autor, & Soſpitator, ídque (ſiqua fides) affectu non alio, quàm ipſe vis, & amas. Unde (quod audeo ſperare) nec obſervantiâ minore, nec aliâ fide, vel charitate; nec aliâ voce Deum hodie ad ima viſcera nitor admittere, quàm admiſit olim accepta Deo Virgo mater, Angelicam orationem exaudiens; *Ecce me Domini ſervam; eveniat mihi ita, ut Tu dixiſti.*

Huc quoque (ſi placet) accedat Præcurſor tuus, vir excellentiſſimus, qui nondum in lucem editus, ut Numen tuum agnoſceret, in alvo matris exultavit: nec ita multis poſt annis, idem, ubi Jeſum inter homines ambulantem adſpexit, humiliter, officioſè, demiſſéque philoſophatur, docens Amicum ſponſi, qui & aſtat, & eum audit, ex Sponſi voce voluptatem capere. Proin, nihil eſt om-

nium, quod malim, quàm ut ipſe Chorum te laudantium adaugens, piísque poſtulatis abundans, tam memetipſum integrum, quàm mecum etiam pericula, triumphos, æſtus, exceſſus, & colluſtrationes Sanctorum omnium tibi immolem. Quodſi prætereà quid virtutis, & honoris, & laudis invenitur uſpiàm, id quoque clementiæ tuæ non meo quidem unius, ſed publico nomine libarem: ídque de induſtriâ, quò tu ſolus & omnia ſis, & in omnibus admirandus in ſecula. Nec irritum ſit ullum (quod ex animo tibi nuncupatur) Votum, ſed ad aures tuas rectè perveniat (Domine) meum hoc & celebrationis, & gratiarum actionis, & amplificationis divinæ ſuſpirium; nam id ego tibi non modò nullo non temporis veſtigio reddam, ſed & ab aliis eodem vultu, eâdem fronte, voce, voluntate reddi (quoad ejus fieri poſſit) accurabo. Quid cunctamini? Vobis edicitur Populi, Nationes, Linguæ; Nomen divinum ad cœlum efferte, collaudate, concelebrate, geſtite quâ pote lætitiâ, ceremoniáque; Equidem, neque in precibus, neque in optatis, neque in votis (quibus Deum fatigo) contendere deſinam, ut univerſi, ſingulíque pietatis Alumni, in cœnâ cum fructu ſemper participent,

cipent, fide recipiant, & apud Dominum tum ipsi pro se clementiam inveniant, tum indulgentiam impetrent pro sontibus aliis, quorum vel primus ego sum. Quoties autem in Epulo prospetè, valdéque ex voluntate succedit illis, & exquisitissimis dapibus expleti, tantâ voluptate afficiuntur, quantam animo capere maximam possunt, toties eos (ut benè spero) nequaquàm pigebit me quoque in memoriâ habere.

CAP. XVIII.

Arcanum Eucharistiæ docetur homo non tam minutè perscrutari, quàm humili penicillo (si posset assequi) Christum imitari, fidémque suam non in hominum sapientia, sed in Dei virtute collocare.

Vox dilecti.

NIsi fluctuare sine fine cupis, & ad extremum in Maris æquor demergi, non est inane tibi super Eucharistiâ cudendum, & recudendum examen: Scrutator enim Majestatis opprimetur à gloriâ. Caye putes me non posse plus efficere, quàm

quàm ipse es intelligendo; Veri quidem inquisitio, atque investigatio placet: at modesta sit, & eruditi contenta, nec sibi plus arroget, quàm pro fidei modo, quem & cuique Deus impertivit, & recte inculcarunt antiqui patres. In fidei rebus valet plurimùm simplex illud, & sincerum judicium, quod stultas, & indoctas, & à divinis literis abhorrentes quæstiones, hoc est, ridiculas & spineta religionis omninò declinat, ipsúmque Deum audit, & in ejus semitis insistit. Sunt qui (dum prima rerum (cum Manete,) vel grande solium Triadis assequi tentant) & vires, & corpus, & ingenium, & exemplar pietatis amiserunt. Ingeniosa res non est esse Christianum. Quid est, quod à te Deus exigit? an intellectûs acumen? an ut animo penetres, & dividas omne cœlum? an, ut omnia (quæ sunt usquàm) etiam absconditissima Dei rimeris? minimè gentium; hoc solùm exigit, ut æquum colas, & facias, & pietatem ames, téque erga eum submisse geras, indignari noli, si non capis occultam Dei philosophiam: quæ sunt infra Te posita, hominum negocia plerumque nescis; stultitiæne mirer, si quæ cœlestia sunt, nequaquam assequare. Profectò, si Deo pares, animíque sensum omnem fidei morigerum esse jubes,

bes, non ſolùm in Dei cognitione (quæ prodeſſe tibi poteſt) adoleſces, verùm etiam magis, magiſque tibi Chriſtus affulgebit. Haud deſunt Mortales, quibus in rerum ſacrarum ſtudio, moleſtiæ multum adſpergunt *Fides*, & *Euchariſtia*. Verum id illis non tam vitio vertendum eſt, quàm humani Generis Adverſario. Si ſapis, contentionis ſergam noli tecum reciprocare; noli ſolicitudine perturbari; noli quid ipſi tibi videtur, inſidiis, quæſitisque Satanæ ſingulatim, & ex inopinato reſponſare; Deo loquenti ſi fidem habes, & cœlitùs afflatis Vatibus, illicò tibi tergum obvertet Hoſtis. Religioſis hominibus, & Dei metuentibus uſui eſſe ſolet id genus haud pauca experiri, ſcilicet infideles, & execrabiles, & improbos non tentat, nec explorat Adverſarius; nam eos integrè jam poſſidet. Eidentes igitur ille verſat, vexat, exagitat. Quamobrem, perge, quò te vocat officii ratio; monſtratam tibi, calcatámque cerne Viam, per invictæ fiduciæ veſtigia, donec ad Menſam Myſticam animo ſummè demiſſo pervenias. Ibi, ſi quid vides, quod ipſe non capis, id (ut in tuto ſis) Deo permitte, qui Te nunquam fallet: fallitur autem, quiſquis ſibi nimiùm credit. Cum iis, qui ſunt ad malum ſimplices, minimé-

que

méque malitiosi, gradum conferre Deus amat: ille se modestis patefacit, parvulis intellectum largitur, puris, & innocentibus aperit Cor: superbientibus autem, & curiosiùs, quàm æquum est, arcana perscrutantibus aut abdit, aut adimit auxilii beneficium. Vera fides non alucinatur; rectè tamen humanis animis caliginem quandam sic offundi novimus, ut ratio propter carnem infirma, crebrò deliret, & fallat, aut non nisi per nebulam cernat: unde debet investigatio, disquisitióque naturalis sequi quidem, & ancillari fidei, non autem antecedere, nec obicem ponere. excellunt enim fides, & amor, & admirandum in modum operantur, maximè verò in *Sacramento*. Magnus est Dominus noster, immortalis, inaspectabilis, multarum virium, immensæque prudentiæ, qui pro arbitratu suo tam supernè, quàm infernè mira, & quidem cum innumerabilia, tum inexplicabilia facit. Túne intima Dei pervestiges, aut ipsam adeò perfectionem Omnipotentis invenias? Ne esto nimis innocens, neve nimiùm sapias, ne pereas. Si quæ prodigiosè facit Deus, homo nullo negotio comprehenderet, ea certè nec ampliùs obstupescenda acciderent, nec ineffabilia.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 5. lin. ult. lege *videt.* p. 13. 9. l. *sed cum omnibus in ire familiaritatem non expedit.* p. 17. 23. l. *noſtræ.* p. 52. 5. l. *gnavumque.* p. 233. 21. l. *Edenenſe.* p. 236. 12. l. *perturbor.* p. 241. 8. l. *vitiis.* p. 243. 6. l. *Obteſtare.* p. 254. 14. l. *Corpus ergo tuum.* p. 257. 15. l. *ullo.* p. 258. 29. l. *minor.* p. 275. 9. l. *ſerram.*